

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSKANDİNAV ÜLKELERİNİN MAKROEKONOMİK VE EKONOMİK
REFAH GÖSTERGELERİ AÇISINDAN ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME
YÖNTEMLERİ İLE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan KOÇHİSARLI

İktisat Ana Bilim Dalı
Uluslararası İktisat Programı

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Gör. Çiğdem ÖZARI

Haziran, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSKANDINAV ÜLKELERİNİN MAKROEKONOMİK VE EKONOMİK
REFAH GÖSTERGELERİ AÇISINDAN ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME
YÖNTEMLERİ İLE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan KOÇHİSARLI
(Y1412.160010)

İktisat Ana Bilim Dalı
Uluslararası İktisat Programı

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Gör. Çiğdem ÖZARI

Haziran, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Uluslararası İktisat Anabilim Dalı Uluslararası İktisat Tezli Yüksek Lisans Programı Y1412.160010 numaralı öğrencisi Serkan KOÇHİSARLI'nın "İskandinav Ülkelerinin Makroekonomik ve Ekonomik Refah Göstergeleri Açısından Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile İncelenmesi" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 10.05.2019 tarih ve 2019/10 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 24.06.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER			
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Çiğdem ÖZARI	İstanbul Aydın Üniversitesi
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Felor EBGHAE	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Latife Sinem SARUL	İstanbul Üniversitesi
YEDEK ÜYELER			
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Özge EREN	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Kemal Kağan TURAN	Beykent Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum *“İskandinav Ülkelerinin Makroekonomik ve Ekonomik Refah Göstergeleri Açısından Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile İncelenmesi”* adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (24/06/2019)

Serkan KOÇHİSARLI

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda, GINI katsayısı ve İnsani Gelişmişlik İndeksi dikkate alınarak; refah, ekonomik refah ve sosyal devlet kavramları İskandinav Ülkeleri baz alınarak incelenmiştir.

Çalışmamın, araştırma, inceleme ve yazım süreçlerinde vakit ayıramama rağmen desteklerini sürdüren kıymetli aileme, arkadaş ve dostlarıma, bilgi ve tecrübelerinden oldukça faydalandığım, çalışmamı sağlam temeller üzerinde doğrultan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ÖZARI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2019

Serkan KOÇİSARLI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
2. REFAH KAVRAMI VE REFAH EKONOMİSİ	3
2.1. Tarihsel Süreçte Refah Devleti ve Sosyal Refah Kavramları	4
2.2. Refah Ekonomisi Açısından Devletin Sosyal Politikaları Uygulama Nedeni... 6	
2.2.1. Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması	7
2.2.2. Gelir dağılımının ölçüm yöntemleri.....	7
2.2.2.1. Pareto katsayısı.....	7
2.2.2.2. Lorenz eğrisi.....	8
2.2.2.3. GINI katsayısı.....	8
2.2.2.4. Atkinson endeksi	9
2.2.2.5. Ters U Hipotezi	9
2.3. Refah Ekonomisi	10
2.3.1. Refah ekonomisinin gelişimi	10
2.3.2. Klasik ve yeni refah iktisadı.....	10
3. İSKANDİNAV ÜLKELERİ.....	12
3.1. İsveç Refah Devleti	13
3.1.1. Ekonomi	14
3.1.2. Eğitim.....	22
3.1.3. Sağlık	22
3.2. Norveç	23
3.2.1. Ekonomi	24
3.2.2. Eğitim ve Sağlık.....	31
3.3. Danimarka	31
3.3.1. Ekonomi	32
3.3.2. Eğitim.....	38
3.3.3. Sağlık	39
3.4. Finlandiya Cumhuriyeti.....	40
3.4.1. Ekonomi	40
3.4.2. Eğitim.....	47
3.4.3. Sağlık	47
4. GINI KATSAYISI VE İNSANİ GELİŞMİŞLİK İNDEKSİ BAKIMINDAN İSKANDİNAV ÜLKELERİNİN İNCELENMESİ.....	48
4.1. GINI Katsayısı ve İskandinav Ülkelerinin Bu Bağlamda İncelenmesi	48

4.2. İnsani Gelişmişlik İndeksi ve İskandinav Ülkelerinin Bu Bağlamda İncelenmesi.....	50
4.3. Refah Göstergeleri Aracılığıyla Ülkelerin İstatistiksel İncelenmesi	52
4.3.1. OECD'nin İyi Yaşam Endeksinin (The Better Life Index) İskandinav ülkelerinde uygulanması	52
4.3.2. Ekonomik göstergelerin karşılaştırılması.....	55
4.4. TOPSIS Yöntemi ile Analiz	60
5. SONUÇ.....	69
KAYNAKLAR	71
EKLER.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	86

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BİS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senedi
EFTA	:Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
HDI	: İnsani Gelişmişlik İndeksi
İMM	: Uluslararası Para Piyasası
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: İsveç-Dış Ticaret Verileri (2007-2016).....	18
Çizelge 3.2: İsveç-İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)	20
Çizelge 3.3: İsveç-İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)	21
Çizelge 3.4: Norveç-Dış Ticaret Verileri.....	28
Çizelge 3.5: Norveç-İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20).....	29
Çizelge 3.6: Norveç-İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20).....	30
Çizelge 3.7: Danimarka -Dış Ticaret Verileri.....	35
Çizelge 3.8: Danimarka -İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20).....	36
Çizelge 3.9: Danimarka -İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20).....	36
Çizelge 3.10: Finlandiya- Dış Ticaret Verileri	43
Çizelge 3.11: Finlandiya- İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)	45
Çizelge 3.12: Finlandiya -İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20).....	45
Çizelge 4.1: GINI Katsayısı Karşılaştırma (2004-2012)	49
Çizelge 4.2: GINI Katsayısı Endeks (2004-2012).....	49
Çizelge 4.3: İnsani Gelişmişlik İndeksi(1990-2015).....	51
Çizelge 4.4: Refah Göstergelerinin Ortalama ve Standart Sapmaları	54
Çizelge 4.5: Refah Göstergelerinin Endeksleri	55
Çizelge 4.6: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-Danimarka.....	56
Çizelge 4.7: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-Finlandiya.....	56
Çizelge 4.8: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-İsveç	57
Çizelge 4.9: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-Norveç.....	58
Çizelge 4.10: Ekonomik Değişkenler Ekonomik Büyüme İlişkisi.....	59
Çizelge 4.11: Değişken Listesi	62
Çizelge 4.13: Karar Matrisi	63
Çizelge 4.14: Standart Karar Matrisi	64
Çizelge 4.15: Ağırlıklandırılmış Standart Karar Matrisi	65
Çizelge 4.16: Pozitif ve Negatif Çözüm Kümeleri.....	66
Çizelge 4.17: Çözüm Kümesi	67
Çizelge 4.18: Performans Sonuçları	67

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: İsveç- Nüfus Artış Hızı (1980-2015).....	13
Şekil 3.2: İsveç-Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (1980-2015).....	16
Şekil 3.3: İsveç-Enflasyon Oranı (1980-2015).....	17
Şekil 3.4: İsveç-İşsizlik ve İstihdam Oranları (ILO) (1990-2015)	17
Şekil 3.5: İsveç-İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015).....	18
Şekil 3.6: Norveç- Nüfus Artış Hızı (1980-2015)	24
Şekil 3.7: Norveç- Gayrisafi Milli Hâsıla (1980-2015).....	26
Şekil 3.8: Norveç- Enflasyon Oranı (1980-2015).....	26
Şekil 3.9: Norveç- İstihdam ve İşsizlik Oranları (ILO) (1995-2016).....	27
Şekil 3.10: Norveç- İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)	28
Şekil 3.11: Danimarka - Nüfus Artış Hızı (1980-2015)	32
Şekil 3.12: Danimarka- Gayrisafi Milli Hâsıla (1980-2015).....	33
Şekil 3.13: Danimarka- Enflasyon Oranı (1980-2015).....	34
Şekil 3.14: Danimarka- İstihdam ve İşsizlik Oranları (ILO) (1980-2016).....	34
Şekil 3.15: Danimarka- İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)	35
Şekil 3.16: Finlandiya- Nüfus Artış Hızı (1980-2015).....	40
Şekil 3.17: Finlandiya - Gayrisafi Milli Hâsıla (1980-2015)	41
Şekil 3.18: Finlandiya- Enflasyon Oranı (1980-2015)	41
Şekil 3.19: Finlandiya- İstihdam ve İşsizlik Oranları (ILO) (1990-2016).....	42
Şekil 3.20: Finlandiya- İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)	43
Şekil 4.1: GINI Katsayısı Karşılaştırma (2004-2012)	48
Şekil 4.2: Performans Sonuçları	67

İSKANDİNAV ÜLKELERİNİN MAKROEKONOMİK VE EKONOMİK REFAH GÖSTERGELERİ AÇISINDAN ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME YÖNTEMLERİ İLE İNCELENMESİ

ÖZET

Ülkelerin ekonomik yapıları değerlendirildiğinde, Norveç, İsveç, Danimarka gibi İskandinav ülkeleri refah seviyesi en önde olan ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bu üç ülke ve ek olarak bir diğer İskandinav ülkesi olan Finlandiya bu çalışma kapsamında incelenecektir.

Bu çalışmanın amacı, refah devletleri olan İskandinav ülkeleri olan İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka'nın ekonomik yapılarını incelemektir. Bu bağlamda bu çalışma refah ve refah ekonomisinden bahsedilerek, İskandinav ülkeleri olan İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya'ya ait; yönetim sistemi, merkezi hükümet, yerel yönetimler, ülke ekonomisi, din, eğitim ve sağlık konularında detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca tüm yapıları incelenen bu ülkelerle ilgili olarak gözlemlerin sonuçlarına yer verilmiştir. Son olarak İskandinav ülkelerinin GINI katsayıları ve İnsani Gelişmişlik Endekslerine bakılmıştır. Ek olarak bu ülkelere ait bazı ekonomik göstergeler refah göstergesi olarak kabul edilerek istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Refah Devleti, İskandinav Ülkeleri, GINI katsayısı, İnsani Gelişmişlik Endeksi, Norveç, İsveç, Danimarka, Finlandiya.

INVESTIGATION OF SCANDINAVIAN COUNTRIES WITH MULTI-CRITERIA DECISION MAKING METHODS IN TERMS OF MACROECONOMIC AND ECONOMIC WELFARE INDICATORS

ABSTRACT

Scandinavian countries such as Norway, Sweden and Denmark are antagonistic as countries with the highest welfare level when economic structures of countries are evaluated. For this reason, these three countries and, another Scandinavia country, Finland, will be examined in this study.

The aim of this study is to examine the economic structures of the Nordic countries of Sweden, Norway, Finland and Denmark, which are welfare states. In this context, this work by mentioning the welfare and prosperity of the economy, the Scandinavian countries Sweden, Norway, Denmark and Finland started; management system, the central government, local government, national economy, religion, detailed information is given on education and health issues. In addition, all structures place is given to the results of observations with regard to these countries studied. Finally, the Scandinavia countries were examined GINI Coefficient and the Human Development Index. In addition, some economic indicators of these countries were accepted as welfare indicators were analyzed statistically.

Keywords: *Welfare state, Scandinavia Countries, GINI coefficient, Human Development Index, Norway, Swedish, Denmark, Finland.*

1. GİRİŞ

Günümüzde ise refah devleti uygulamasının ortaya çıkışı İngiltere’de “1601 Yoksullara Yardım Yasası”yla başladığı yönündedir (www.canaktan.org, 2010). Sosyal refah devleti anlayışının yaygınlaşmasıyla, sanayi devriminin arkasından geniş halk kesimlerinin zorlayıcı ve yıpratıcı kapitalizm uygulamaları altında ezilmesi ve bundan kaynaklanan toplumsal barışın tehlikeye düşmesinin sonucunda bazı önlem ve tedbirler alınmıştır (Koray ve Topçuoğlu, 1995:19).

Serbest piyasa ekonomisinin gelişi ve bu anlayışın getirdikleri içerisinde ezilen halk karşısında bazı işverenler ve bazı politikacılar bu duruma sessiz kalamamış ve görmezden gelememişlerdir (Yalçıntaş ve Tuna, 1999:28). Sosyal devlet anlayışının oluşmasında baz alınan sosyal politika uygulamaları İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan süreçte işçi ve işveren arasında yaşanan çıkar çatışmaları, çelişkileri ve dengesizliklerin giderilmesi, sınıflar arasında uyum sağlanması amacı güdülmüştür (Yalçıntaş ve Tuna, 1999:28). Refah devleti hizmetlerindeki değişimler, doğrudan kamusal tedarikten geri çekilme, piyasa ilişkilerinin yaygınlaştırılması, bazı hizmetler için yarı-özerk yapılarının geliştirilmesi, örgütlenmede post-bürokratik biçimlere geçiş yapılmıştır (Özkazanç, 2000:12).

Genel olarak ülkelerin ekonomik yapıları değerlendirildiğinde, Norveç, İsveç, Danimarka gibi İskandinav ülkeleri refah seviyesi en önde olan ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bu üç ülke ve ek olarak bir diğer İskandinav ülkesi olan Finlandiya bu çalışma kapsamında incelenecektir.

Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri; tercihlerin ve değerlendirme faktörlerinin çok olduğu ve bu nedenlerden dolayı seçim yapmakta zorlanıldığı durumlarda en iyi ya da en kötü tercihin hangisi olduğunu bulmaya yardımcı olur. Bu yöntemler literatürde genellikle tedarikçi belirleme, ülke ve firma performans değerlendirme gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise ülkelerin performans değerlendirmesinin yapılması amacıyla TOPSIS metodundan faydalanılacaktır. Seçmiş olduğumuz dört İskandinav ülkesine ait refah göstergeleri

kriter olarak kullanılarak, performans sıralaması yapılacaktır. Refah göstergeleri olarak OECD tarafından yayımlanan İyi yaşam endeksi göstergeleri kullanılacaktır.

Bu çalışmanın amacı, refah devletleri olan İskandinav ülkeleri olan İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka'nın ekonomik yapılarını incelemektir. Bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde refah ve refah ekonomisinden bahsedilirken aynı zamanda bu kavramlarla alakalı olan diğer kavramlardan da (Refah Devleti, sosyal refah, gelir dağılımı, GINI katsayısı gibi) bahsedilmiştir. Bu kavramlara örnek olarak, sosyal refah ve sosyal politika kavramlarını verebiliriz. Ayrıca gelir dağılımının iyileştirilmesi ve ölçülmesi gibi kavramlardan bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya'ya ait; yönetim sistemi, parlamento ve merkezi hükümet, yerel yönetimler, ülke ekonomisi, din, eğitim ve sağlık konularında detaylı bilgi verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise İskandinav ülkelerinin GINI katsayıları ve İnsani Gelişmişlik İndekslerine bakılmıştır. Ayrıca bu ülkelere ait bazı ekonomik göstergeler refah göstergesi olarak kabul edilerek istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Tüm bunlara ek olarak Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) Tekniklerinden olan TOPSIS yöntemi kullanılarak ülkeler ekonomik verileri yardımıyla sıralanmıştır.

2. REFAH KAVRAMI VE REFAH EKONOMİSİ

Refah kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Refah kelimesinin sözlük anlamı, “*bolluk, varlık ve rahatlık içinde yaşama*” anlamında kullanılmaktadır (TDK). Başka bir tanımla refah; elde edildiği takdirde bireysel açıdan insanı mutluluğa, huzura, iyiliğe götüren bir kavram, sosyal açıdan ise mutluluğu yakalamış bireylerden oluşan sağlıklı bir toplumun oluşumuna yardım eden temel olgulardan biridir (Bryson, 1992:30). Refah kelimesinin kökenine inildiğinde ve ne anlama geldiğine bakıldığında “daha iyi olma” olarak tanımlandığı görülmektedir. Refah terimi, tek başına daha iyi olma anlamında kullanılırken sosyal kelimesi ile birlikte kullanıldığında kamu politikasının belli araçları anlamına gelmektedir (Bryson, 1992:30). Refah kelimesi kavramsal olarak kullanıldığı konu ve yere göre farklı anlamlara sahiptir.

Refah devleti kavramı ise, toplumsal refahın en üst seviyede olmasını sağlamak için piyasaya yönelik her türlü müdahaleyi haklı kılan, bölüşümdeki eşitsizlik ve kaynak tahsisinde etkisizliğin nedeni olan piyasa başarısızlığını yok etme amacı güden bir devlet anlayışıdır. Gelir bölüşümünde adalet ve kaynakların etkin dağılımı sosyal refahın sağlanmasının koşullarıdır (Özdamar, 2007). Refah devletinde gelir eşitliği, sosyal adalet kavramları önemli rol oynamaktadır.

Sosyal politika kavramı; devletin refah hedefine ulaşmak ve kaynaklarını vatandaşları arasında yeniden dağıtmak amacıyla yapmış olduğu bilinçli müdahaleler olarak karşımıza çıkmaktadır. Refah devletinin en önemli misyonu olan sosyal refahı sağlamak ve yoksulluğu azaltmak için devlet, kamu hizmetleri dediğimiz sosyal malların üretiminde rol alır ve belli nedenlerle piyasanın başarısız kaldığı sektörlere sosyal politikalar aracılığı ile müdahale eder (Pickvance, 2003:608).

Hükümet tarafından eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi sosyal nitelikli mal ve hizmetlerin sunulması, yoksullara yönelik sosyal yardım programları uygulanması, barınma hizmetleri ile yoksulların desteklenmesi için yapılan harcamalar sosyal politika kapsamına girer. Sosyal refaha fazla benzeyen ve bazen sosyal refah kavramı yerine kullanılabilen kavram, sosyal politikadır (Pickvance, 2003:608). Sosyal

politika, toplumun farklı sosyal kesimlerinde ortaya çıkan problemleri çözümlemeyi, toplumun tümünün refahını iyileştirmeyi, herkes için bir minimum refah düzeyi sağlamayı amaçlayan ve refah kazanımlarındaki eşitsizliği azaltan politikalardır. Örneğin yükseköğretimin devletçe karşılanması bir sosyal politikadır (Pickvance, 2003:608).

Refah sistemi; vatandaşların refahlarını tayin eden kurumların alanıdır. Refah sistemi ve sosyal politika tanımları pek çok soruyu beraberinde getirir. Örneğin refah nedir? Bu soruya aranan cevaplar akademik bir disiplin olan sosyal politikanın ne hakkında çalıştığını göstermeye yardımcı olabilir. Bir sosyal politikanın uygulanmasının arkasında yatan en önemli gerekçe, o politikanın yüksek refah ve adalet sağlayacak olmasıdır. İngiltere’de İkinci Dünya Savaşı sırasında Sir William Beveridge’in yayınlamış olduğu raporda yokluk, hastalık, cahillik (bilgisizlik), sefalet (bakımsızlık), işsizlik “beş dev kötülük” olarak adlandırılmış ve sosyal politikanın tüm kategorilerdeki insanlar (çalışanlardan çalışmayanlara, çalışma yaşında olanlardan emeklilik yaşında olanlara, sağlıklı insanlardan hasta olanlara kadar) için bir yeniden dağıtım sağladığını ileri sürmüştür (Baldock vd., 2003:2).

Serbest piyasa ekonomisinin gelişi ve bu anlayışın getirdikleri içerisinde ezilen halk karşısında bazı işverenler ve bazı politikacılar bu duruma sessiz kalamamış ve görmezden gelememişlerdir (Yalçıntaş ve Tuna, 1999:28). Söz konusu bu durumun sosyal barışı tehlikeye atan düzen karşısında sosyal politika uygulamalarını geliştirerek uygulamaya başlamışlardır. Sosyal devlet anlayışının oluşmasında bazı alınan sosyal politika uygulamaları İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan süreçte işçi ve işveren arasında yaşanan çıkar çatışmaları, çelişkileri ve dengesizliklerin giderilmesi, sınıflar arasında uyum sağlanması amacı güdülmüştür (Yalçıntaş ve Tuna, 1999:28). Refah devleti hizmetlerindeki değişimler, doğrudan kamusal tedarikten geri çekilme, piyasa ilişkilerinin yaygınlaştırılması, bazı hizmetler için yarı-özerk yapılarının geliştirilmesi, örgütlenmede post-bürokratik biçimlere geçiş yapılmıştır (Özkazanç, 2000:12).

2.1. Tarihsel Süreçte Refah Devleti ve Sosyal Refah Kavramları

Sosyal devlet anlayışı batıda eski Yunan ve Roma’da sınırlı halk kesimlerine uygulama örnekleri görülmektedir. Günümüzde ise bildiğimiz manada refah devleti uygulamasının ortaya çıkışı İngiltere’de “1601 Yoksullara Yardım Yasası”yla

başladığı yönündedir (www.canaktan.org, 2010). Sosyal refah devleti anlayışının yaygınlaşmasıyla, Sanayi Devriminin arkasından geniş halk kesimlerinin zorlayıcı ve yıpratıcı kapitalizm uygulamaları altında ezilmesi ve bundan kaynaklanan toplumsal barışın tehlikeye düşmesinin sonucunda bazı önlem ve tedbirler alınmıştır (Koray ve Topçuoğlu, 1995:19).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaygın bir şekilde görülen ve Keynesyen Refah Devleti olarak adlandırılan, insanlara dünyada tıpkı cennette gibi yaşatmayı amaç edinen "refah devleti" kavramı olmuştur (Özdemir, 2007). Refah devletinin amacı halkın en iyi şartlara sahip olması ve rahat bir hayat sürmesidir.

1980'li yıllardan bu yana sosyal refah devleti anlayışı, kamu harcamalarının getirmiş olduğu ağır yükten ve ekonomide neo-liberal politikaların benimsenmeye başlamasından dolayı önemini yitirmeye başlamış ve konu ile ilgili farklı arayışlara yönelinmiştir. Günümüzde ise kamu üzerindeki ağır sosyal harcama yükünün sivil toplum kuruluşları ile paylaşılması, hizmetlerden faydalananların katkı paylarının arttırılması gibi yöntemlere başvurulması gündeme getirilmiştir (Berkay, 2013). Sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde her bireyin ve her kurumun faaliyet göstermesi devletin bu bağlamdaki yükünü hafifletmektedir.

Sosyal devletin en temel özelliği sosyoekonomik yaşama müdahale ediyor olmasıdır. Sosyal devlet toplumlarında üç ana ilke göze çarpmaktadır. Bunlar (Gökbunar ve Kovancılar, 2007:2);

- İktisadi faaliyetlerin sosyal ve kolektif olarak sosyal refahın maksimizasyonu amacıyla düzenlenmesi,
- Vatandaşların bazı temel ihtiyaçlarının toplumsal olarak karşılanma hak ve ihtiyacı bulunmaktadır ve piyasa mekanizmasının konu ile ilgili başarısızlığı durumunda devlet karşılamakla yükümlüdür,
- Objektif kurallar ve formal eşitliğe dayalı bir sistem.

Tarihsel süreçte sosyal devletin gelişim ve değişim aşamaları kronolojik olarak şu şekilde sıralanabilir (Durdu, 2009:43);

- 1880 öncesi Dönem: Aile, gönüllü kuruluşlar, hayırsever işverenler, devlet gelir transferleri,
- 1880-1945 Dönemi: Kurumsal anlamda sosyal güvenlik sisteminin oluşturulduğu ve işlediği dönem,

- 1945-1975 Dönemi: Sosyal devletin altın çağı, sosyal sigortalar yanı sıra sosyal devlet hizmetlerinde artış, devlet fonksiyonlarının genişletilme hedefi,
- 1975 Sonrası Dönem: Sosyal harcamalar kaynaklı borç krizlerinin başlaması, yeni arayışlar.

Öncelikle sosyal devlet hizmetlerini sağlama konusunda devlet ve özel sektörün avantajlarının neler olduğunun belirlenmesi gereklidir. “Üçüncü yol” olarak tanımlanan görüşte sosyal refahın sağlanması aşamasında devletin yanı sıra aile, gönüllü organizasyonlar ve piyasanın daralması gerekliliği öngörülmektedir. Bu bağlamda değerlendirdiğimizde gönüllü organizasyonlar, yoksul ve bakıma muhtaç insanlara ulaşma konusunda, kamu kurumlarına kıyasla çok daha etkin bir yapıda olacağı ve onlar aracılığı ile yapılan yardımların daha düşük maliyetli olacağı düşünülmüştür. Ve fiiliyatta da bu şekilde olmuştur. Özel, yarı özel ve gönüllü tedarikçiler geçmişte sadece kamunun yer aldığı alanlara doğru kaydırılmaktadırlar. Yeni yaklaşım sorumlulukları daha yerel idarelere bırakarak kâr amacı gütmeyen kurumları ön plana çıkarmaktır (Gökbunar, Özdemir ve Uğur, 2008:168). Daha öncede belirttiğimiz gibi sosyal sorumluluk anlayışı hem bireylerde hem de kurumlarda olduğunda devletin ve kamu kurumlarının yükü hafifletmekte ve sistem daha düzgün işlemektedir.

Esping Andersen sosyal refah devleti sınıflandırmalarında en tanınmış yazarların başında gelmektedir. Esping Andersen, üç farklı sosyal refah devleti ayırımı yapmaktadır. Birincisi, "liberal refah devleti" modeli (İngiltere), ikincisi, "muhafazakâr veya Kıta Avrupası refah devleti" modeli (Almanya, Fransa, Belçika) ve üçüncüsü ise "sosyal demokrat model veya İskandinav refah devleti" (İsveç, Danimarka) modelidir (Özdemir, 2007:134-136).

2.2. Refah Ekonomisi Açısından Devletin Sosyal Politikaları Uygulama Nedeni

Bilindiği gibi kabaca bir ayırımla İktisat'ın genel (Walras) ve kısmi (Marshall) dengelerini ve milli gelirin oluşumunu (Keynes) inceleyen bölümüne "Pozitif İktisat" denir (Akalin, 1981:45). Refah İktisat'ı (Pigou ve Pareto) bir toplumun üyelerinin bir grup olarak durumlarının "iyiliğini" (wellbeing) inceleyen İktisat dalıdır: Normatif İktisat'ın bir dalı olması dolayısıyla da "nasıl olmalıdır?" sorusuna cevap arar (Akalin, 1981:45). Refah İktisadı ise bir makroekonominin kaynak dağıtım verimini ve onun gelir dağılımını beraberce belirlemek üzere mikro ekonomik teknikler

kullanan bir daldır. Bir toplumu oluşturan bireylerin iktisadi etkinliklerini incelemek aracılığıyla toplumsal refah seviyesini en yükseğe çıkarmaya çalışır (Akalin, 1981:45). Bu başlık altında gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik çalışmalardan bahsedilecektir. Ayrıca bu bölümde gelir dağılımının ölçülme yöntemleri ve yoksulluk ölçülme yöntemlerinden bahsedilecektir.

2.2.1. Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması

Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve dolayısıyla yoksulluğun azaltılması refah artışını da beraberinde getirir. Devlet gelir dağılımını vergiler veya sosyal harcamalar yoluyla değiştirir ve ekonomide sosyal açıdan kabul edilebilir yeni bir dengenin oluşmasını sağlayabilir (Akalin, 1981:11). Çünkü piyasa mekanizması bazı kişilerin çok kısıtlı kaynaklarla yaşamasını gerektiren adaletsiz bir dağılıma yol açabilir. Bu yüzden devletin önemli faaliyetleri arasında geliri yeniden dağıtmak gelmektedir. Bu durum, yoksul ailelere yardım, sağlık yardımları, gıda kuponu uygulaması gibi sosyal yardım ve refah faaliyetlerinin açık gerekçesidir (Stiglitz, 2000).

2.2.2. Gelir dağılımının ölçüm yöntemleri

Pareto katsayısı, Lorenz eğrisi, GINI katsayısı, Atkinson endeksi ve Ters U Hipotezi gelir dağılımı ölçüm metotlarıdır. Tezin üçüncü bölümünde sosyal politikaların refah etkilerine ilişkin yapılmış çalışmalardan örnekler verilirken görülebileceği gibi, devletin sosyal alanda yaptığı harcamalar veya verdiği yardımların gelir dağılımı üzerindeki etki değerlendirmesi çalışmalarında genel olarak bu metotlardan GINI katsayısı ve Lorenz Eğrisi yaklaşımı kullanılmaktadır (Özdamar, 2007). Bu bölümde Pareto katsayısı, Lorenz eğrisi, GINI katsayısı, Atkinson endeksi ve Ters U Hipotezinden bahsedilecektir.

2.2.2.1. Pareto katsayısı

Pareto dağılımı ya da bir diğer ismi ile güç yasası dağılımı, büyük olayların nadir, küçük olayların ise yaygın olduğu olgusunu tanımlamak için kullanılmaktadır.

α Pareto katsayısı olmak üzere; dağılımın olasılık yoğunluk fonksiyonu (1). Eşitlikle ifade edilmektedir (Kırer, 2016):

$$y = f(x|a, k) = \frac{\alpha k^\alpha}{x^{1+\alpha}}, k \leq x < \infty; \alpha, k > 0 \quad (1)$$

2.2.2.2. Lorenz eğrisi

Lorenz eğrisi, gelirin yüzdesel paylaşım şeklini ifade etmektedir. Bu eğrinin yatay ekseninde nüfus, dikey ekseninde ise bu yatay eksenindeki nüfusun elde etmiş olduğu gelirin kümülatif değeri yer alır. Gelir dağılımında mutlak bir eşitlik durumu söz konusu ise; bu ilgili nüfus dilimlerinin gelirden eşit ölçüde pay aldığı anlamına gelmektedir. Bu durum grafiksel olarak “mutlak eşitlik doğrusu” üzerinde gösterilmektedir. Gelir paylaşımında eşitsizlik olması halinde ise Lorenz eğrisi mutlak eşitlik doğrusundan uzaklaşmaya başlayarak sağa kaymaktadır (Doğan ve Tek, 2007:93-119). Gini katsayısı, gelir eşitsizliğinin sayıyla tanımlanmasını sağlayarak karşılaştırma yapma imkânı sunar. 0-1 arası değer alır. 1’e yaklaşması eşitsizliğin arttığını, 0’a yaklaşması azaldığını gösterir. Gini aşağıdaki gibi formüle edilmektedir (Özdemir, 2001:118-120).

$$G = \frac{A}{A + B}$$

Eğer A=0 ise G=0, tam eşitlik durumu söz konusudur.

Eğer B=0 ise G=1, tam eşitsizlik Tam eşitlik durumu söz konusudur.

B katsayısı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$B = \frac{1}{2[(x_1 - x_0) \times (y_1 + y_0) + (x_2 - x_1) \times (y_2 + y_1) + \dots + (x_k - x_{k-1}) \times (y_k + y_{k-1})]}$$

“k” değeri frekans tablosundaki gelir grubunun sayısını belirtmektedir.

$x_0 = y_0 = 0$ ve $x_k = y_k = 100$ Lorenz eğrisinin uç noktaları olarak belirlenmiştir.

Bu formüllerden yararlanarak verilen yüzdeleri kullanırsak $A+B=5000$ bulunacaktır. Her iki eksenin çarpımının (100x100) ikiye bölünmesi bu sayıyı vermektedir. Bu durumda $A=5000-B$ bulunacaktır. GINI katsayısının da $G = \frac{A}{A+B} = \frac{A}{5000}$ sonucuna ulaşılabacaktır (Özdemir, 2001:118-120).

2.2.2.3. GINI katsayısı

Kişisel gelir dağılımını ölçümlemede en çok kullanılan yöntemlerden biri olan GINI katsayısı gelir eşitsizliğinin bir katsayı ile gösterimi olarak tanımlanmaktadır. GINI oranı, Lorenz eğrisine bağlı olup Lorenz eğrisi ile köşegen arasında kalan alanın, köşegenin altında kalan toplam alana oranına eşittir. GINI oranının artması eşitsizliğin arttığını, azalması ise eşitsizliğin azaldığını gösterir. GINI katsayısının

değeri gelir düzeyinin büyüklüğüne değil, farklı gelir düzeyleri arasında kalan kişilerin sayısına bağlı olarak belirlenmektedir (Doğan ve Tek, 2007:93-119).

GINI Endeksi formül (2)'deki gibi hesaplanmaktadır (Öztürk ve Meral, 2016:630);

$$G = 1 - \sum_{k=1}^n ((X_k - X_{k-1})(Y_k + Y_{k-1})) \quad (2)$$

Formül (2)'den yararlanılarak hesaplanan değer aralığı olarak sıfır ile bir arasında olmaktadır. Elde edilen değer, sıfıra yaklaştıkça eşitlik olduğunu, bire yaklaştıkça da eşitsizliğin ortamının olduğunu göstermektedir (Öztürk ve Meral, 2016:630).

2.2.2.4. Atkinson endeksi

Anthony Barnes Atkinson (1944-) tarafından 1970 yılında geliştirilmiş olan bu endeks gelir dağılımını ölçümlemek amacıyla kullanılmaktadır. Atkinson'un yayımlamış olduğu eserde *“Acaba geçmişte mi yoksa günümüzde mi gelir dağılımı daha eşit?”*, *“Gelişmemiş toplumlar ile gelişmiş toplumlar arasındaki farklar nelerdir?”* benzeri sorular sorarak eşitsizlik ölçütlerinin çok objektif ölçümler yaptığını toplumun refah düzeyini işin içine katmadan hesaplamaların yapıldığını vurgulamıştır (Atkinson, 1970:244-263).

Gelir eşitsizliği göstergeleri ailesinin bir parçası olan Atkinson Endeksi, dağılımın farklı kısımlarındaki eşitsizlikleri, değişen duyarlılığı sayesinde göz ardı etmeyen bir endekstir. Atkinson endeksi formül (3)'deki gibi hesaplanmaktadır (Boorah, 2002:84-93).

$$A = 1 - \left[\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left(\frac{y_i}{\mu} \right)^{1-\varepsilon} \right]^{\frac{1}{(1-\varepsilon)}} \quad (3)$$

2.2.2.5. Ters U Hipotezi

Kuznets tarafından 1955 yılında geliştirilen bu yöntemin temel hipotezi, gelir düzeyi arttıkça eşitsizliklerin önce artacağı sonrada azalacağı şeklinde olmuştur. Gelir düzeyi ve eşitsizlik arasındaki bu ilişki ters U hipotezi ve gelir dağılımını ile gelir düzeyini gösteren eğri ise Kuznets eğrisi olarak tanımlanmıştır. Kuznets, tarım dışındaki sektörlerin verimliliğinin tarım sektöründeki verimlilikten çok daha yüksek olduğu savunmuştur. Bu öngörü tarım sektöründen tarım dışı sektörler doğru bir istihdam akışına sebebiyet vermektedir. Yaşanan bu istihdam akışı nedeniyle ortaya

göçler çıkmıştır. Çıkan göç ile birlikte ilk olarak üretim artacak fakat karşılığında ise gelir dağılımı bozulacaktır (Doğan ve Tek, 2007:93-119).

2.3. Refah Ekonomisi

Bu başlık altında refah ekonomisi kavramına değinilerek, başlıklar halinde detaylı bilgi verilecektir.

2.3.1. Refah ekonomisinin gelişimi

Refah Ekonomisi, ekonomi teorisinin, ekonomi politikalarının, toplumun refahı üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlayan bir daldır. Formel bir analiz olarak ekonomi teorisi içindeki yerini 20. yüzyılda almıştır. Bireysel ve toplumsal refahın nasıl arttırılacağını ve toplumun en yüksek refah seviyesine nasıl ulaşılacağını araştıran Refah Ekonomisi, öncü düşünürleri tarafından “iktisadi politikanın ekonomi bilimi” olarak tanımlanmıştır (Hicks, 1939:696, Scitovsky, 1951:303).

Refah bireysel ve sosyal olmak üzere iki düzeyde ele alınabilir. Bir bireyin refahı yükseliyorsa durumu iyileşmiş demektir. Bireyin refahının artıp artmadığına karar veren kendisidir, çünkü refah gözlenebilir bir değişken değildir (Just vd., 2004:3). Sosyal refah; her toplumun en üst düzeydeki toplumsal amacıdır. Refah Ekonomisi kapsamında mutluluk ve iyilik olarak tanımlanan refahın toplumsal açısından nasıl olması gerektiğine sosyal refahın tanımlanmasında kesin bir görüş bulunmadığından karar verilememektedir. Bu yüzden değerlendirmeler için belli değer yargılarına başvurulmaktadır (Özdamar, 2007).

2.3.2. Klasik ve yeni refah iktisadı

Klasik refah ekolünde, gelirin yeniden dağılımı sorunu kaynak dağılımında etkinlik sorunu ile birlikte ele alınıp incelenmektedir. Yeni Refah İktisadı ise, adalet kriterini, yani gelirin yeniden dağılımı sorununu önemsemeksizin kaynak dağılımında etkinlik sorununu ile ilgilenmektedir. Refah Ekonomisi kapsamında çalışmalarını sürdüren ekonomistlerin çoğunluğu Paretocu Yeni Refah Ekolü içinde yer almaktadır (Çelebi, 2000:41).

Pigou'nun 1924'te yazdığı “Refah İktisadı” adlı kitabı aynı yıl L.C Robbins tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Robbins, Pigou'nun farklı bireylerin benzer zevklere sahip olduğu varsayımına karşı çıkmaktadır. Robbins bu varsayımın ayrı

bireylere sağlanacak ek gelirin sağladığı faydanın karşılaştırılabildiği sonucunu doğurmakta olduğunu düşünmekte ve bu tür kıyaslamaların bilimsel değil normatif olduklarını ileri sürmektedir (Nath, 1975:14).

Robbins'e göre, bir bireyin elde ettiği tatminleri bir başkasınıniki ile karşılaştırmak için nesnel bir ölçüt yoktur. Robbins özellikle bu varsayıma karşı çıkarak Pigou'yu değer yargılarını bilimsel saymakla suçladı. Robbins'in eleştirileri iktisatçıların sosyal konularda taraf tutmaması ve normatif kuralların iktisat bilimi içinde yer almaması gerektiğidir (Robbins, 1935:149-150).

- **Pareto optimum ve koşulları**

Yeni Refah İktisadı'nın kavramsal içeriği genel anlamda herhangi bir kimsenin faydasının başka bir kimsenin faydası azaltılmaksızın artırılmasının imkânsız bir durum olarak tanımlanan Pareto Optimum ve en azından bir kişinin faydasını arttıran ve kimsenin faydasında azalma meydana getirmeyen bir değişme olarak tanımlanan Pareto İyileşme kavramları üzerine temellenmektedir (Pareto, 1971:261).

Pareto genelde iktisat teorisinin özelde de refah iktisadının temelini oluşturan Pareto Optimumu kavramını “Manual of Political Economy” adlı çalışmasında ortaya koymuştur. Pareto bu çalışmasındaki bulgularının insanlığın yararını ya da mutluluğunu araştırma gibi çabalara girmeksizin belli olguların kanunlarını bulmaya çalıştığını belirtmektedir. Sadece bilimsel bir amaca sahip olduğunu kendisinin öğrenme isteğinden kaynaklandığını belirtmektedir (Pareto, 1971:2).

Paretocu optimum üç ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar; tüketimde optimum, üretimde optimum ve genel optimumdur. Paretocu teoriye göre, bir ekonomide teknik olarak etkin kaynak dağıtımının sağlanması için iki koşulun yerine getirilmesi gerekir. Bunlar girdi bileşiminde etkinlik ve çıktı bileşiminde etkinliktir.

Ekonomik sistemdeki tüm malların üretimi ve mübadelesindeki optimallik koşullarının sağlanması için marjinal maliyet ile satış fiyatı ve de alış fiyatı ile marjinal üretkenlik arasında eşitlik olması gerekmektedir. Yani üretim ve tüketimde malların fiyatları aynı olmalıdır (Sönmez, 1987:68).

3. İSKANDİNAV ÜLKELERİ

İskandinavya, Avrupa'nın kuzeyindeki devletlerin bir araya gelerek oluşturduğu bir coğrafyadır. İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya önde gelen İskandinav ülkeleridir. İzlanda, Faroe Adaları, Åland Adaları ve Grönland Nordik ülkeleri de birer İskandinav ülkesidir. Ancak bu çalışmada yalnızca refah devleti olarak bilinen dört ülkenin ekonomik yapısı incelenecektir (Özdemir, 2005).

İskandinav ülkeleri olan İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya sosyal refah devleti olmaları ile tanınmaktadırlar (Toprak, 2015). Bu ülkeler II. Dünya savaşı ve sanayi devriminin ardından ülke ekonomilerini geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmışlardır. Ülkelerin ilk dönemlerde gelir kaynağı balıkçılık iken ülke sınırları içerisinde bulunan madenlerin keşfi ile bu ülkelerin ekonomik kaderi değişmiştir. Ayrıca bu ülkeler yönetim sistemleri, sosyo-ekonomi politikaları ile geleceklerini çok farklı bir yöne çekmişlerdir. İskandinav ülkelerinde İskandinav refah devleti modeli uygulanmaktadır.

Refah devleti modeli üç grupta incelenmektedir. Bunlar; İskandinav refah devleti modeli "the good" (iyi), liberal refah devletleri modeli ise "the bad" (kötü) ve Kıta Avrupası sosyal refah devleti modeli ise "ugly" (çirkin) olarak değerlendirilmektedir. Kıta Avrupası modeli, uygulanan sosyal politikalar açısından tam karar verilememiş bir model olarak ifade edilmektedir. Bu modele karşı yeniden bölüşümün sınırlı düzeyde kalması, kazanılmış ve sahip olunan sosyal statünün devam ettirilmesine oldukça önem vermesi ve ataerkil bir sosyal yapının devam ettirilmesine dikkat ediliyor olması gibi nedenlerle olumsuz eleştiriler getirilmektedir. Halkın İskandinav modeline yüksek oranda destek vermesi bu modelde gerekli reformların hızla yürürlüğe konmasını sağlamakta ve bu ülkelerde sosyal güvenliğin maliyetlerinin düşürülmesine imkân sağlayabilmektedir (Bogedan, Leiber, 2009:400).

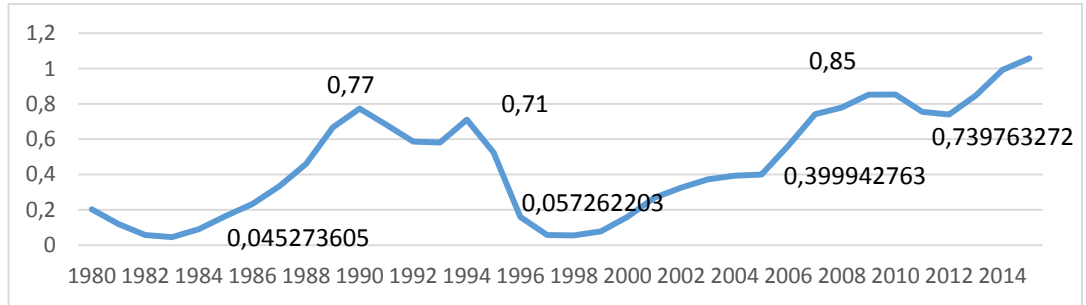
II. Dünya Savaşı sonrası dönemde İskandinav ülkelerine baktığımızda, devletler, yaygın bir sigorta sistemiyle tüm yurttaşlarına yüksek bir yaşam standardı sağlayacak şekilde güvence oluşturmuşlardır (Şaylan, 2003:116). Refah devleti anlayışını en iyi

uygulayan İskandinav devletlerinde toplum refahının artırılması için genel sağlık seviyesinin yükseltilmesi, sağlık hizmetlerine ulaşmada halk arasında eşitliğin sağlanması yönünde politikalar geliştirilmiştir (Koçak ve Tiryaki, 2011:55-88). Genel olarak değerlendirdiğimizde İskandinav ülkelerinin arasında tek bir sağlık politikasından bahsetmek söz konusu değildir. Her ülkenin sağlık politikasında farklılıklar bulunmaktadır. Danimarka liberal politikaları uygularken, Norveç sosyal liberal politikaları uygulamaktadır. Diğer taraftan İsveç ise sosyal demokrat politikaları uygulamaktadır (Koçak, 2009:5).

Genel olarak ülkelerin ekonomik yapıları değerlendirildiğinde, Norveç, İsveç, Danimarka gibi İskandinav ülkeleri refah seviyesi en önde olan ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1. İsveç Refah Devleti

İsveç yönetim şekli kraliyet olan bir İskandinav ülkesidir. Başlıca komşuları Norveç ve Finlandiya'dır. Ülkenin resmi dili İsveççe iken (Eker, 2009), ülke nüfusu (2016 yılı Dünya Bankası verilerine göre) 9,900 milyon civarındadır (The World Bank, Son Erişim Tarihi: 20.03.2017). Ülkenin nüfus artış grafiği şekil 3.1'de verilmiştir. Ülke nüfusunun neredeyse tamamı Germen asıllıdır.

Şekil 3.1: İsveç- Nüfus Artış Hızı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü nüfus artış hızının yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.1'de İsveç'in son 36 yıllık nüfus artış hızı grafik şeklinde verilmiştir. 1990'lı yılların ilk yarısında nüfusta ciddi oranlı bir düşüş meydana gelmiştir. Daha sonraki

yıllarda nüfusta artış olduğu ve ara dönemlerde küçük oranlarda düşüş olduğu gözlemlenmektedir.

Ülke nüfusunu etkileyen bir diğer önemli etken ise ülkenin diğer ülkelerden almış olduğu göçlerdir. Dünya savaşının bitmesiyle yüksek oranlarda göç alan ülkelere biri olmuştur. Ülkeye gelen ve ülkenin çöküşüne gitmesine neden olacak olan göç dalgasına engel olmak amacıyla 1907 yılında göç komisyonu kurulmuştur (Özarslan, 2012).

3.1.1. Ekonomi

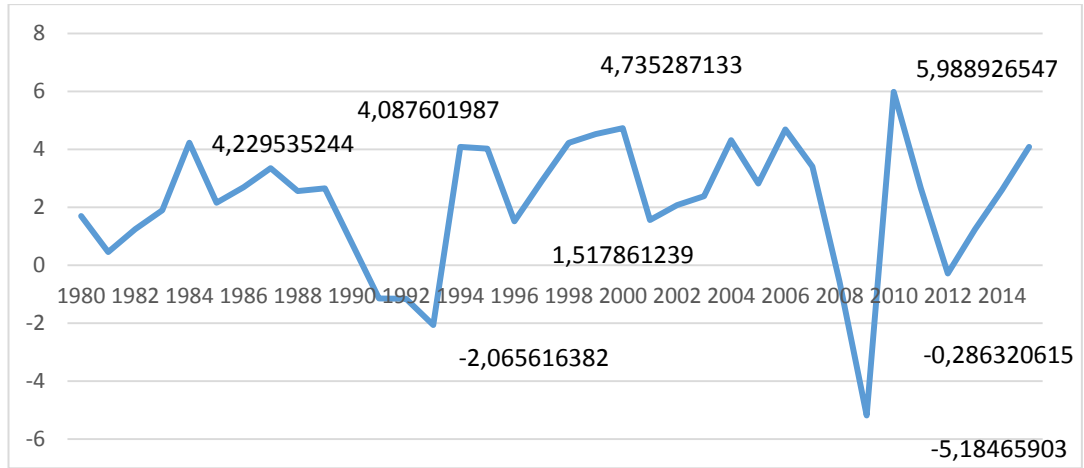
İsveç'te 1800'lü yılların başlarından başlayan ve 1930'larda doruğa ulaşan ekonomik, sosyal ve politik modernizasyon süreci ülkenin tarım toplumunu sanayi toplumuna dönüştürmüştür. Bu dönemde biçimlenmeye başlayan belirli politik-ekonomik örgütler II. Dünya savaşından sonra ortaya çıkan İsveç refah devletinin temellerini oluşturulmuştur (Korpi, 1990). Ülkenin tam istihdam politikası ve bu bağlamda belirlemiş olduğu önleyici sosyal politikaların üretilmesi İsveç'in refah devleti olarak şekillenmesinde öncü olmuştur. İsveç vatandaşlarının sosyal koruma altına alınması emek piyasası politikaları, sosyal sigorta, sosyal hizmetler ve uluslararası piyasalarda rekabet edebilecek güce sahip etkin bir ekonominin kombinlenmesiyle başarılı sonuçlar elde edilmiştir (Korpi, 1990). İsveç'teki başlıca kalkınma kaynakları madenlerdir. Madenlerin yanı sıra ülkede yapılan tarım gelir kaynaklarındandır. Ülkenin gıda tüketiminin %90'lık kısmı kendi üretimiyle gerçekleştirilmektedir. Ülkenin otlak alanının az olmasından dolayı hayvancılık konusunda yeterli değildir.

İsveç Modeli'nin oluşmasında etkili olan sanayileşme sürecinde büyük bir başarı elde edilmiştir. Söz konusu bu başarı, sosyal anlamda gelişmeye de beraberinde getirmiştir. 1800'lü yılların başında yaşanan sosyal çözülmeye birlikte işsizlik giderek artmıştır. Halk, geçici işlerle yaşamını idame ettirmeye çalışmıştır. Bu durumun sonucu olarak toplumun bir kesimi sosyal ve ekonomik olarak savunmasız kalmıştır. Fakirlikten dolayı hırsızlık, aşırma gibi suçlar çoğalmış, otoriteyle başı sık sık derde giren bir sosyal tabaka oluşmuştur. İsveç'in söz konusu bu problemi çözmek için etkin araçlara sahip olmaması nedeniyle yüz yılın sonlarına doğru toplumun biçimlendirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Bu bağlamda devletin ve toplumun ortaklaşa sorumlulukları olduğu ve geleneksel sosyal değerler

bağlamında bir yol haritası çizilmesi gerektiğini savunulmuştur. Bu görüşü savunan sosyal muhafazakâr kesim işsizlik, sağlık bakım ve eğitim gibi ekonomik ve sosyal konularda devletin meşru rolünü ve sivil hakların genişletilmesini benimseyen sosyal liberalizm fikirleri etrafında odaklanmaya başlamış ve bu yönde çalışmalar yapmıştır (Sundin ve Willner, 2007:129-130).

1992 yılında İsveç'te yaşanan bankacılık krizi Avrupa'da yaşanan döviz kuru mekanizma krizi ile eşzamanlı olarak baş göstermiştir (Aydın, 2002). 1992 yılının yazında ise kriz yüksek enflasyon ve birbirini takip eden devalüasyonların yaşandığı İsveç'e sıçramıştır. Ülkede faiz oranları daha da yükselmiştir. Bu durumdan dolayı pek çok banka müşterisi zor duruma düşmüştür. Uluslararası finansal piyasalara bağlı olarak çalışan, aldığı borçların %40'ı yabancı para cinsinden olan İsveç bankalarının uluslararası finansmanın tehdidi altına girmiştir. Artan kriz sinyalleri ile kredi vadeleri kısalmıştır. 16-17 Eylül tarihlerinde İngiltere ve İtalya'nın döviz kuru mekanizmasını (ERM-Exchange Rate Mechanism) terk etmeleriyle Riksbank, İsveç Kronunu koruyabilmek için gecelik faizi %500 oranına kadar çıkarmıştır (Aydın, 2002). Yaşanan bu durumdan dolayı genel banka garantisi İsveç bankalarının uluslararası finansmanının devamında önemli rol oynamıştır. Riksbank sahip olduğu döviz rezervlerinin bir kısmını bankalara mevduat olarak yatırmıştır. Bu sayede uluslararası finansmanda bankaların likidite sorunları yaşamalarının önüne geçilmiştir. Sonbaharda açıklanan mali tedbirler faizlerde geçici bir düşüş sağlayabilmiştir. Ülkede alınan kriz tedbirleri arasında 19 Kasım 1992'de sabit kurdan dalgalı kura geçişte yer almaktadır. Dalgalı kura geçildiği günün ertesinde kron %9 ve yılsonunda %20 oranında değer kaybına uğramıştır (Aydın, 2002).

Şekil 3.2'de İsveç'in 1980-2015 dönemine ait gayrisafi yurtiçi hâsıla verileri yer almaktadır.

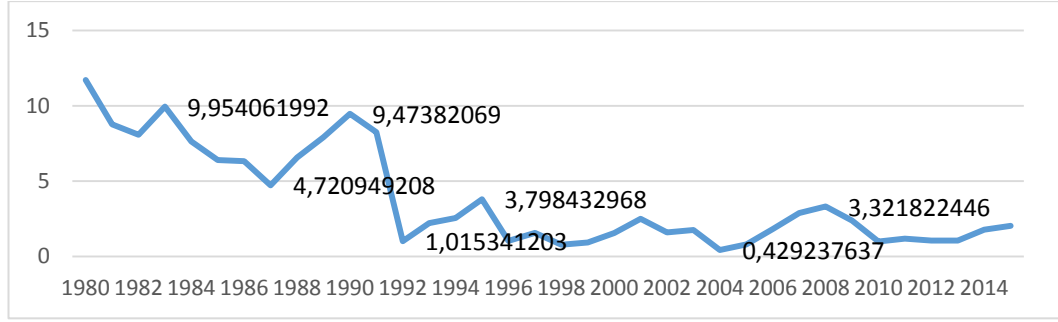

Şekil 3.2: İsveç-Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümünde gayri safi yurtiçi hasılanın yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.2’de İsveç’in GSYH verileri yer almaktadır. İsveç’in 1994 yılında 1990’lı yıllarda yaşadığı kur krizinden ve 2008-2010 yıllarında 2008 küresel krizinden etkilendiği grafikte açıkça görülmektedir. 1980’li yıllarda İsveç’te bankacılık sistemi dışında kalan özel (reel) sektör yabancı para cinsinden yüksek miktarda borçlanmıştır. Riksbank tarafından yapılan çalışmalar yaşanan 1992 krizinin sonucunu olarak Eylül 1992’deki borcun 542 milyar kron olduğu yönündedir. Bu borç GSYİH’nın yüzde 35’i civarındadır. Söz konusu borcun büyük kısmına döviz pozisyonu aslında dengede olan bankacılık sektörü aracılık etmiştir. Bankalar spotta 20 milyar krona ek olarak, forwards piyasalarında ise 65 milyar kron eksi pozisyona düşmüşlerdir. Bu durumun bir sonucu olarak, ülkedeki bankalar likidite riski ile karşı karşıya kalmışlardır. Likidite riskinin önlenmesinde Riksbank likidite desteği ile önemli bir role sahiptir (Aydın, 2002). Şekil 3.3’te İsveç’in 1980-2015 dönemine ait enflasyon oranı verileri yer almaktadır.

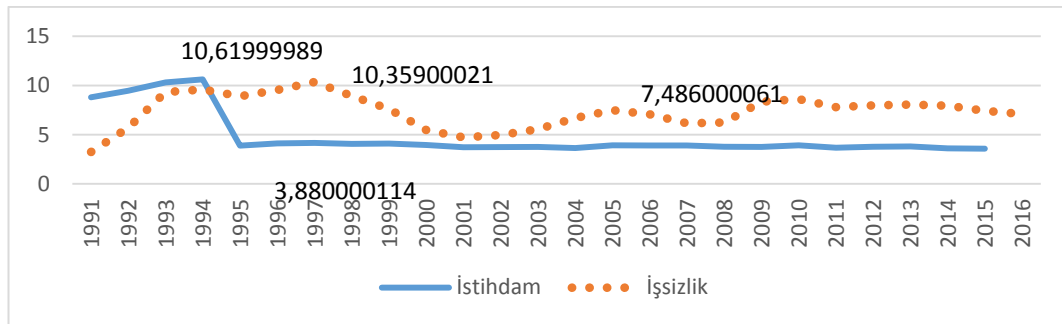
Şekil 3.3: İsveç-Enflasyon Oranı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümünde enflasyon oranının yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.3'te İsveç'in 1980-2015 dönemine ait enflasyon oranı grafiği yer almaktadır. 1987 yılından günümüze kadar olan süreçte enflasyon oranında sürekli bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Bu süreçte 1994 yılında ve 2008 yılında enflasyon oranında artış olduğu açıkça görülmektedir. 1990'lı yıllarda yaşanan kur krizinin etkisi ile 1994 yılında enflasyon oranında yükseliş olduğu gözlemlenmektedir. 2008 yılında küresel çapta etkisi hissedilen krizin İsveç'teki etkisi bu grafikte de açıkça görülmektedir.

Şekil 3.4'te İsveç'in 1990-2015 dönemine ait işsizlik ve istihdam oranları (ILO) verileri yer almaktadır.

Şekil 3.4: İsveç-İşsizlik ve İstihdam Oranları (ILO) (1990-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümünde yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.4'ten açıkça görüldüğü gibi işsizlik oranı tıpkı enflasyon oranında olduğu gibi sürekli dalgalanma yaşamıştır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde işsizlik oranında artış yaşanmıştır. İstihdam oranında ise işsizlik oranına kıyasla 1995 yılından sonra sabit oranda seyretmiştir.

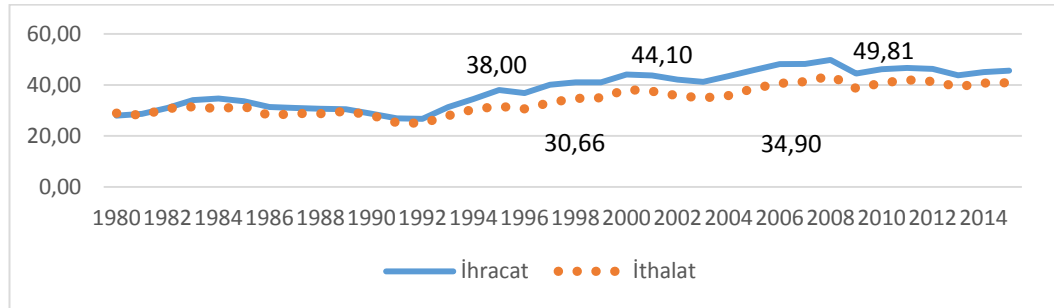
Çizelge 3.1'de İsveç'in 2007-2016 dönemine ait Dış Ticaret verileri yer almaktadır.

Çizelge 3.1: İsveç-Dış Ticaret Verileri (2007-2016)

	İthalat (\$)	İhracat (\$)	Dış Ticaret Hacmi (\$)	Dış Ticaret Dengesi (\$)
2007	152.822.699	169.061.477	321.884.176	16.238.778
2008	168.981.675	183.880.642	352.862.317	14.898.967
2009	119.948.707	131.116.175	251.064.882	11.167.468
2010	148.788.239	158.410.622	307.198.861	9.622.383
2011	176.944.638	186.898.110	363.842.748	9.953.472
2012	164.542.409	172.439.164	336.981.573	7.896.755
2013	160.588.788	167.494.677	328.083.465	6.905.889
2014	162.257.051	164.680.013	326.937.064	2.422.962
2015	138.098.439	140.133.899	278.232.338	2.035.460
2016	140.724.196	139.608.981	280.333.177	-1.115.215

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Şekil 3.5'te İsveç'in 1980-2015 dönemine ait ithalat ve ihracat oranlarının verileri yer almaktadır.

Şekil 3.5: İsveç-İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.5'te İsveç'in 1980-2015 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır. Ülkenin hem ithalatı hem de ihracatı birbirine paralel bir şekilde yıldan yıla artış

göstermiştir. Ülkenin 2007-2016 yıllarında ithalat ve ihracat yaptığı ilk 20 ülke çizelge 3.2 ve çizelge 3.3'te verilmiştir. Hem ithalatta hem de ilk sırada yer alan ülke Almanya'dır. Almanya'dan sonra ithalatta Hollanda, Norveç ve Danimarka gelirken, ihracatta ise Norveç, ABD, Danimarka ve Finlandiya gelmektedir.

Çizelge 3.2: İsveç-İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İthalat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	27.986.156	29.875.826	21.472.500	26.758.232	32.328.558	28.436.360	28.068.050	28.258.008	24.790.411	26.476.299
Hollanda	9.279.641	10.030.362	7.829.360	9.195.966	10.921.233	11.689.429	12.359.496	12.800.147	11.431.101	11.738.752
Norveç	13.018.302	14.962.001	10.823.112	12.970.540	14.994.913	14.927.039	14.248.396	13.363.623	11.330.582	11.602.316
Danimarka	13.962.510	15.860.884	10.758.182	12.308.794	14.479.886	13.935.553	13.037.521	11.986.502	10.638.948	10.722.086
İngiltere	11.099.325	10.834.505	6.858.354	8.336.321	10.449.614	10.845.275	9.705.536	10.046.504	7.616.744	7.275.362
Belçika	6.359.818	6.561.580	4.658.065	5.709.193	6.824.893	6.206.507	6.259.549	6.392.209	6.007.977	6.689.939
Çin	5.296.175	5.686.115	4.558.649	7.407.657	6.845.033	6.621.088	6.720.462	7.292.223	6.987.389	6.511.599
Finlandiya	9.489.584	9.779.919	6.216.192	7.814.223	9.436.562	8.395.188	8.715.904	8.100.453	6.366.356	6.405.637
Fransa	7.537.628	8.525.547	6.075.387	6.814.025	7.983.845	6.913.812	6.460.248	7.228.644	5.999.830	5.732.412
Polonya	4.413.721	5.534.235	3.655.400	4.341.918	5.002.184	4.665.388	5.178.947	5.254.198	4.789.641	5.177.018
İtalya	5.378.866	5.779.919	3.726.413	4.367.143	5.181.552	4.703.824	4.996.073	4.904.025	4.467.633	4.565.663
ABD	4.754.866	5.212.610	4.551.656	4.743.509	5.387.257	5.292.673	4.389.404	4.083.123	3.739.275	3.697.669
Rusya	4.428.460	6.838.738	4.114.409	7.228.043	9.730.023	8.904.239	7.051.095	7.937.953	4.542.871	3.659.718
Estonya	1.176.413	1.268.622	931.514	1.681.928	3.089.513	2.279.396	2.612.981	2.685.926	2.171.771	2.165.153
Çek	1.817.554	2.192.149	1.522.976	1.789.197	2.201.426	1.994.224	1.960.000	2.101.662	2.020.314	2.056.682
İrlanda	1.844.489	1.755.322	1.513.628	1.943.269	3.103.425	1.908.164	1.843.103	2.074.193	1.966.773	1.985.467
İspanya	2.161.770	2.268.425	1.538.874	1.817.768	2.294.057	2.056.881	2.077.951	2.211.603	1.862.657	1.886.133
Avusturya	1.659.592	1.853.738	1.372.759	1.602.859	2.030.939	1.767.447	1.886.655	2.006.016	1.664.993	1.769.929
Japonya	2.627.192	2.616.746	1.852.952	2.459.828	2.247.154	1.875.606	1.369.128	1.455.618	1.185.766	1.297.973
Türkiye	1.089.822	1.238.433	842.311	1.008.296	1.297.070	1.278.010	1.268.455	1.387.884	1.182.758	1.243.657

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Çizelge 3.3: İsveç-İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İhracat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	17.666.346	19.083.565	13.357.552	15.246.295	17.952.267	16.500.299	16.102.658	16.015.643	13.980.322	14.308.497
Norveç	15.907.048	17.471.448	13.828.390	15.623.284	17.507.768	17.546.280	17.670.630	17.036.483	14.107.574	14.120.061
ABD	12.832.056	12.111.317	8.382.141	11.128.501	11.122.841	10.362.348	9.749.180	10.307.020	10.161.062	9.818.651
Danimarka	12.466.498	13.580.078	9.618.224	10.306.144	11.487.326	11.010.636	11.359.451	11.271.476	9.516.397	9.703.045
Finlandiya	10.561.414	11.629.407	8.430.931	9.654.932	11.288.256	11.026.683	11.710.312	11.440.287	9.268.639	9.394.201
İngiltere	12.099.534	13.485.937	9.734.452	11.474.653	12.786.448	12.960.228	10.697.887	11.518.537	9.820.465	8.178.739
Hollanda	8.538.169	9.396.438	6.122.394	7.534.447	9.014.891	8.905.107	8.821.086	8.208.997	7.159.820	7.467.265
Belçika	7.752.633	7.998.279	4.806.994	6.212.269	8.009.472	7.727.565	7.886.191	7.265.368	5.944.183	6.345.318
Fransa	8.455.552	9.016.537	6.668.378	7.597.524	8.395.165	7.692.046	7.431.175	7.123.323	5.717.278	6.056.864
Çin	3.291.192	3.990.538	4.114.585	4.860.657	6.061.116	5.497.716	6.004.435	5.771.171	5.321.385	5.335.982
Polonya	4.127.525	4.631.159	3.311.629	3.994.089	4.810.637	4.441.952	4.446.637	4.776.956	4.267.481	4.471.762
İtalya	5.345.839	5.727.022	4.009.345	4.482.277	4.553.029	3.755.132	3.764.541	3.916.367	3.621.428	3.696.658
İspanya	4.858.153	4.250.009	3.147.750	3.085.153	3.339.174	2.654.058	2.726.931	2.989.625	2.698.017	2.706.394
Japonya	2.069.175	2.028.691	1.648.461	1.943.891	2.298.293	2.478.494	2.192.538	2.016.486	1.772.463	2.058.216
Rusya	3.367.266	4.447.390	1.845.720	2.789.743	4.095.740	3.365.400	3.531.217	3.144.668	1.702.243	1.658.587
İsviçre	1.527.483	1.699.071	1.290.546	1.400.805	1.784.816	2.009.857	2.006.629	1.704.203	1.606.267	1.657.949
Avustralya	1.932.959	2.093.031	1.680.119	1.997.368	2.356.350	2.016.103	1.749.658	1.542.957	1.357.339	1.466.955
Kore	1.031.674	1.149.074	903.510	1.143.913	1.352.828	1.190.957	1.171.494	1.239.251	1.126.856	1.374.381
Türkiye	1.419.828	1.943.909	1.679.420	1.755.787	2.390.513	1.901.935	1.953.135	1.841.470	1.505.881	1.325.653

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

3.1.2. Eğitim

Eğitim hizmetlerinde ana politika belirleyici merkezi hükümettir ancak, hizmet sunma görevi, yerel yönetimlere aittir (Belediyeler). Bu konunun istisnası yükseköğrenim merkezi hükümetin tercih ve inisiyatifindedir. Eğitim sistemi temel, akademik ve mesleki eğitim olmak üzere üç grupta verilmektedir. Ülkede zorunlu eğitimin süresi 9 (dokuz) yıldır. Buda yedi ile on beş yaş arasındaki bütün çocukların kamu ya da özel sektör tarafından sunulan eğitim hizmetlerine devam etme zorunluluğunun olduğu anlamına gelmektedir (Erdal, 2012). Ülkede okuryazarlık oranı nerdeyse %100'dür. Ayrıca ülkede 6 (altı) tane üniversite bulunmaktadır.

Bir sonraki basamak lise eğitimi (gymnasieskolan/upper secondary) 3 yıl sürmektedir. Bu aşamada 16 adet milli program uygulanmaktadır, iki program öğrencileri, üniversiteye ve koleje hazırlarken 14 tanesi meslek eğitimine hazırlamaktadır (Erdal, 2012). Meslek eğitiminde öğrenciler eğitimlerinin %15'lik kısmını meslekleri ile alakalı iş yerinde geçirmek zorundadırlar. Zorunlu eğitimi tamamlayan öğrencilerin %98'lik kısmı liseye devam etmekte, liseyi bitiren gençlerin ise yaklaşık %50'si bir yüksek eğitim kurumuna kaydolarak eğitimlerini tamamlamaktadır (Erdal, 2012).

İsveç'te 6 tanesi üniversite ve küçük ve orta ölçekli üniversite koleji olmak üzere 37 tane yüksek eğitim kurumu vardır. Ülkede eğitim tamamen kamu fonları tarafından finanse edilmektedir. GSYİH'nın yaklaşık %8,3'lük kısmı eğitim sistemine aktarılmaktadır (Erdal, 2012).

3.1.3. Sağlık

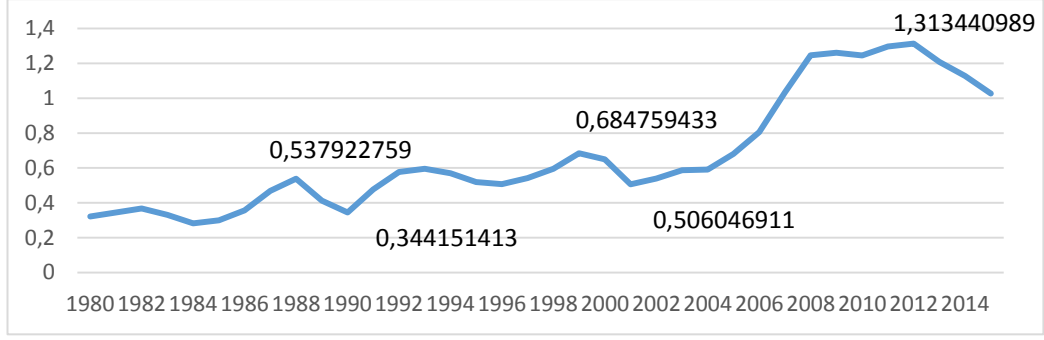
İsveç sağlık sisteminin amacı bireyin yaşadığı yere ve gelirine bakılmaksızın bütün nüfusa eşit şartlarda iyi sağlık ve bakım hizmetleri sağlamaktır (Swedish Healthcare Akt, Stockholm, 1982:763). Ülkede sağlık hizmetlerinin temel sorumluluğu belirlenmiş olan 20 adet bölge meclisindedir. Bu meclisler vatandaşlara hastane, birinci basamak bakım, psikiyatrik bakım ve diğer sağlık hizmetlerini sağlamakla yükümlüdürler. Bölge meclisleri hastanelerin birçoğunun sahibi ve işleticisi statüsündedir (Stockholm, Vastr-Götaaland ve Skane). Bu 20 bölgenin her biri kendisini birkaç sağlık hizmet bölgesine ayırmışlardır. Her bölgede sağlık hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla seçimle iş başına getirilmiş yönetim kurulları bulunmaktadır (Glenngård vd., 2005:1-3).

Ülkede sağlık hizmetlerinin büyük bir kısmı kamu kurumları tarafından yerine getirilmektedir. Sağlık hizmetlerinin finansmanı da aynı şekilde kamu kurumlarına aittir. Merkezi hükümet, Milli Sağlık ve Refah Kurulu (Socialstyrelsen) aracılığıyla verimlilik, kalite ve eşitlik esasına dayalı temel politikaları ve hedefleri belirleme ve rehberlik yapma sorumluluğuna ve yetkisine sahiptir. Fakat belirlenen bu hedeflere ulaşma ve politikaları uygulama hususu bölge meclislerinin sorumluluğuna aittir (Lindgren ve Lyttkens, 2010:81-83).

3.2. Norveç

Norveç Krallığı, Kuzey Avrupa'da ve İskandinav Yarımadası'nın batı kısmında yer alan bir Avrupa ülkesidir. Norveç'in güneydoğusunda İsveç, doğusunda ise Finlandiya ve Rusya Federasyonu bulunmaktadır. Norveç'in kuzeyinde Kuzey Denizi, batısında Norveç Denizi ve güneyinde Baltık Denizi bulunmaktadır. Norveç'in üç tarafı denizlerle çevrilidir. Norveç'in kuzeyinde ve batısında onun hükümetinin altında bulunan adaları vardır. Bunlardan Svalbard isimli ada, Rusya ile yıllarca süren anlaşmazlığın söz konusudur. Günümüzde Norveç nüfusu 4,6 milyona ulaşmaktadır ve yıllık artışı %0,4 civarındadır. Başkenti Oslo'da 500.000 insan yaşamaktadır (The World Bank, Son Erişim Tarihi: 20.03.2017). Oslo'nun yanı sıra Bergen, Trondheim, Tromsø, Stavanger ve Kristiansand gibi büyük şehirleri vardır. Norveç içinde Norveç dili kullanılır. Bokmal ve Nynorsk olmak üzere iki farklı formu vardır (Çiçek ve Çiçek, 2012).

Norveç, 1949 yılında NATO'ya üye olmuştur. Norveç'te 1960'ların sonlarında bulunan petrol ve doğal gaz ülkenin refah düzeyinin çok yükselmesini sağlamıştır. Dünya ve Avrupa balıkçılık sektörünü elinde tutmaktadır. Norveç halkı 1972 ve 1994'de yapılan referandumlarda Avrupa Birliği'ne üye olmayı istememiştir. Avrupa Birliği ile ilişkiler EFTA aracılığıyla yürütülmektedir. Ancak, Norveç AB ile aynı ticari kodları uygulayan Avrupa Ekonomik Alanı üyesidir. Birleşmiş Milletler raporlarına göre yaşam standartları bakımından dünyanın en ileri ülkelerinden biridir. Norveç nüfusu 1980 yılında 4.1 milyon iken 2015 yılında 5,137,000 kişiye ulaşmıştır. Nüfusun, 2020 yılında 5.4 milyona ulaşması beklenmektedir. Bu arada ülkede, orta yaş üzerindeki nüfus sayısı giderek artmaktadır (<http://www.ibp.gov.tr/>).

Şekil 3.6: Norveç- Nüfus Artış Hızı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

1960'lı yıllarda Norveç küçük ve az gelişmiş bir ülke olmasına rağmen dünya standartlarına göre fakir sayılmazdı. 1969 yılında petrol rezervlerinin keşfedilmesiyle birlikte, ekonomisini geleneksel gemi yapımı endüstrisinden çıkararak petrole dayalı bir endüstri haline getirmiştir. Neredeyse ilk günden beri, uluslararası petrol şirketleriyle yapılan görüşmelerde Norveç'in bu konudaki yeterliliğine ve hâkimiyetine vurgu yapılmaktadır. 1973 yılında yerel bir firma olan Statoil'in kurulmasıyla ve petrol mühendisliği eğitime yönelik yapılan yatırımlar sayesinde Norveç'in petrol endüstrisi alanında söz sahibi olduğunu ve bu konuda bağımsızlığını ilan ettiğini söyleyebiliriz (Bozkurt, 2010).

Ülke, ulusal yönetimin yetkilerine yönelik yüksek standartlar belirlemiş ve katılımcı bir demokratik yapı oluşturmuştur. Hükümet içindeki politik çatışmalar ve kar arayışı davranışı nedeniyle kamuya ait olan petrol kalkınma ajansının çalışmaları engellenen Venezuela'nın aksine Norveç, etkin işleyen kurumlarıyla ön plana çıkmıştır (Wright ve Czelusta, 2002:17-18).

3.2.1. Ekonomi

Norveç, ekonomik bakımdan dünyanın en gelişmiş ülkelerinin başında yer almaktadır. Buna rağmen 1960'lı yıllara kadar Norveç ekonomisi balıkçılık ve enerji üretimine dayanarak pek gelişmiş bir ülke unvanına sahip olamamıştır. 1960'lı yılların ikinci yarısında petrol ve doğal gaz bulunması ile Norveç ekonomisi büyük bir refah yakalamıştır. Norveç ekonomisinin, diğer Avrupa ülke ekonomilerinden bir takım farklılıkları vardır. En büyük, özelliği sosyal kapitalizm olarak

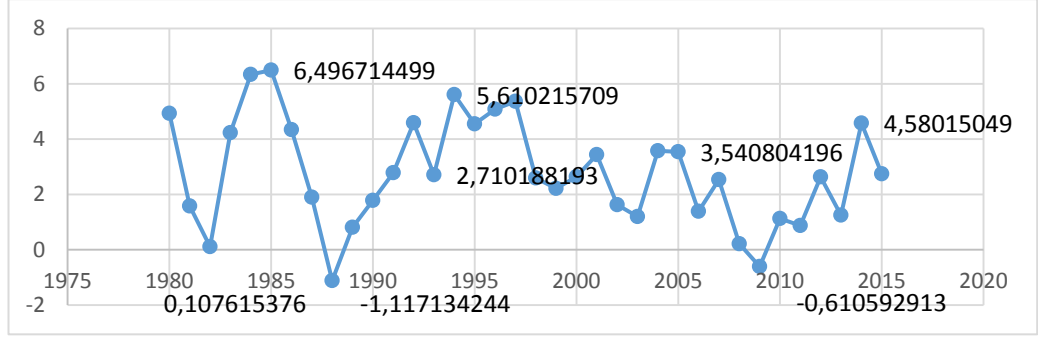
adlandırabileceğimiz hükümet müdahalesinin ve serbest pazarın birleşmesidir. Norveç ekonomisinin en büyük simgelerini petrol, doğalgaz, hidro-enerji, balıkçılık ve ormancılık oluşturmaktadır (İmamoviç, 2007).

“Norveç, serbest piyasa ekonomisin benimsemiş, ticaret engelleri kısıtlı olan farklı endüstrilere sahip bir ülkedir. Norveç ekonomisinin önemli bir kısmını, bankacılık, sigortacılık, ulaştırma, iletişim ve kamu hizmetlerini içeren hizmet sektörü oluşturmaktadır. 2008 yılında hizmet sektörü, gayri safi milli hasılanın yaklaşık olarak %48’ine tekabül etmiştir. Norveç petrol sektörü, keşif ve çıkartma çalışmaları dâhil, gayri safi milli hasılanın %28’ine tekabül etmekle birlikte ihracatın %49’unu oluşturmaktadır. İmalat sanayi ise, gayri safi milli hasılanın %9’unu oluşturmuştur (Bozkurt, 2010).

“Socialbidrag” olarak adlandırılmış olan gelir desteği uygulaması Göthenburg ve Helsinburg’da 1980’de çıkan bir yasayla yürürlüğe sokulmuştur. İsveç sosyal güvenlik sistemi diğer İskandinav ülkelerindeki gibi cömert ve kapsamlı olduğundan, dahası evrensel ve katkı ödenekli yardımlar içerdiğinden, sosyal yardımların rolü diğer sosyal güvenlik mekanizmalarına nadiren daha zayıftır. Refah yardımları alabilmek için öngörülen şartlar diğer ülkelere göre daha rahat olduğundan, bu ülkede sosyal refah yardımları evrensel bir hak potansiyeline yükselmiştir. Bunun sonucunda, İsveç’te yaşayanlar hem işlerinden aldıkları gelirlerle hem de devletten aldıkları yardımlarla geçinmektedir (Kurşun ve Rakıcı, 2016:35-156).

İsveç’in sosyal ve ekonomik profiline bakılırsa; 2015 yılı verileri ile cari piyasa değerinde GSYİH 701 milyar dolardır. Kişi başında düşen GSYİH’sı 45.297 \$ olarak hesaplanmıştır. Tahmini büyüme oranı %1,6’dır. İsveç’in 2015 yılına göre toplam nüfusu 8.188.000 kişidir. Nüfusun geçen yıllara nazaran artış hızı %1,8’dir. Net emekli refahı oranı %6,2’dir. 2013 yılında doğumda beklenen tahmini yaşam süresi erkekler için 80,7 yıl, kadınlar için 85 yıldır. 1000 nüfus başına bebek ölümü ise, aynı yıl 3,9 olarak bulunmuştur(Kurşun ve Rakıcı, 2016:135-156).

Şekil 3.7’de Norveç’in 1980-2015 dönemine ait gayrisafi milli hâsıla oranı verileri yer almaktadır.

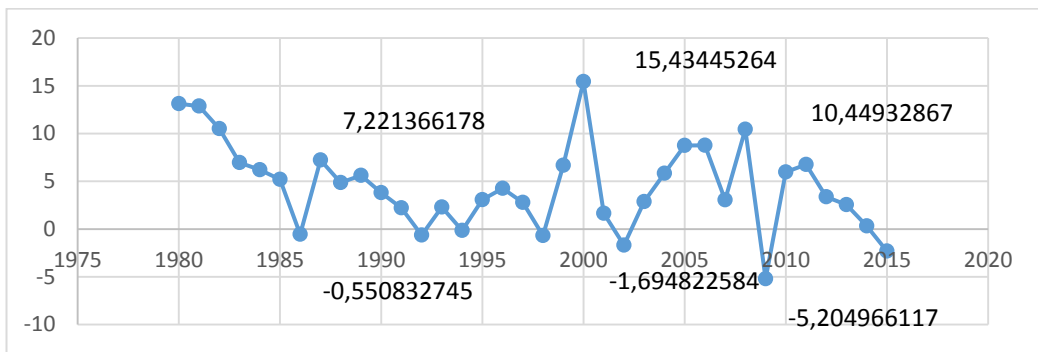
Şekil 3.7: Norveç- Gayrisafi Milli Hâsıla (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>, Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.7’de Norveç’in GSYH verileri yer almaktadır. Norveç’in 1988-1989 yılında ve 2008-2010 yılında negatif rakamlara gerilemiştir. Genel olarak inişli çıkışlı bir orana sahip olmuştur. 1985 yılı ve sonrasında dünya genelinde meydana gelen petrol fiyatının düşmesiyle 1988 yılında Norveç ekonomik krizi yaşanmıştır. 2008-2010 yıllarında 2008 küresel krizinden etkilendiği grafikte açıkça görülmektedir. 2010 yılından sonraki dönemde de dalgalanmalar devam etmektedir ancak hiç negatif oranlara düşmemiştir.

Şekil 3.8’de Norveç’in 1980-2015 dönemine ait enflasyon oranı verileri yer almaktadır.

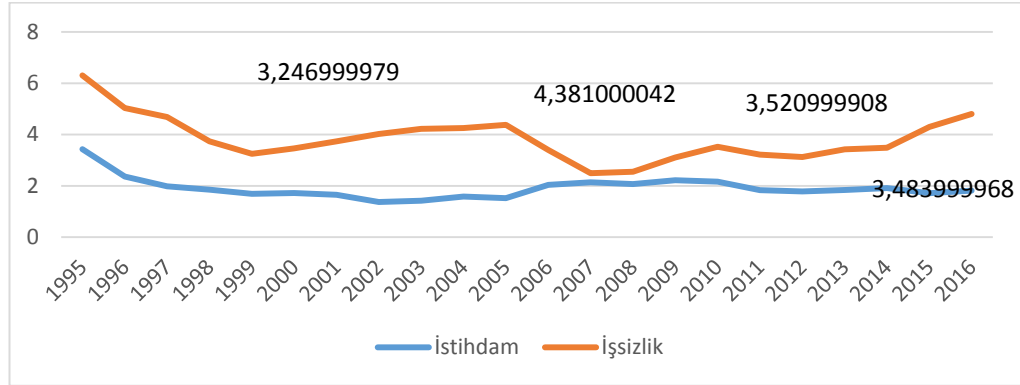

Şekil 3.8: Norveç- Enflasyon Oranı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>, Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.9’da Norveç’in 1995-2016 dönemine ait istihdam ve işsizlik oranları (ILO) verileri yer almaktadır.

Şekil 3.9: Norveç- İstihdam ve İşsizlik Oranları (ILO) (1995-2016)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Norveç’in vergi sistemini inceleyecek olursak, OECD üyesi ülkeler ile kıyaslandığında geniş sosyal güvenlik ağı ve sosyal hizmetlerin sunum kalitesi, gelir dağılımında adalet yönünden farklılaşmakta ve diğer İskandinav ülkeleri ile benzer bir görüntü sergilemektedir (van den Noord, 2000:4). 2000’li yıllarda Norveç vergi sisteminde özellikle 2006 ve 2013 yıllarında önemli reformlar gerçekleştirilmiştir (Armağan vd., 2015:145-154).

1992 yılındaki reformla birlikte kurum kazançları, emek ve sermaye gelirleri sabit bir oran olan %28 vergi oranının tabiydi (emek gelirlerine uygulanacak artan oranlı bir ek vergi de mevcuttu) (Thoresen & Vattø, 2012:9). Sermaye ve emek gelirleri üzerindeki marjinal vergi oranlarındaki farklılık 1992 yılında %28 iken; bu oran 2004 yılında %36,7’ye yükselmiştir (Follestad, 2008:8). Söz konusu farklılığı giderebilmek amacıyla 2006 yılında bir reform gerçekleştirilmiş ve aradaki farklılık azaltılmıştır (Armağan vd., 2015:145-154).

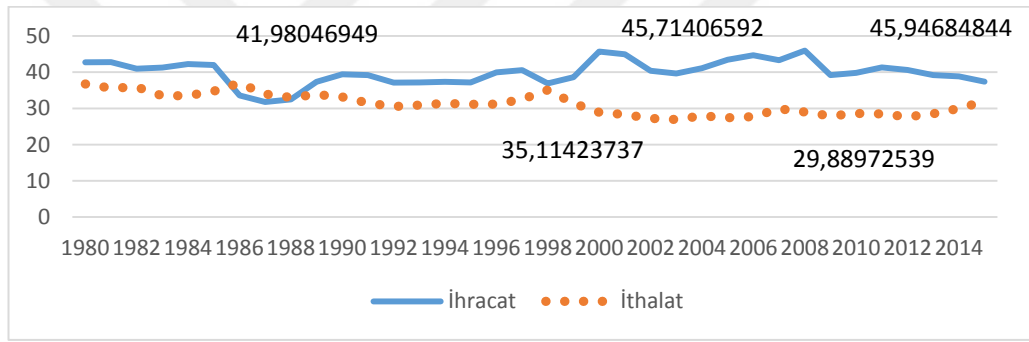
Çizelge 3.4’te Norveç’in 2007-2016 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır.

Çizelge 3.4: Norveç-Dış Ticaret Verileri

	İthalat (\$)	İhracat (\$)	Dış Ticaret Hacmi (\$)	Dış Ticaret Dengesi (\$)
2007	80.297.682	136.357.021	216.654.703	56.059.339
2008	90.581.252	173.221.369	263.802.621	82.640.117
2009	68.968.818	114.675.480	183.644.298	45.706.662
2010	77.330.165	130.656.792	207.986.957	53.326.627
2011	90.783.501	160.409.821	251.193.322	69.626.320
2012	87.307.782	160.952.207	248.259.989	73.644.425
2013	89.807.227	155.350.553	245.157.780	65.543.326
2014	89.439.401	144.611.290	234.050.691	55.171.889
2015	77.193.218	104.800.055	181.993.273	27.606.837
2016	72.473.045	89.119.734	161.592.779	16.646.689

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Şekil 3.10’de Norveç’in 1980-2015 dönemine ait ithalat ve ihracat oranlarının verileri yer almaktadır.

Şekil 3.10: Norveç- İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.10’te Norveç’in 1980-2015 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır. Ülkenin hem ithalatı hem de ihracatı birbirine paralel bir şekilde yıldan yıla düşüş göstermiştir. Ülkenin 2007-2016 yıllarında ithalat ve ihracat yaptığı ilk 20 ülke çizelge 3.5 ve çizelge 3.6’da verilmiştir. İthalatta ilk sırada yer alan ülke Almanya’dır. İhracatta ise ilk sırada İngiltere yer almaktadır. Almanya’dan sonra ithalatta İsveç ve Çin gelirken, ihracatta ise İngiltere’den sonra Almanya, Hollanda ve Fransa gelmektedir.

Çizelge 3.5: Norveç-İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İthalat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	10.894.445	11.961.850	8.793.884	9.506.886	10.880.855	10.816.254	11.129.271	10.566.333	8.707.096	8.713.983
İsveç	11.777.748	12.723.337	9.492.295	10.806.931	12.143.826	11.821.430	11.954.498	10.949.472	8.854.554	8.675.694
Çin	4.850.679	5.763.213	5.349.101	6.565.413	8.290.989	8.077.563	8.260.525	8.484.222	8.126.388	8.012.833
ABD	3.884.387	4.858.683	4.112.283	4.274.610	4.886.772	4.723.002	4.879.156	5.531.215	5.004.640	4.699.827
Danimarka	5.141.660	6.132.132	4.651.275	4.801.039	5.741.380	5.420.214	5.470.066	5.448.092	4.413.004	4.064.712
İngiltere	5.533.592	5.302.338	4.103.321	4.580.211	5.075.300	5.348.744	5.751.082	5.787.191	4.945.087	3.677.102
Hollanda	2.981.281	3.639.568	2.679.066	2.887.895	3.768.256	3.411.383	3.480.958	3.306.211	2.808.446	2.904.327
Polonya	1.671.928	2.191.330	1.882.486	1.940.684	2.345.285	2.645.645	2.907.050	2.883.070	2.340.663	2.555.979
Fransa	2.930.513	3.245.828	2.494.737	2.762.905	2.950.816	2.831.209	3.004.359	3.071.428	2.534.798	2.392.358
İtalya	2.641.918	2.959.091	2.143.248	2.095.633	2.351.870	2.435.587	2.662.548	2.731.874	2.310.500	2.182.450
Finlandiya	2.947.770	3.013.401	2.007.346	1.972.505	2.303.643	2.421.407	2.276.991	2.075.072	1.730.135	1.752.874
Japonya	1.771.760	1.971.613	1.707.783	1.693.984	1.974.496	2.047.971	1.934.147	2.020.254	1.672.463	1.709.585
Kore	743.133	1.189.958	1.307.756	2.343.167	2.408.295	1.130.477	1.671.411	1.543.223	3.205.153	1.692.688
İspanya	1.735.197	1.817.296	1.534.530	1.014.714	1.769.506	1.183.307	1.424.916	1.586.882	1.391.112	1.650.968
Belçika	1.656.573	1.775.000	1.335.587	1.417.871	1.659.402	1.756.834	1.693.760	1.584.118	1.289.761	1.317.542
Kanada	3.440.999	2.520.301	1.524.263	2.474.603	3.722.629	2.507.308	1.997.415	2.338.256	1.570.431	1.284.841
Rusya	1.979.523	1.990.061	1.133.336	2.011.798	1.884.184	1.773.312	1.546.089	1.577.982	1.409.743	1.148.156
Brezilya	855.780	1.163.623	846.449	1.050.513	1.367.823	1.454.381	1.327.244	1.277.052	1.280.740	1.086.585
İsviçre	861.300	986.884	772.614	802.436	1.037.749	1.227.226	1.173.918	1.224.032	896.044	881.909
Çek	750.802	776.855	675.822	767.030	926.172	905.564	969.322	887.649	807.725	819.760

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Çizelge 3.6: Norveç-İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İhracat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İngiltere	35.758.224	47.022.444	26.297.427	35.867.936	45.141.292	42.622.024	37.366.117	32.894.514	21.092.595	18.436.757
Almanya	16.782.563	21.622.777	14.173.543	14.453.961	17.041.108	19.279.127	26.702.193	24.476.885	18.614.131	12.699.981
Hollanda	14.013.558	18.089.164	13.197.061	15.537.300	18.726.518	19.709.796	16.869.325	19.267.984	11.534.309	9.419.194
Fransa	10.940.934	16.233.249	9.137.043	8.452.824	10.912.550	10.111.053	11.440.959	8.838.674	6.865.405	6.089.223
İsveç	8.923.037	10.821.099	6.883.115	9.168.879	10.377.638	10.204.866	9.013.785	8.185.126	6.184.259	5.754.322
Belçika	3.393.361	4.396.021	2.849.225	3.367.599	4.420.239	4.600.700	8.140.517	6.823.468	5.097.469	3.888.344
ABD	8.434.519	7.437.220	5.795.527	6.525.796	9.025.763	8.090.455	6.881.797	5.358.844	4.657.975	3.740.765
Danimarka	4.421.275	6.214.317	4.650.576	4.208.178	5.940.727	6.654.577	5.797.996	5.460.347	4.116.612	3.548.351
Çin	1.617.035	1.927.830	2.429.389	2.241.325	2.922.943	2.391.983	2.768.810	3.275.558	2.989.599	2.356.424
Polonya	1.614.425	2.383.874	1.380.522	2.135.970	2.801.716	2.433.731	2.757.793	2.562.821	2.025.512	2.079.279
İspanya	3.225.998	3.300.693	2.632.750	2.392.157	2.360.141	2.558.058	1.825.684	2.389.446	1.598.621	1.634.407
İrlanda	2.211.681	1.780.294	1.167.505	1.398.162	1.746.710	1.651.229	1.604.086	1.294.337	1.499.307	1.398.901
Kore	1.221.888	1.636.851	2.328.028	2.056.308	1.584.481	4.466.114	2.646.835	2.299.385	2.050.643	1.281.395
Japonya	1.316.729	1.467.777	1.266.332	1.584.097	1.844.880	1.512.614	1.240.650	1.611.288	1.243.217	1.222.914
İtalya	3.750.756	5.429.038	3.423.835	3.203.489	3.691.474	3.674.933	1.267.810	1.193.067	934.945	1.176.688
Finlandiya	1.722.486	2.433.623	1.418.048	1.637.859	2.521.911	2.348.491	1.626.461	2.221.101	1.147.546	1.132.526
Singapur	1.107.453	1.190.943	1.124.843	1.224.191	1.103.057	1.215.944	1.702.759	1.845.417	1.380.432	1.011.980
Kanada	3.999.038	4.057.748	2.594.745	2.184.234	2.582.444	763.317	1.399.507	698.573	694.761	938.302
Litvanya	157.272	261.628	192.494	249.203	314.106	334.833	419.844	449.728	476.919	614.176
Portekiz	870.672	1.004.225	938.310	777.981	859.065	517.216	508.134	515.212	569.487	567.538

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

3.2.2. Eğitim ve Sağlık

Dünya genelinde birçok ülkenin eğitim sistemini örnek aldığı Norveç'te eğitim tamamen ücretsizdir. Yalnızca yerli halka değil başka ülkelerden gelenlere de ücretsizdir. Eğitim ve araştırma geliştirme hizmetlerinin finansmanı vergiler ile sağlanmaktadır.

Norveç sosyal devlet anlayışına sahiptir. Bu nedenle sosyal adaleti sağlamak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Ülkede sağlık, eğitim ve sosyal koruma hizmetleri en büyük kamu gideridir. Kamu giderlerinin yaklaşık %60-%70'lik kısmını bu üç gider kalemi kapsamaktadır.

Norveç'te sosyal güvenlik sistemi oldukça gelişmiştir. Norveç'te yaşayan tüm insanlar zorunlu sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır (Armağan vd., 2015:145-154). Sosyal güvenlik sistemi işveren ve devlet katkısına ek olarak işçilerin ve serbest meslek sahiplerinin katkısıyla finanse edilmektedir. Katkı oranları ve devlet yardımlarının miktarları parlamento tarafından belirlenmektedir. İşçilerin ve serbest meslek sahiplerinin katkı paylarının hesaplanmasında emeklilik gelirleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır (brüt maaşa ek olarak hastalık, işsizlik ve hamilelik durumlarında alınan nakdi yardımlar da dikkate alınmaktadır). İşveren katkı payları ise ücret bazında hesaplanmaktadır (Esip, 2005:115).

Norveç'in doğurganlık oranı da Batı Avrupa ortalamasından daha yüksektir (<http://www.ibp.gov.tr/>). Yapılan analiz çalışmalarında, bu durum ülkenin cömert aile politikalarına bağlanmaktadır. Bu durumun önemli bileşenleri arasında, uzun dönemli ücretli izinler ve çocuk bakımında verilen devlet destekleri yer almaktadır (<http://www.ibp.gov.tr/>). 2012 yılında 1000 nüfus başına bebek ölümü 2,4 olarak bulunmuştur (Kurşun ve Rakıcı, 2016:135-156).

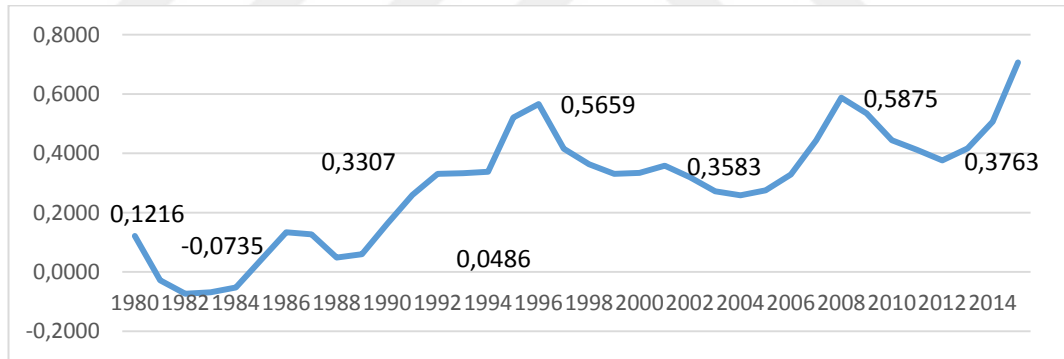
3.3. Danimarka

Danimarka, yönetim şekli kraliyet olan bir İskandinav ülkesidir. Danimarka anayasal bir monarşi olup (Danimarka Kraliyet Anayasası [DKA], 1953, madde. 2), devlet başkanı 2'inci Margrethe'dir. Grönland ve Faroe Adaları da Danimarka'ya aittir. Ülkenin başkenti Kopenhag'dır. Ülkenin resmi dili Danca'dır. Ülke aynı zamanda Avrupa Birliği (AB) üyesi olup, resmi para birimi olarak Euro'yu kullanmayı kabul etmemiştir. Ülkenin para birimi Danimarka Kronu'dur. Ülke nüfusu (2016 yılı

Dünya Bankası verilerine göre) 5,700 milyon civarındadır (The World Bank, Son Erişim Tarihi: 20.03.2017). Ülkenin nüfus artışı Şekil 11’de verilmiştir.

Avrupa Birliği ülkeleri içinde Maastricht kriterlerine en kolay uyum sağlayan ülkelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkenin genel ekonomi politikası denk bütçe, sağlıklı kamu finansmanı, düşük oranlı enflasyon, istikrarlı para birimi ve daha fazla istihdam amacına yöneliktir. 2000’li yılların başından itibaren istikrarlı büyüyen ekonomi refah düzeyini yükseltmiş ve Danimarka’nın dünyanın en zengin ilk 5-6 ülkesi arasına girmesini sağlamıştır (<http://www.mfa.gov.tr/danimarka>).

Danimarka refah sisteminin temel özelliği, tüm vatandaşların sosyal güvenlik alanında eşit haklara sahip olmasıdır. Bu sistem çerçevesinde vatandaşlar sağlık ve eğitim hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaktadır. Devlet bütçesi tarafından finanse edilen söz konusu harcamalar bütçenin %26’sına denk gelmekte, bu durum da Danimarka’yı dünyadaki vergi yükü düzeyi en yüksek ülkelerden biri konumuna getirmektedir (www.kto.org.tr). Şekil 3.11’de Danimarka’nın 1980-2015 dönemine ait nüfus artış hızı oranlarının verileri yer almaktadır.

Şekil 3.11: Danimarka - Nüfus Artış Hızı (1980-2015)

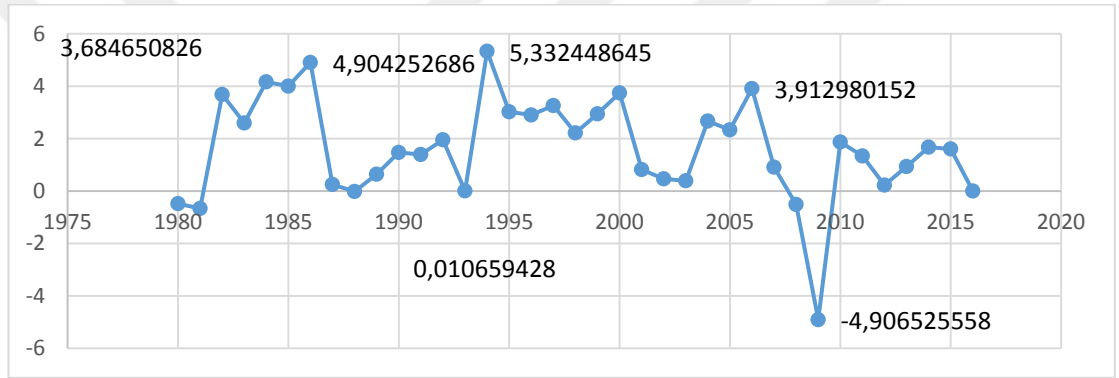
Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

3.3.1. Ekonomi

Bu bölümde Danimarka’nın ekonomi politikaları değerlendirilerek ülkenin makroekonomik değişkenleri grafikler ve tablolar yardımıyla yorumlanacaktır.

Ülke temelinde sosyal devlet olma anlayışına sahip olduğu için bütün faaliyetleri bu yönde gerçekleştirmektedir. Sosyal güvenlik sistemlerine destek olmak amacıyla ülkede “Kamusal emeklilik destek fonları” adı verilen bu fonlar kurulmuştur. Bu fonlar hükümetler veya sosyal güvenlik kuruluşları tarafından dağıtım yöntemiyle finanse edilerek oluşturulmuş fonlardır. Kamusal emeklilik destek fonları, sosyal güvenlik sisteminin içinde ya da dışında oluşturulabilmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin içerisinde oluşturulan fonların kaynağı prim ödemelerinin artan kısmı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminin dışında oluşturulan destek fonlarının temel kaynağı ise, kamu bütçesinden gerçekleştirilen ödemelerdir (OECD, 2007:15–16; Ulutürk ve Dane, 2009:114-142). Şekil 3.12’de Danimarka’nın 1980-2015 dönemine ait gayrisafi yurtiçi hâsıla oranlarının verileri yer almaktadır.

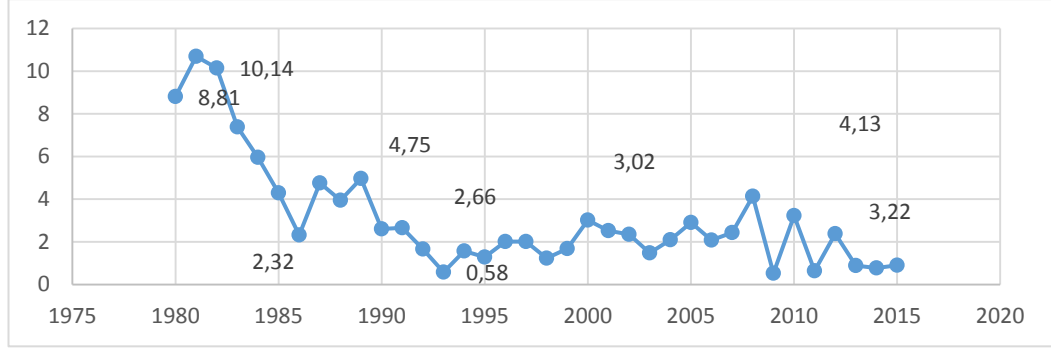

Şekil 3.12: Danimarka- Gayrisafi Milli Hâsıla (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.12’den de açıkça görüldüğü üzere ülkenin 2008 küresel mali krizden ciddi derecede etkilendiğini söylemek mümkündür. Ülkenin en yüksek oranı 1994 yılında gerçekleşmiştir. Şekil 3.13’te Danimarka’nın 1980-2015 dönemine ait enflasyon oranlarının verileri yer almaktadır.

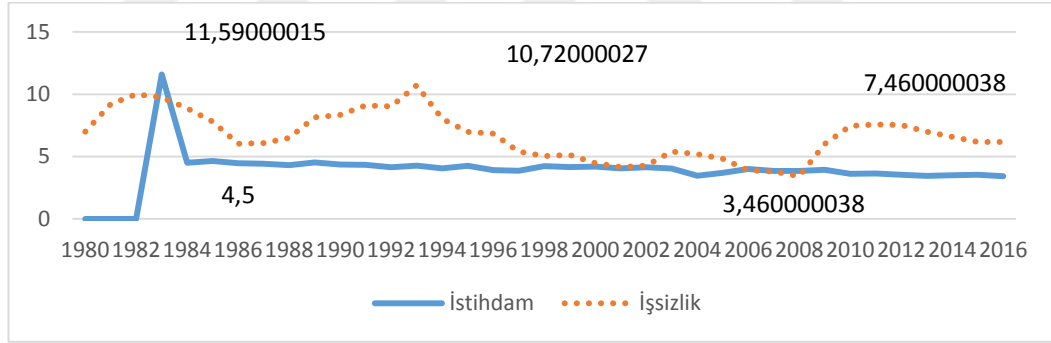

Şekil 3.13: Danimarka- Enflasyon Oranı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 13'ten açıkça görüldüğü üzere ülkenin enflasyon oranı %0- %2 aralığında gerçekleşmiştir. Yalnızca ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerde %4 oranında gerçekleşmiştir. Şekil 3.14'de ise Danimarka'nın 1980-2016 dönemine ait istihdam ve işsizlik (ILO) oranlarının verileri yer almaktadır.

Şekil 3.14: Danimarka- İstihdam ve İşsizlik Oranları (ILO) (1980-2016)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Şekil 3.14'te Danimarka'ya ait ILO tarafından 1980-2016 dönemleri için yayınlamış işsizlik ve istihdam verileri yer almaktadır. Söz konusu verileri incelediğimizde her iki oranın birbirinden bağımsız bir şekilde hareket ettiği gözlemlenmektedir. İstihdam oranı 1985 yılından günümüze kadar olan süreçte küçük değişimlerle sabit bir şekilde devam etmiştir. Ancak işsizlik oranı istihdam oranına kıyasla daha hareketli bir orana sahiptir. 1992-1994 yılları arasında işsizlik oranında dönemin en büyük artışı yaşanmıştır. Daha sonraki yıllarda bu oran azalarak seyretmiştir. Sadece

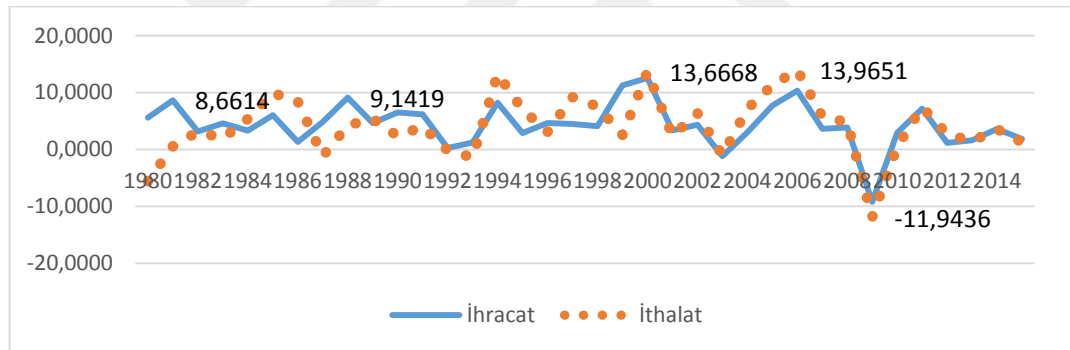
2008 küresel kriz döneminde hareketlilik yaşanmıştır. Çizelge 3.7’de Danimarka’nın 2007-2016 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır.

Çizelge 3.7: Danimarka -Dış Ticaret Verileri

	İthalat (\$)	İhracat (\$)	Dış Ticaret Hacmi (\$)	Dış Ticaret Dengesi (\$)
2007	97.422.846	101.957.401	199.380.247	4.534.555
2008	109.008.154	116.271.811	225.279.965	7.263.657
2009	80.096.730	92.090.687	172.187.417	11.993.957
2010	82.724.280	96.216.730	178.941.010	13.492.450
2011	96.008.493	112.713.339	208.721.832	16.704.846
2012	91.325.522	106.104.022	197.429.544	14.778.500
2013	97.251.543	110.469.532	207.721.075	13.217.989
2014	99.567.828	110.748.921	210.316.749	11.181.093
2015	85.327.361	94.618.817	179.946.178	9.291.456
2016	85.151.792	94.211.710	179.363.502	9.059.918

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Şekil 3.15’de Danimarka’nın 1980-2015 dönemine ait ithalat ve ihracat oranlarının verileri grafik şeklinde yer almaktadır.

Şekil 3.15:Danimarka- İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.15’te Danimarka’nın 1980-2015 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır. Ülkenin hem ithalatı hem de ihracatı birbirine paralel bir şekilde hareket etmiştir. Her iki değişkende benzer dönemlerde azalmış benzer dönemlerde artış göstermiştir. Ülkenin 2007-2016 yıllarında ithalat ve ihracat yaptığı ilk 20 ülke çizelge 3.8 ve çizelge 3.9’da verilmiştir. Hem ithalatta hem de ilk sırada yer alan ülke Almanya’dır. Almanya’dan sonra ithalatta İsveç, Hollanda ve Çin gelirken, ihracatta ise İsveç, Norveç ve İngiltere gelmektedir.

Çizelge 3.8: Danimarka -İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İthalat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	21.010.119	22.822.739	16.776.084	17.116.525	19.732.362	18.964.931	20.325.893	20.267.379	17.459.253	18.192.275
İsveç	14.039.135	15.113.503	10.443.357	11.008.641	12.842.050	11.786.808	12.007.759	12.125.935	10.498.741	10.442.454
Hollanda	6.517.069	7.324.107	5.644.716	5.855.959	6.832.060	6.708.689	7.220.279	7.473.945	6.843.374	6.791.511
Çin	5.498.024	6.486.462	5.326.848	6.426.366	6.720.218	6.405.170	6.573.975	7.113.521	6.375.316	6.442.854
İngiltere	5.015.845	5.515.233	4.693.859	4.999.335	5.997.543	5.036.987	5.276.165	4.714.837	3.855.358	3.575.851
Norveç	4.096.101	5.128.080	4.286.439	3.278.967	4.705.941	5.290.074	5.857.492	5.560.176	3.992.318	3.536.613
Polonya	2.343.690	2.923.567	2.081.144	2.463.002	2.950.929	2.885.495	3.216.486	3.216.506	2.845.744	3.263.622
İtalya	4.042.477	4.245.978	2.684.798	2.816.176	3.327.297	3.339.532	3.370.711	3.588.496	2.990.426	3.107.230
Belçika	3.449.612	3.762.624	2.732.794	2.736.039	3.057.021	2.770.258	2.935.455	2.990.540	2.682.191	2.813.106
Fransa	3.977.573	4.013.617	2.744.649	2.685.479	3.132.984	2.741.919	2.856.295	3.045.204	2.607.777	2.684.467
ABD	3.376.568	3.431.857	2.756.790	2.652.447	2.700.553	2.542.944	2.294.541	2.751.958	2.407.867	2.504.608
Çek	952.235	1.065.580	798.250	950.854	1.137.981	1.137.842	1.303.988	1.785.313	1.321.948	1.435.180
Rusya	1.229.583	1.713.123	514.670	745.386	1.245.942	737.025	1.239.030	1.192.808	1.437.609	1.413.017
İspanya	1.762.840	1.799.228	1.107.614	1.183.153	1.393.451	1.362.017	1.518.608	1.508.190	1.436.323	1.412.186
Finlandiya	2.143.679	2.492.938	1.305.383	1.369.586	1.632.415	1.520.434	1.606.051	1.333.723	1.109.886	1.062.173
İrlanda	1.133.906	1.047.552	838.477	973.867	1.074.346	1.063.800	1.181.746	1.143.048	962.770	1.024.685
Türkiye	1.016.600	1.048.366	740.283	789.097	907.543	971.096	967.990	1.062.232	921.188	970.403
Avusturya	1.079.161	1.166.940	752.935	774.821	874.625	915.484	909.785	917.233	783.041	812.094
Macaristan	760.173	808.178	498.219	587.986	682.215	736.109	780.055	839.502	627.645	732.245

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Çizelge 3.9: Danimarka -İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İhracat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	15.058.228	17.499.022	13.838.997	14.371.908	16.415.697	14.920.019	17.046.749	18.338.252	15.591.593	14.111.615
İsveç	14.460.985	15.927.736	11.255.092	12.347.367	13.813.454	13.238.229	12.935.337	12.551.081	10.436.204	10.702.390
Norveç	5.944.484	6.906.301	5.726.408	5.920.544	7.040.084	6.976.132	7.339.244	7.396.626	6.000.694	5.848.761
İngiltere	7.639.729	9.187.183	7.531.851	7.604.818	10.468.702	9.976.951	8.787.457	7.973.940	5.480.605	5.632.917
ABD	5.574.286	5.806.510	5.081.516	4.861.056	5.592.367	5.374.115	5.002.750	5.099.716	5.218.564	4.694.782
Hollanda	3.974.955	4.335.992	3.714.607	3.949.174	4.771.726	4.321.624	4.477.189	4.168.780	3.691.765	4.264.833
Çin	1.660.379	2.024.600	1.926.709	2.152.858	2.530.474	2.556.012	2.919.877	3.137.671	3.239.730	3.344.907
Fransa	4.095.952	4.583.541	3.408.692	3.518.610	3.757.098	3.091.668	3.156.097	3.540.089	2.696.798	2.847.594
Polonya	2.137.149	2.572.367	2.027.644	2.120.209	2.646.863	2.381.699	2.536.200	2.752.290	2.553.271	2.559.642
İtalya	2.892.488	3.158.508	2.385.201	2.470.363	2.775.689	2.427.573	2.294.282	2.334.383	2.105.227	2.258.297
Finlandiya	2.699.072	2.731.305	1.962.595	2.163.155	2.439.665	2.295.056	2.952.224	2.874.480	2.281.766	2.061.875
İspanya	2.665.831	2.808.973	2.164.712	2.026.768	2.283.633	1.762.599	1.683.390	1.908.820	1.691.599	1.799.386
Japonya	1.517.966	1.764.447	1.391.159	1.437.242	1.552.419	1.615.801	1.525.126	1.564.142	1.384.619	1.508.226
Belçika	1.284.444	1.455.245	1.304.113	1.186.980	1.385.074	1.324.337	1.664.003	1.639.437	1.245.608	1.442.936
İrlanda	1.550.411	1.380.346	1.058.465	989.731	925.093	715.827	1.012.021	783.020	669.233	988.957
Avustralya	708.476	762.017	811.096	784.767	1.210.433	1.014.312	997.751	853.742	805.170	938.455
İsviçre	813.140	911.018	809.471	842.204	989.394	889.567	907.047	1.036.107	792.047	802.024
Türkiye	525.621	791.072	486.193	616.827	658.262	635.694	781.526	888.241	652.248	799.473
Rusya	1.653.699	1.846.412	1.291.003	1.486.834	1.988.963	1.765.810	1.922.955	1.418.982	761.714	737.889

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

3.3.2. Eğitim

Danimarka’da ilköğretim seviyesindeki eğitim hem zorunlu hem ücretsizdir. Zorunlu eğitim yaşı 7-14 yaştır. Ülkede ilköğretim seviyesi 7 yıl sürmektedir. Bu süreçte eğitim materyalleri devlet tarafından ücretsiz bir şekilde karşılanmaktadır (Erçelebi, 1995).

Ülkede beş ve altı yaşlarındaki çocuklara isteğe bağlı olarak okul öncesi eğitim verilmektedir. Üç ve dört yaşlarındaki çocuklar için ise bakımevleri kurulmuştur (Erçelebi, 1995).

Ülkede birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar okuma-yazma, yaratıcılık, müzik dersleri verilirken, dördüncü sınıfla altıncı sınıf arasında da dikiş, marangozluk, ev hayatına dair eğitim alırlar. Üçüncü sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar tarih, üçüncü sınıfla yedinci sınıf arasında ise geometri, biyoloji dersleri alırlar. Sekizinci sınıfa geldiklerinde ise iki yıl çağdaş bilgiler almaktadırlar. Ayrıca beşinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar İngilizce eğitimi alarak, yedinci sınıfla dokuzuncu sınıflarda fizik ve kimya eğitimi alırlar. Yedinci sınıfla dokuzuncu sınıflarda önerili seçmeli ders olarak Almanca dersi verilmektedir. Ülkede bunlara ek olarak öğrencilere mesleki rehberlik, sağlık eğitimi, uyuşturucu ve alkol ile ilgili bilgilerde verilmektedir (Fachleer Denmark,1984:1 akt. Erçelebi, 1995).

Yedi yıllık ilköğretim hayatından sonra ise orta öğretim hayatı başlamaktadır. Tıpkı ilköğretim hayatı gibi burada da dersler yıllara dağıtılmıştır. Ortaokulda Danimarka dili ve el yazısı, İngilizce, Almanca, aritmetik ve matematik, din, tarih, coğrafya, biyoloji, fizik ve kimya, resim, müzik el sanatları, ev ekonomisi ve beden eğitimi gibi derslerin eğitimi alınmaktadır (Erçelebi, 1995).

Lise eğitimine gelindiğinde ise ülkedeki liseler üniversitelere yönelik olarak eğitim vermektedirler. Ayrıca lise ve üniversite eğitimi arasında mesleki eğitimde verilmektedir. Ülkede tarımdan endüstriye geçiş yapıldığı için mesleki ve teknik eğitim büyük önem kazanmıştır. Meslek okullarında öğrencilerin eğitim giderlerini devlet karşılarken diğer giderleri ise eğitim almış olduğu sektördeki firmalarca karşılanmaktadır (Erçelebi, 1995).

3.3.3. Sağlık

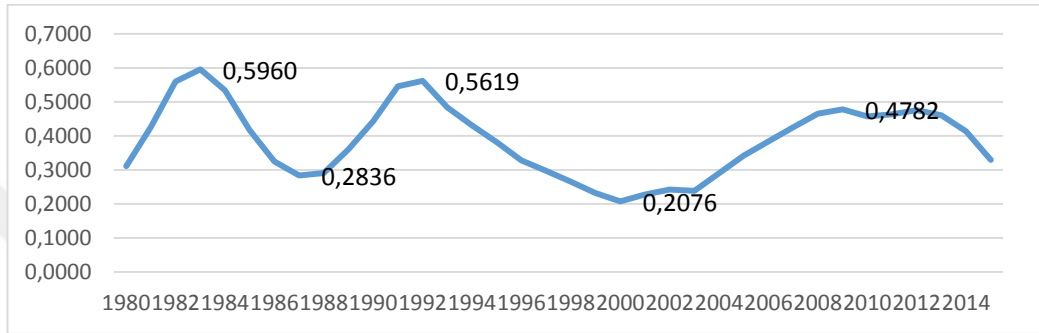
Gelişmiş ve yüksek gelirli ülkelerde özel sağlık sigortası ve tamamlayıcı sağlık sigortaları çok yaygın bir şekilde tercih edilen ürünlerdir. Günümüzde gelişmekte olan birçok ülkede bu sigorta türlerini yaygın bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin neredeyse tamamında yaygın bir şekilde tamamlayıcı özel sağlık sigortası kullanılmaktadır.

Tamamlayıcı sağlık sigortası Danimarka'da özellikle ilaçlar ve diş tedavisi için geri ödeme almak amacıyla tercih edilmektedir. Birçok AB ülkesinde ve Danimarka'da zorunlu genel sağlık sigortası kapsamında diş tedavileri çıkarılmıştır. Ülkede zorunlu genel sağlık sigortası kapsamında bırakılan ilaçlar, diş tedavisi, psikoterapi, lensler gibi hizmetler için ortak ödemeler için halk tamamlayıcı özel sağlık sigortalarını tercih etmektedir. Tamamlayıcı sağlık sigortası ülkede 1970'lerden beri yaygın bir şekilde tercih edilmektedir.

Nüfusu yaklaşık 5,6 milyon civarında olan ülkede ortalama ömür süresi yaklaşık 76 yıl kadardır. Danimarka'da emeklilik yaşı 67 olarak belirlenmiştir. Ülke nüfusunun neredeyse %16'lık kısmı 65 yaş üstüdür. Toplam nüfusun %3,6'lık kısmı 80 yaşını aşmış kişilerden oluşmaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde önümüzdeki 40 yıl içerisinde Danimarka'da yaşayan 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun %50 oranında artış göstereceği beklenmektedir. Yapılan bu araştırmalar sonucunda elde edilen öngörüler kapsamında Danimarka yaşlı tedavi ve bakımı konusunda bazı düzenlemeler yapmıştır. Yaşlılara yönelik, 1987'de kanuni düzenlemelerle evde bakımın geçerli olduğu kurumsal olmayan hizmetlere geçilmiş, yaşlılara yönelik konut yapımına başlanmıştır (Housing for Elderly Act). 1997 yılında ise yaşlı bireylerin yeni sosyal alanlarda bakım hizmetlerini iyileştirecek çeşitli düzenlemeler (yatak odası, mutfak, oturma odası, banyo) yapılması ve hayat kalitesini iyileştirecek faaliyetler yapılması zorunlu hale getirilmiştir. Böylelikle huzurevi ve bakım yurdu gibi maliyetler azaltılmış, başkasına muhtaç kişilere ücretsiz sürekli ev yardımları yapılmış, emeklilik koşulları desteklenerek ekonomik durumları iyileştirilmiş, evde bakım hizmeti sunan kurum ve kuruluşlara yönelik çok aşamalı ve kapsamlı eğitim hizmetleri verilmektedir (Aydın, 2005:4-5).

3.4. Finlandiya Cumhuriyeti

Finlandiya, İskandinavya yarımadasında yer alan ve yönetim şekli cumhuriyet olan bir ülkedir. Ülkenin başkenti Helsinki'dir. Ülkenin başlıca komşuları Rusya, Norveç ve İsveç'tir. Ülkenin resmi dili Fince'dir. Ülke aynı zamanda Avrupa Birliği (AB) üyesi olup, resmi para birimi olarak Euro'yu kullanmaktadır. Ülke nüfusu (2016 yılı Dünya Bankası verilerine göre) 5,400 milyon civarındadır The World Bank, Son Erişim Tarihi: 20.03.2017). Ülkenin nüfus artış grafiği şekil 3.16'da verilmiştir.

Şekil 3.16: Finlandiya- Nüfus Artış Hızı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

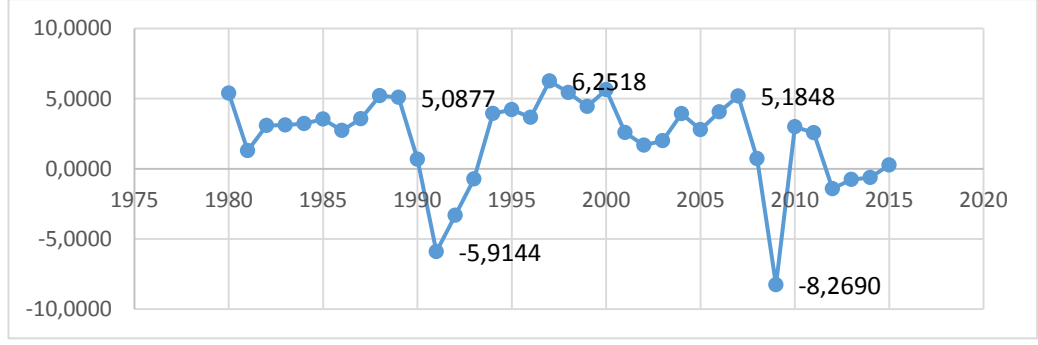
Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

3.4.1. Ekonomi

Finlandiya ekonomisi sanayi ve endüstriye bağlı serbest piyasa ekonomisidir. Ülkenin başlıca gelir kaynakları ormancılıktır. Ormancılıktan sonraki üretim yaptıkları kalemler ise metal işleme ve metal tasarım, telekomünikasyon ve elektroniklerdir. İklim şartlarından dolayı ülkede tarım ihracatı yapılmamakta, ülke iç tüketimine yetecek kadar üretim yapılmaktadır.

Ülke 2008 küresel mali krizinden büyük yaralar alarak krizi atlatmıştır. 2011 yılında krizin etkilerine bağlı olarak sanayi üretiminde de düşüşler yaşamaya devam etmiştir. Ülkenin genel ekonomik değişkenlerinin durumunu bu bölümde grafiklerle inceleyeceğiz.

Şekil 3.17'de Finlandiya'nın 1980-2015 dönemine ait gayrisafi yurtiçi hâsıla oranının verileri yer almaktadır.

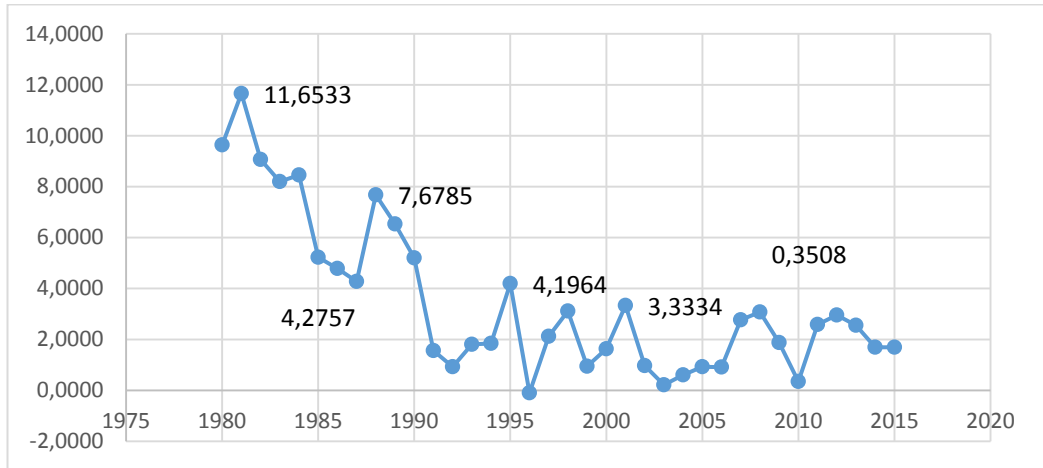
Şekil 3.17: Finlandiya - Gayrisafi Milli Hâsıla (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Ülkenin Şekil 3.17’de yer alan milli gelir verilerine baktığımızda iki keskin ve derin düşüş yaşadığını görmekteyiz. Bu düşüşlerin ilki 1990-1994 döneminde yaşanırken, ikincisi 2008 küresel mali krizine denk gelen 2008-2010 döneminde yaşanmıştır. Ülke küresel krizin etkisini 2010 yılında atlatarak milli gelirden yükselişe geçerken 2011 yılında sanayide meydana gelen durgunluk ve gerilemeden dolayı tekrar düşüş yaşamıştır.

Şekil 3.18’de Finlandiya’nın 1980-2015 dönemine ait enflasyon oranının verileri yer almaktadır.

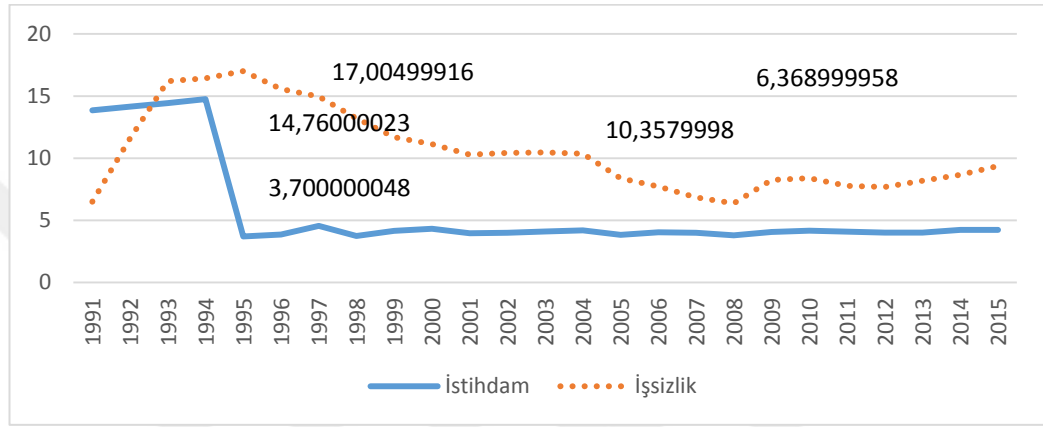
Şekil 3.18: Finlandiya- Enflasyon Oranı (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

1980-2015 dönemi için ülkenin enflasyon oranını değerlendirmizde sürekli inişli çıkışlı bir dönem yaşadığını ancak genel olarak enflasyon oranının düştüğünü söylemek mümkündür.

Şekil 3.19'da Finlandiya'nın 1990-2016 dönemine ait istihdam ve işsizlik Oranlarının (ILO) verileri yer almaktadır.

Şekil 3.19: Finlandiya- İstihdam ve İşsizlik Oranları (ILO) (1990-2016)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.19'da ILO tarafından yayımlanan istihdam ve işsizlik verilerine baktığımızda ülkenin istihdam oranında 1995 yılında keskin bir düşüş olduğunu, o yıldan günümüze kadar olan süreçte ise sabit oranda devam ettiğini gözlemlemek mümkündür. İşsizlik oranında ise istihdam oranına nazaran daha yavaş bir oranda düşüş yaşanmıştır.

Çizelge 3.10'de Finlandiya'nın 2007-2016 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır.

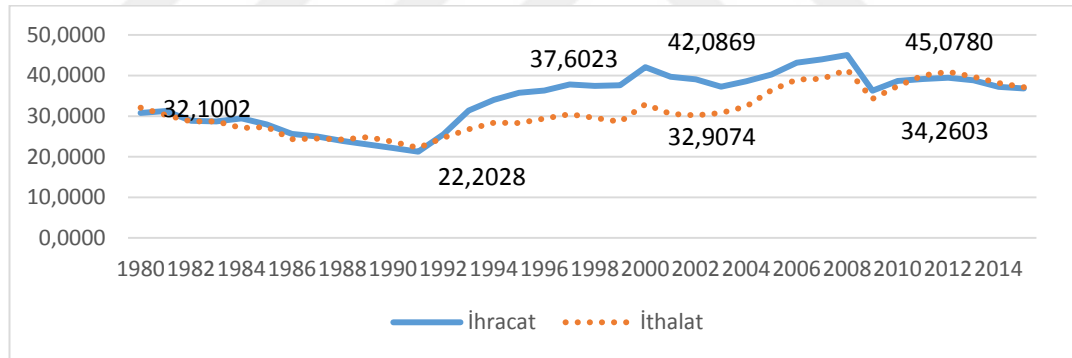
Çizelge 3.10: Finlandiya- Dış Ticaret Verileri

	İthalat (\$)	İhracat (\$)	Dış Ticaret Hacmi (\$)	Dış Ticaret Dengesi (\$)
2007	81.576.272	89.798.885	171.375.157	8.222.613
2008	92.189.843	96.896.071	189.085.914	4.706.228
2009	60.830.317	62.860.483	123.690.800	2.030.166
2010	68.767.144	70.116.501	138.883.645	1.349.357
2011	83.861.658	78.794.218	162.655.876	-5.067.440
2012	76.515.559	73.122.538	149.638.097	-3.393.021
2013	77.572.001	74.438.847	152.010.848	-3.133.154
2014	76.766.480	74.379.680	151.146.160	-2.386.800
2015	60.460.773	59.865.755	120.326.528	-595.018
2016	60.488.966	57.789.279	118.278.245	-2.699.687

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Çizelge 3.10'dan açıkça görüldüğü üzere ülkenin dış ticaret dengesi 2010 yılına kadar olan süreçte hep pozitif seyrederken, 2011 yılında sanayide meydana gelen üretim düşüşü nedeniyle dış ticaret açığı vermiştir.

Şekil 3.20'de Finlandiya'nın 1980-2016 dönemine ait ithalat ve ihracat oranlarının verileri yer almaktadır.

Şekil 3.20:Finlandiya- İthalat ve İhracat Oranları (1980-2015)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 3.20'de Finlandiya'nın 1980-2015 dönemine ait dış ticaret verileri yer almaktadır. Ülkenin hem ithalatı hem de ihracatı birbirine paralel bir şekilde yıldan yıla artış göstermiştir. 2008 krizinin yaşandığı dönemde hem ithalat hem de ihracat oranında düşüş yaşanmıştır. Ülkenin 2007-2016 yıllarında ithalat ve ihracat yaptığı ilk 20 ülke çizelge 3.11 ve çizelge 3.12'de verilmiştir. Hem ithalat hem de ilk

sırada yer alan ÷lke Almanya'dır. Almanya'dan sonra ithalatta İsveç, Rusya ve Hollanda gelirken, ihracatta ise İsveç, ABD, Danimarka ve Hollanda gelmektedir.

Çizelge 3.11: Finlandiya- İthalat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İthalat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	11.399.064	12.881.711	8.914.931	9.040.345	11.446.774	10.314.900	10.647.584	11.468.856	10.056.192	10.041.277
İsveç	8.016.281	9.206.738	5.897.087	6.907.392	11.858.852	11.182.171	12.370.740	11.973.942	9.619.881	9.682.481
Rusya	11.520.405	15.024.901	9.797.604	12.188.001	15.271.498	11.737.174	12.323.576	10.015.900	5.739.571	6.083.288
Hollanda	3.689.013	3.818.912	2.778.707	3.682.232	6.404.054	4.953.525	5.387.083	5.546.965	4.628.333	4.526.325
Fransa	2.884.058	3.098.761	2.734.048	2.670.804	2.482.158	2.172.027	2.385.635	2.282.268	2.170.794	2.369.300
Danimarka	2.061.012	2.138.545	1.640.660	1.635.183	2.499.214	2.406.926	3.049.195	3.223.761	2.463.923	2.262.111
Çin	6.079.299	6.414.912	4.841.909	5.014.632	3.035.973	3.384.378	2.328.867	2.457.783	2.156.978	2.122.728
Belçika	1.755.848	2.087.619	1.426.090	1.620.466	2.426.320	2.394.122	2.310.341	2.237.487	1.992.067	2.018.505
Estonya	1.704.784	2.025.726	1.378.160	1.663.751	2.218.249	2.112.749	2.350.368	2.173.683	1.815.669	1.929.219
İngiltere	3.944.418	3.753.411	2.021.116	2.114.211	2.545.474	2.335.101	2.357.121	2.368.398	1.908.620	1.883.412
İtalya	2.827.535	2.751.620	1.692.543	1.918.230	2.079.421	2.026.390	1.906.570	1.770.220	1.466.942	1.581.598
Polonya	1.046.735	1.463.495	1.249.565	1.200.221	1.442.634	1.293.712	1.527.884	1.662.416	1.376.150	1.470.416
ABD	2.732.605	2.729.945	2.092.779	2.303.435	1.891.247	1.482.493	1.659.039	1.897.246	1.331.572	1.338.850
İspanya	1.318.605	1.186.737	764.715	896.886	943.660	853.947	1.034.583	1.153.986	1.177.117	1.224.634
Norveç	1.686.465	2.441.038	1.392.312	1.573.398	2.435.267	2.400.150	1.280.816	1.853.565	856.907	987.614
Çek	692.916	900.618	740.120	801.516	886.444	742.678	802.792	944.193	890.566	851.852
Avusturya	743.894	826.111	560.111	624.551	739.334	810.226	849.888	845.664	719.615	752.353
İsviçre	664.207	825.887	696.269	774.018	610.605	552.927	535.248	545.283	447.171	460.250
İrlanda	843.509	712.964	590.777	509.178	682.608	627.631	576.541	548.401	498.604	429.222

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

Çizelge 3.12: Finlandiya -İhracat Yaptığı Ülkeler (ilk 20)

İhracat	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Almanya	9.806.281	9.692.068	6.491.008	6.576.539	7.410.033	6.190.257	6.682.322	8.431.745	7.930.469	7.213.857
İsveç	9.629.543	9.741.141	6.142.904	7.938.098	9.274.132	7.503.819	8.022.050	7.670.674	5.642.355	5.629.139
ABD	5.740.607	6.128.781	4.906.954	4.627.210	3.793.057	4.292.036	4.355.873	4.742.858	3.864.645	4.147.782
Hollanda	5.007.204	4.981.841	3.689.759	4.604.518	5.223.948	4.375.763	4.394.301	4.311.234	3.777.410	3.678.565
Rusya	9.203.062	11.255.832	5.618.894	6.158.812	7.321.424	7.056.688	6.871.037	5.930.315	3.350.198	3.152.429
Çin	2.961.719	3.044.208	2.591.088	3.586.936	3.640.425	3.185.921	3.495.494	3.205.174	2.665.909	2.850.127
İngiltere	5.248.753	5.310.146	3.289.227	3.115.689	3.796.321	3.358.619	3.595.873	3.716.149	2.783.422	2.483.877
Belçika	2.194.346	2.418.915	1.716.888	1.924.898	2.084.827	2.049.600	2.356.305	2.230.808	1.572.206	1.791.107
Fransa	3.020.076	3.383.948	2.313.923	2.291.424	2.384.994	2.068.221	2.332.288	1.928.046	1.595.878	1.693.084
Estonya	2.403.466	2.124.339	1.227.027	1.483.644	1.727.735	2.080.129	2.208.953	2.273.143	1.675.895	1.581.320
Norveç	2.801.503	2.910.723	1.876.735	1.835.550	2.179.606	2.090.047	1.983.079	1.860.091	1.555.191	1.552.752
Polonya	2.120.085	3.125.094	1.991.522	1.745.517	2.142.337	1.603.183	1.614.378	1.734.421	1.410.268	1.387.485
İtalya	2.513.312	3.193.727	1.907.644	1.759.922	1.826.315	1.620.194	1.642.100	1.668.964	1.294.648	1.327.358
Japonya	1.610.024	1.745.429	1.032.096	849.888	1.039.957	1.087.811	1.139.149	1.095.562	958.180	976.463
İspanya	2.470.054	2.789.293	1.429.983	1.336.520	1.276.785	924.277	922.316	1.030.155	920.976	965.116
Danimarka	1.775.536	2.030.782	1.231.742	1.324.819	1.599.613	1.121.554	1.166.669	1.115.965	840.541	823.644
Türkiye	914.864	948.896	689.017	992.526	1.066.026	843.590	861.197	835.385	825.853	794.150
İsviçre	851.292	840.613	736.097	804.109	965.453	648.615	562.842	545.773	637.600	706.336
Kore	793.673	843.537	771.016	816.814	692.056	794.715	1.025.898	1.048.666	769.102	625.366

Kaynak: TradeMap, 2017 (<http://www.trademap.org>)

3.4.2. Eğitim

Finlandiya’da eğitim sistemi öğrencilerin hür ve bağımsız yetişmesini öngörmektedir. Bu nedenle yaşı her ne olursa olsun öğrenciler okula tek başlarına yürüyerek veya bisikletleri ile gitmektedirler. Ayrıca öğrencileri ders çalıştıran anne, baba veya abla/ağabey bulunmamaktadır. Öğrenciler kendi ödevleri tek başlarına yapmaktadırlar. Öğrencilere ev ödevi verilmemektedir, bunun nedeni ise öğrenmenin yerinin okul olduğu düşüncesidir.

Zorunlu eğitim yaşı 7 olup, eğitim hayatının ilk altı yılında okullarda not sistemi bulunmamaktadır. Öğrencilere yönelik bir sınav sistemi bulunmamakla beraber, öğrenciler on altı yaşına gelene kadar hiçbir sınava tabi tutulmamaktadırlar.

Ülkede en yüksek mevkiler arasında öğretmenlik mesleği gelmekle birlikte, öğretmenlerin performans konusunda hiçbir endişe ve sıkıntıları bulunmamaktadır.

3.4.3. Sağlık

Birçok Avrupa Birliği ülkesinde ve Danimarka’da olduğu gibi Finlandiya’da da genel ve zorunlu sağlık sigortasına ek olarak özel ve tamamlayıcı sağlık sigortasını kullanmaktadırlar. Ancak Danimarka’dan farklı olarak Finlandiya’da seyahat harcamaları ve bazı kamu hastanelerinin ödemeleri için kullanmak amacıyla tercih etmektedirler.

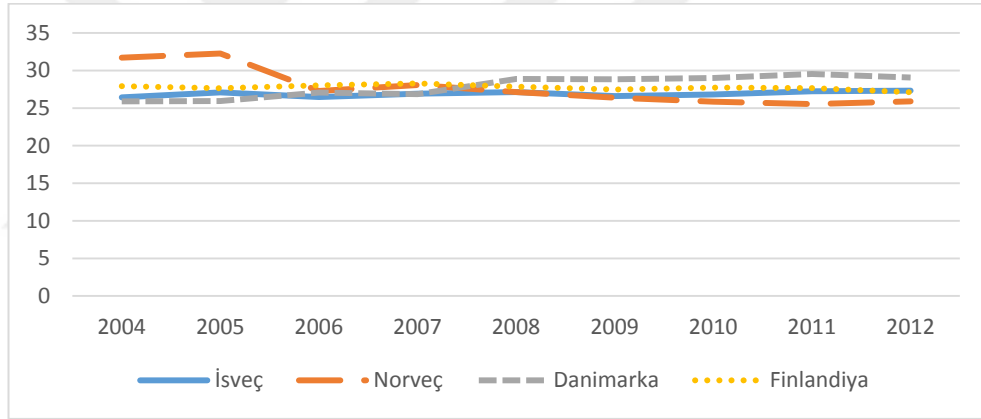
Finlandiya sağlık göstergeleri olarak dünya genelinde iyi bir göstergeye sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Sosyal devlet anlayışı kapsamında sağlık hizmetlerinde reforma gitmiştir. Finlandiya’da ana çocuk sağlığı, aile planlaması, okul ve öğrenci sağlığı, ruh sağlığı hizmetleri, geriatri hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri ve araçları, kitle taramaları Birinci Basamak Sağlık Harcamalarını oluşturmaktadır (Özdemir vd., 2003:207-216).

4. GINI KATSAYISI VE İNSANİ GELİŞMİŞLİK İNDEKSİ BAKIMINDAN İSKANDİNAV ÜLKELERİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde İskandinav ülkelerinin refah seviyesini ölçümlemek amacıyla GINI katsayısı ve İnsani Gelişmişlik İndeksi göstergeleri incelenecektir.

4.1. GINI Katsayısı ve İskandinav Ülkelerinin Bu Bağlamda İncelenmesi

Daha önceden belirttiğimiz gibi GINI katsayısı, gelir eşitsizliğinin sayıyla tanımlanmasını sağlayarak karşılaştırma yapma imkânı sunar. Başlık 2.2.2.3'te GINI katsayısı hakkında genel bilgi ve hesaplama yöntemi verilmiştir.

Şekil 4.1: GINI Katsayısı Karşılaştırma (2004-2012)

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Not: Grafikte yer alan değerler yüzdesel olarak ele alınmıştır. Grafiğin dikey bölümü yüzdesel değerleri yer alırken, yatay bölümde ise yıllar verilmiştir.

Şekil 4.1'de görüldüğü üzere belirlediğimiz ülkelerin GINI katsayıları verilmiş olup verilerin birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu nedenle verilerin aritmetik ortalaması ve standart sapması kullanılarak standartlaştırılmıştır. Bu standart değişkene sınaama büyüklüğü adı verilir. Böylelikle değişken birimsizleştirilmiş, aritmetik ortalama sıfır ve varyans ise bire eşit hale gelmiş olacaktır. Başka bir ifade ile standart dağılım fonksiyonu aşağıdaki halini alarak Standart normal dağılım adını almaktadır (Turan, 2012).

$$f(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{1}{2}x^2}$$

Çizelge 4.1’de İskandinav Ülkelerinin 2004-2012 dönemine ait GINI katsayıları yer almaktadır. Tabloda ayrıca GINI katsayılarına ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma verileri de yer almaktadır.

Çizelge 4.1: GINI Katsayısı Karşılaştırma (2004-2012)

	İsveç	Norveç	Danimarka	Finlandiya	Ortalama	Std. Sapma
2004	26,43	31,72	25,89	27,92	27,99	2,63
2005	27,1	32,27	25,94	27,64	28,24	2,78
2006	26,47	27,29	27,08	28,02	27,22	0,64
2007	26,92	28,07	26,85	28,29	27,53	0,75
2008	27,13	27,14	28,89	27,85	27,75	0,83
2009	26,61	26,39	28,84	27,47	27,33	1,11
2010	26,81	25,86	29,02	27,74	27,36	1,35
2011	27,24	25,54	29,54	27,66	27,50	1,64
2012	27,32	25,9	29,08	27,12	27,36	1,31

Kaynak: The World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>,
Son Erişim Tarihi: 20.03.2017

Çizelge 4.1’de yer alan veriler birbirlerine çok yakın olduğu için veriler standartlaştırılarak çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2: GINI Katsayısı Endeks (2004-2012)

	İsveç	Norveç	Danimarka	Finlandiya
2004	-0,59	1,42	-0,80	-0,03
2005	-0,41	1,45	-0,83	-0,22
2006	-1,17	0,11	-0,22	1,25
2007	-0,81	0,72	-0,91	1,01
2008	-0,75	-0,73	1,37	0,12
2009	-0,65	-0,85	1,36	0,13
2010	-0,41	-1,11	1,23	0,28
2011	-0,16	-1,20	1,24	0,10
2012	-0,03	-1,11	1,31	-0,18
Endeks	-4,98	-1,31	3,77	2,46

Çizelge 4.2’de verilen Endeks değerleri karşılaştırıldığında, GINI katsayısı en yüksek İskandinav ülkesi Danimarka olurken bunu Finlandiya ve Norveç takip etmektedir. İsveç İskandinav ülkeleri arasında en düşük GINI katsayısına sahip ülke konumundadır. Elde edilen değerler büyüklük olarak tek başına bir anlam ifade

etmemektedir. Bu değerlerin büyüklükleri ancak birbirleriyle karşılaştırılırken anlam kazanmaktadır.

4.2. İnsani Gelişmişlik İndeksi ve İskandinav Ülkelerinin Bu Bağlamda İncelenmesi

İnsani gelişmişlik indeksi UNDP-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme) tarafından yayımlanmaktadır. Bu endeks uzun vadeli ilerlemeyi, insani gelişmenin üç temel boyutu olan “uzun ve sağlıklı bir yaşam”, “bilgiye erişim” ve “insana yakışır yaşam koşulları” kapsamında ele alarak ölçen bir endekstir. Kalkınma merkezli bu rapor, ülkelerin refahını ölçümlemek amacıyla ilk 1990 yılında yayımlanmıştır. Yıllık olarak yayımlanan bu rapor en son 2016 yılı için yayımlanmıştır. Raporda değerlemeye alınan ülkelerin her yıl sayısı değişmektedir. Söz konusu bu indeks farklı birimlerde ölçülen gelir, eğitim ve sağlık göstergelerini 0’dan 1’e kadar değişen birimsiz ölçeğe dönüştürebilmek için her bir göstergenin minimum ve maksimum değerleri belirlenerek standartlaştırma işlemi gerçekleştirilmektedir. Elde edilen alt endekslerin ortalaması alınarak insani gelişme endeksine ulaşılabilmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istendeks>).

Çizelge 4.3: İnsani Gelişmişlik İndeksi(1990-2015)

HDI Sıra	Ülke	İnsani Gelişmişlik İndeksi (HDI)								Yıllık Ortalama HDI Büyümesi			
		1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	1990-2000	2000-2010	2010-2015	1990-2015
1	Norveç	0,849	0,917	0,939	0,941	0,942	0,945	0,948	0,949	0,77	0,24	0,21	0,45
3	İsveç	0,831	0,888	0,932	0,932	0,934	0,936	0,938	0,939	0,67	0,49	0,16	0,49
5	Danimarka	0,799	0,862	0,910	0,922	0,924	0,926	0,923	0,925	0,76	0,55	0,32	0,59
23	Finlandiya	0,783	0,856	0,878	0,884	0,887	0,890	0,893	0,895	0,90	0,25	0,37	0,53

Kaynak: <http://hdr.undp.org/en/composite/trends>, Son Erişim Tarihi:22.10.2017

Çizelge 4.3'te 1990-2015 dönemine ait insani gelişmişlik indeksine ait veriler yer almaktadır. Ayrıca indeksin dönemde artış yüzdeleri verilmiştir. İncelemeye aldığımız dört ülkeni insani gelişmişlik oranlarını incelediğimizde ilk sırada Norveç yer almaktadır. İkinci sırada İsveç, üçüncü sırada Danimarka, dördüncü sırada ise Finlandiya yer almaktadır. Toplamda 188 ülkenin baz alındığı raporda 51 ülke çok yüksek insani gelişmişlik indeksine sahiptir. İncelemeye aldığımız dört ülkenin hepsi çok yüksek bölümünde yer almaktadır. Bu listede Norveç birinci sırada, İsveç üçüncü, Danimarka beşinci ve Finlandiya yirmi üçüncü sırada yer almaktadır. Raporun tamamı EK-1'de verilmiştir.

4.3. Refah Göstergeleri Aracılığıyla Ülkelerin İstatistiksel İncelenmesi

Bu bölümde hem sosyal hem de ekonomik göstergeler aracılığı ile ülkelerin ekonomik yapıları incelenecektir.

4.3.1. OECD'nin İyi Yaşam Endeksinin (The Better Life Index) İskandinav ülkelerinde uygulanması

Bu bölümde bazı refah göstergesi sayılabilecek ekonomik göstergeler belirlenmiştir. Bu bağlamda değerlendirmeye alınacak olan göstergeleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Temel olanakları olmayan konutlar (%)
- Hane halkı Gideri (%)
- Kişi başına Oda (Oran)
- Harcanabilir hane halkı geliri (\$)
- Hane halkı net finansal refahı (\$)
- İşgücü güvensizliği (%)
- İstihdam Oranı (%)
- Uzun dönem işsizlik oranı (%)
- Kişisel Kazanç (\$)
- Eğitimsel kazanım (%)
- Öğrenci yetenekleri (Ortalama skor)
- Eğitim yılı (yıl)
- Hava kirliliği (mg/m3)

- Su kalitesi (%)
- Seçimlere katılım oranı (%)
- Beklenen ömür (yıl)
- Sağlıklı olduğunu belirten kişiler (%)
- Yaşam memnuniyeti (Ortalama skor)
- Gece yalnız çalışırken güvende hissetme (%)
- Cinayet oranı
- Uzun mesai (%)
- Kişisel gelişim ve boş zaman (Saat)

İskandinav ülkelerine ait yukarıda sıralanan göstergelerin OECD Veri Bankasından (<http://stats.oecd.org/index.aspx>) güncel verileri alınmıştır. Bu bağlamda verilerin OECD'nin İyi Yaşam Endeksinin (The Better Life Index) hesaplama yönteminden yararlanılmıştır. Burada ilk aşamasında belirlediğimiz değişkenlerin geldiği toplum veya örnek kümesinin aritmetik ortalaması ve standart sapması kullanılarak standartlaştırılır. Bu standart değişkene sına büyüklüğü adı verilmektedir. Böylece değişken birimsizleştirilmiş, aritmetik ortalama sıfır ve varyans ise bire eşit hale gelmiştir. Diğer bir ifade ile standart dağılım fonksiyonu aşağıdaki halini alarak Standart normal dağılım adını almaktadır (Özdamar, 2006).

$$f(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{1}{2}x^2}$$

Çizelge 4.4: Refah Göstergelerinin Ortalama ve Standart Sapmaları

	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç	Ortalama	Std. sapma
Temel olanakları olmayan konutlar (%)	0,6	0,5	0	0	0,3	0,3
Hane halkı Gideri (%)	24	23	17	20	21,0	2,7
Kişi başına Oda (Oran)	1,9	1,9	2,1	1,8	1,9	0,1
Harcanabilir hane halkı geliri (\$)	28950	29374	35739	30553	31154,0	2711,5
Hane halkı net finansal refahı (\$)	73543	27972	20347	90708	53142,5	29734,0
İşgücü güvensizliği (%)	2,3	2,7	2,7	5,7	3,4	1,4
İstihdam Oranı (%)	75	69	74	76	73,5	2,7
Uzun dönem işsizlik oranı (%)	1,35	2,33	0,59	1,17	1,4	0,6
Kişisel Kazanç (\$)	52580	42127	53643	42816	47791,5	5338,8
Eğitimsel kazanım (%)	81	88	82	83	83,5	2,7
Öğrenci yetenekleri (Ortalama skor)	504	523	504	496	506,8	9,9
Eğitim yılı (yıl)	19,7	19,8	18,1	19,2	19,2	0,7
Hava kirliliği (mg/m3)	9	6	5	6	6,5	1,5
Su kalitesi (%)	94	94	96	95	94,8	0,8
Seçimlere katılım oranı (%)	86	69	78	86	79,8	7,0
Beklenen ömür (yıl)	80,8	81,6	82,4	82,3	81,8	0,6
Sağlıklı olduğunu belirten kişiler (%)	72	70	78	80	75,0	4,1
Yaşam memnuniyeti (Ortalama skor)	7,5	7,5	7,5	7,3	7,5	0,1
Gece yalnız çalışırken güvende hissetme (%)	83	82,9	87,7	75,9	82,4	4,2
Cinayet oranı	0,7	1,4	0,6	1	0,9	0,3
Uzun mesai (%)	2,2	3,91	3,17	1,11	2,6	1,1
Kişisel gelişim ve boş zaman (Saat)	15,87	15,17	15,56	15,18	15,4	0,3

Göstergeler farklı birimlerden oluştuğu ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak standartlaştırılıp Çizelge 4.5'te verilmiştir. Standartlaştırma, serilerin ölçüm farklarının etkisini ortadan kaldırmak amacıyla birimlerinden aritmetik ortalamalarının çıkarılarak elde edilen farkın standart sapmaya bölünmesiyle yapılan işlemler bütünüdür (Özdamar, 2006). Böylece farklı birimlerde (% , Dolar, saat vs.) olan seriler birimlerinden arındırılmış olur.

Çizelge 4.5'te ayrıca iş gücü güvensizliği, uzun dönem işsizlik oranı, hava kirliliği, cinayet oranı ve uzun mesai süreleri değişkenleri olumsuz değişkenler olduğu için katsayıları negatif olarak alınmıştır. Değerlerin matematiksel toplamaları ile tüm değişkenler eşit ağırlıklı sayılarak her ülke için bir skor oluşturulmuş ve tablonun en alt satırında verilmiştir. Burada amaç birden fazla değişkenle ifade edilen refah düzeyi için hepsini temsil edebilecek tek bir değer oluşturmaktadır. Bu endeks

değeri, farklı değişkenler standartlaştırma işlemi ile birimlerinden arındırılan değişkenlerin doğrusal toplamından oluşmaktadır.

Çizelge 4.5: Refah Göstergelerinin Endeksleri

	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç
Temel olanakları olmayan konutlar	1,17	0,81	-0,99	-0,99
Hane halkı Gideri	1,10	0,73	-1,46	-0,37
Kişi başına Oda	-0,23	-0,23	1,61	-1,15
Harcanabilir hane halkı geliri	-0,81	-0,66	1,69	-0,22
Hane halkı net finansal refahı	0,69	-0,85	-1,10	1,26
İşgücü güvensizliği	0,77	0,48	0,48	-1,72
İstihdam Oranı	0,56	-1,67	0,19	0,93
Uzun dönem işsizlik oranı	0,02	-1,55	1,23	0,30
Kişisel Kazanç	0,90	-1,06	1,10	-0,93
Eğitimsel kazanım	-0,93	1,67	-0,56	-0,19
Öğrenci yetenekleri	-0,28	1,64	-0,28	-1,08
Eğitim yılı	0,74	0,89	-1,63	0,00
Hava kirliliği	-1,67	0,33	1,00	0,33
Su kalitesi	-0,90	-0,90	1,51	0,30
Seçimlere katılım oranı	0,89	-1,53	-0,25	0,89
Beklenen ömür	-1,52	-0,27	0,97	0,82
Sağlıklı olduğunu belirten kişiler	-0,73	-1,21	0,73	1,21
Yaşam memnuniyeti	0,58	0,58	0,58	-1,73
Gece yalnız çalışırken güvende hissetme	0,15	0,12	1,26	-1,54
Cinayet oranı	0,72	-1,53	1,04	-0,24
Uzun mesai	0,38	-1,25	-0,54	1,41
Kişisel gelişim ve boş zaman	1,46	-0,94	0,39	-0,91
Endeks	3,06	-6,40	6,97	-3,62

Endeks değerleri karşılaştırıldığında, refah seviyesi en yüksek İskandinav ülkesi Norveç olurken bunu Danimarka ve İsveç takip etmektedir. Finlandiya İskandinav ülkeleri arasında en düşük refah seviyesine sahip ülke konumundadır. Elde edilen değerler büyüklük olarak tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Bu değerlerin büyüklükleri ancak birbirleriyle karşılaştırılırken anlam kazanmaktadır.

4.3.2. Ekonomik göstergelerin karşılaştırılması

İskandinav ülkelerinde ekonomik değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi korelasyon analizi ile incelenmiş ve korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Çizelge 4.6: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-Danimarka

		Büyüme	Enflasyon	İstihdam	İşsizlik	İhracat	İthalat	Nüfus
Büyüme	r	1	,161	,092	-,019	,781**	,812**	-,230
	p		,432	,655	,928	,000	,000	,258
Enflasyon	r		1	,088	-,387	,382	,346	-,201
	p			,668	,051	,054	,084	,324
İstihdam	r			1	,162	,204	,044	-,406*
	p				,431	,318	,830	,040
İşsizlik	r				1	-,198	-,327	-,148
	p					,333	,103	,470
İhracat	r					1	,822**	-,337
	p						,000	,093
İthalat	r						1	-,255
	p							,208
Nüfus	r							1
	p							

Danimarka için ekonomik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; yıllık büyüme oranı ihracat ile %78,1, ithalat ile %81,2 düzeyinde anlamlı seviyede yüksek derecede ilişkisi bulunmaktadır. Nüfus ile istihdam arasında ise %40,6 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İhracat ile ithalat arasında ise %82,2 düzeyinde anlamlı seviyede güçlü biri ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 4.7: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-Finlandiya

		Büyüme	Enflasyon	İstihdam	İşsizlik	İhracat	İthalat	Nüfus
Büyüme	r	1	-,009	-,372	,374	,502**	0,09861	-,647**
	p		,965	,067	,065	,009	,632	,000
Enflasyon	r		1	-,115	,020	-,141	-,021	,191
	p			,584	,926	,493	,917	,351
İstihdam	r			1	,304	-,786**	-,616**	,524**
	p				,139	,000	,001	,007
İşsizlik	r				1	-,258	-,620**	-,268
	p					,212	,001	,195
İhracat	r					1	,784**	-,439*
	p						,000	,025
İthalat	r						1	,067
	p							,744
Nüfus	r							1
	p							

Finlandiya için ekonomik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; yıllık büyüme ile ihracat arasında %50,2 düzeyinde anlamlı bir ilişki, büyüme ile nüfus arasında ise %64,7 düzeyinde negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır. İstihdam ile ihracat arasında %78,6 düzeyinde negatif yönlü, istihdam ile ithalat arasında %61,6 düzeyinde negatif yönlü, istihdam ile nüfus arasında ise %52,4 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı seviyede ilişki bulunmaktadır. İşsizlik ile ithalat arasında %62 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki bulunurken, ihracat ile ithalat arasında %78,4 düzeyinde pozitif yönlü, ihracat ile nüfus arasında ise %43,9 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 4.8: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-İsveç

		Büyüme	Enflasyon	İstihdam	İşsizlik	İhracat	İthalat	Nüfus
Büyüme	r	1	-,301	-,345	,131	0,34462	0,272	-,269
	p		,135	,085	,532	,085	,179	,185
Enflasyon	r		1	,482*	-,436*	-,525**	-,437*	,277
	p			,013	,029	,006	,025	,171
İstihdam	r			1	,008	-,846**	-,780**	0,14381
	p				,968	,000	,000	,483
İşsizlik	r				1	,054	,016	-,011
	p					,798	,941	,960
İhracat	r					1	,974**	,113
	p						,000	,584
İthalat	r						1	,284
	p							,159
Nüfus	r							1
	p							

İsveç için ekonomik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; yıllık büyüme ile değerlendirilen parametrelerin hiç birisi arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır. Enflasyon, istihdam ile %48,2 düzeyinde pozitif, işsizlik ile %43,6 düzeyinde negatif, ihracat ile %52,5 düzeyinde negatif, ithalat ile %43,7 düzeyinde negatif yönlü bir ilişkisi bulunmaktadır. Ek olarak istihdamın, ihracat ile %84,6 düzeyinde negatif yönlü, ithalat ile %78 düzeyinde negatif yönü anlamlı seviyede bir ilişkisi bulunmaktadır. İhracat ile ithalat arasında ise %97,4 düzeyinde biri ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 4.9: Ekonomik Değişkenler Korelasyon Analizi-Norveç

		Büyüme	Enflasyon	İstihdam	İşsizlik	İhracat	İthalat	Nüfus
Büyüme	r	1	-,112	,212	,642**	-0,2725	,411*	-,524**
	p		,585	,357	,002	,178	,037	,006
Enflasyon	r		1	-,043	-,143	,685**	-,255	,026
	p			,852	,538	,000	,209	,901
İstihdam	r			1	,418	-,233	,322	0,04272
	p				,060	,309	,154	,854
İşsizlik	r				1	-,422	,266	-,646**
	p					,057	,245	,002
İhracat	r					1	-,532**	,165
	p						,005	,421
İthalat	r						1	-,393*
	p							,047
Nüfus	r							1
	p							

Norveç için ekonomik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; yıllık büyüme ile İşsizlik arasında %64,2 düzeyinde pozitif yönlü, ithalat ile %41,1 düzeyinde pozitif yönlü ilişki varken nüfus ile %52,4 düzeyinde negatif yönlü anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır. İşsizlik ile nüfus arasında %64,6 düzeyinde negatif yönlü anlamlı düzeyde biri ilişki bulunmaktadır. İhracat ile ithalat arasında %53,2 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki varken, İthalat ile nüfus arasında %39,3 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 4.10: Ekonomik Değişkenler Ekonomik Büyüme İlişkisi

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p
		B	Std. Hata	B		
Danimarka F=10,457; p<0,05 R2=0,768	Sabit Terim	-1,258	3,712	-	-0,339	0,738
	Enflasyon	-0,190	0,269	-0,092	-0,705	0,489
	İstihdam	-0,085	0,811	-0,013	-0,104	0,918
	İşsizlik	0,242	0,133	0,240	1,826	0,084
	İhracat	0,158	0,092	0,359	1,718	0,102
	İthalat	0,221	0,071	0,644	3,108	0,006*
	Nüfus	1,050	2,036	0,067	0,516	0,612
Finlandiya F=5,913; p<0,05 R ² =0,663	Sabit Terim	-16,752	7,831	-	-2,139	0,046*
	Enflasyon	-0,078	0,495	-0,023	-0,157	0,877
	İstihdam	0,211	0,256	0,224	0,823	0,421
	İşsizlik	0,415	0,217	0,378	1,909	0,072
	İhracat	0,480	0,279	0,687	1,721	0,102
	İthalat	-0,012	0,288	-0,018	-0,041	0,968
	Nüfus	-12,028	10,301	-0,354	-1,168	0,258
İsveç F=5,913; p<0,05 R2=0,663	Sabit Terim	-3,776	9,918	-	-0,381	0,708
	Enflasyon	-0,183	0,471	-0,108	-0,388	0,703
	İstihdam	0,112	0,479	0,096	0,234	0,818
	İşsizlik	0,043	0,372	0,029	0,115	0,909
	İhracat	0,512	0,661	1,217	0,775	0,449
	İthalat	-0,417	0,794	-0,837	-0,525	0,606
	Nüfus	-1,544	3,323	-0,177	-0,465	0,648
Norveç F=3,419; p<0,05 R2=0,594	Sabit Terim	-23,655	13,285	-	-1,781	0,097
	Enflasyon	-0,017	0,081	-0,050	-0,209	0,838
	İstihdam	-0,745	0,875	-0,202	-0,852	0,409
	İşsizlik	1,510	0,665	0,818	2,272	0,039*
	İhracat	0,245	0,189	0,423	1,295	0,216
	İthalat	0,391	0,180	0,513	2,175	0,047*
	Nüfus	0,442	1,598	0,087	0,276	0,786

Her bir ülkede ekonomik parametrelerin yıllık büyüme oranlarını etkileme düzeyinin belirlenmesi amacıyla ekonomik büyümenin bağımlı, diğer değişkenlerin bağımsız olarak alındığı regresyon modelleri oluşturulmuştur.

Her ülke için oluşturulan regresyon modelleri anlamlı bulunmuş olup, Danimarka’da ithalatın Norveç’te ithalat ve işsizlik düzeyinin ekonomik büyümeyi pozitif yönlü etkilediği görülmüştür. Diğer değişkenlerin ise ekonomik büyümeye etkisi olmadığı görülmüştür.

4.4. TOPSIS Yöntemi ile Analiz

ÇKKV yöntemleri, 1960’lı yıllarda karar verme işlerine yardımcı olacak ve kararsızlık sıkıntısından kurtulmak için birtakım araçların gerekli görülmesiyle geliştirilmeye başlanmıştır (Urfalıoğlu ve Genç, 2013:332). ÇKKV yöntemlerinde her problem birden fazla kritere sahiptir. Daha açıkça ÇKKV, karar vericinin sayılabilir sonlu ya da sayılamaz sayıda seçenekten oluşan bir küme içinde en az iki kriter kullanarak yaptığı seçim işlemi olarak tanımlanabilir (Ersöz ve Kabak, 2010:99).

İlk aşama kriterlerin ve bunların her birine uygun önem derecesinin belirlenmesidir. İkinci aşama her kriter üzerinden, bütün alternatiflere ait son değerlendirmeye ulaşılmasıdır. Son aşamada ise en yüksek derece olan bir alternatif seçilmektedir. İlk aşama ile ilgili birbirlerine göre bazı üstünlükleri bulunan birçok ÇKKV yöntemi geliştirilmiştir. ÇKKV yöntemleri, genel olarak, Telafi Edici ve Telafi Edici Olmayan, Sonlu ve Sonsuz, Bireysel ve Grup karar verme yöntemleri olarak üç ana gruba ayrılmaktadır (Sabaei, Erkoyuncu ve Roy, 2015:32). Bunlardan en temeli ikinci yöntem grubudur ve sonlu sayıda alternatif çözümü ile sonsuz sayıda alternatif çözümü kapsayan iki alt grubu içermektedir (Xu ve Yang, 2001:4). Bunlar; Çok Amaçlı Karar Verme (ÇAKV) ve Çok Nitelikli Karar Verme (ÇNKV) Yöntemleridir.

ÇAKV Yöntemleri genelde tasarım sorunlarının çözümünde kullanılır ve matematiksel programları uygulanarak sayılamaz alternatifler olduğu durumlarda karar vermeye çalışmaktadır. ÇAKV Yöntemleri, karar verici ile etkileşime göre üç grupta bölünür. Birinci grup KV’den bilgi istemeyenlerdir. Bu tür yöntemlerde, sorun ile ilgili sınırlamalar ve kriterler belirledikten sonra karar vericiden kriterlere ile ilgili fazla bilgiye ihtiyacı duyulmaz. Çözüm sırasında karar verici çözüme dâhil değildir ve ulaştığı çözüm KV’ye sunulur. Gruptan ikincisi ise çözüme başlamadan karar vericiden bilgi alanlardır. Bu yöntemlerde, karar vericinin kriterlerle ilgili tercihleri problemi çözecek kişiye önceden sunulur. Bu durumda KV’nin, kriterlerle

ilgili bilgi herhangi bir şekilde verme olanağı vardır. Üçüncüsü ise KV'den etkileşimi olarak bilgi isteyen yöntemlerdir. Bu yöntemin her aşamada KV ile bir diyalog gerçekleştirilir. KV'nin sorunun daha belli olmadığı için öncede bilgi veremeyebileceğini, çözüm sürecinde belli bir bilgi verebileceğini kabul eder. KV, çözüm sırasında tercihlerini söyler ve sorun daha kolay bir şekilde belirleyebilir (Gelashvili, 2019).

ÇNKV, belli sayıda seçeneğin seçilme, sıralanma, sınıflandırma veya önceliklendirme amacıyla genellikle ağırlıklandırılmış, birbirine uyuşmayan ve farklı ölçü birimini kullanan, bazıları da sayısal olmayan değerleri alan çok sayıda nitelik kullanılarak değerlendirilmesi sürecidir (Hwang ve Yoon, 1981:3). Örneğin, bir firma için tedarikçi seçimi, en uygun otomobil seçimi, şirketlerin performanslarını değerlendirerek en çekici/karlı firmanın tespit edilmesi çok nitelikli karar verme problemi olarak gösterilebilir. Bunun nedeni de her birinde sınırlı sayıda alternatif olması ve onların değerlendirilmesi için en az iki kriter alınması ihtiyacıdır. ÇNKV yöntemleri de üç gruba ayrılmaktadır. Birinci olan değer/fayda temelli yöntemleridir (AHP, TOPSIS). Bu yöntemlerde, her alternatif belirlediği kriterlere göre tek tek değerlendirilir, aldığı değer o kriterin ağırlığı ile çarpılır. Böylelikle her bir kriter için tespit edilen sonuçlar toplanarak alternatifin genel puanı elde edilir ve buna göre sırada kendine ait bir yer almaktadır. Diğer bir ifadeyle, söz konusu yöntemlerde, her bir kriterin katkılarının toplamıyla sonuca ulaşmaya çalışılmaktadır. Farklı birimler olduğu durumlarda veriler normalize edilmiş bir şekilde verilmektedir. Üstünlük yöntemleri ikinci grupta yer almaktadır (PROMETHEE). Bu yöntemler her bir değerlendirme faktörü için alternatif karar noktaları arasında ikili üstünlük kıyaslamalarına dayanır (Ersöz ve Kabak, 2010:111).

Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) Yöntemlerinden olan TOPSIS yöntemi ülkelerin ve şirketlerin ekonomik performanslarının ölçülmesi ve üretim işletmelerinde en uygun tedarikçi tercihi için kullanıldığı sıkça görülmektedir (Uygurtürk ve Korkmaz, 2012:95-115).

Yapılan analizde değişken olarak OECD'nin İyi Yaşam Endeksinin göstergeleri kullanılmıştır. Analizde kullanılan değişkenler Çizelge 4.11'de verilmiştir.

Çizelge 4.11: Değişken Listesi

Değişken Kodu	Değişken Açıklaması
D ₁	Temel olanakları olmayan konutlar (%)
D ₂	Hane halkı Gideri (%)
D ₃	Kişi başına Oda (Oran)
D ₄	Harcanabilir hane halkı geliri (\$)
D ₅	Hane halkı net finansal refahı (\$)
D ₆	İşgücü güvensizliği (%)
D ₇	İstihdam Oranı (%)
D ₈	Uzun dönem işsizlik oranı (%)
D ₉	Kişisel Kazanç (\$)
D ₁₀	Eğitimsel kazanım (%)
D ₁₁	Öğrenci yetenekleri(Ortalama skor)
D ₁₂	Eğitim yılı (yıl)
D ₁₃	Hava kirliliği (mg/m3)
D ₁₄	Su kalitesi (%)
D ₁₅	Seçimlere katılım oranı (%)
D ₁₆	Beklenen ömür (yıl)
D ₁₇	Sağlıklı olduğunu belirten kişiler (%)
D ₁₈	Yaşam memnuniyeti (Ortalama skor)
D ₁₉	Gece yalnız çalışırken güvende hissetme (%)
D ₂₀	Cinayet oranı
D ₂₁	Uzun mesai (%)
D ₂₂	Kişisel gelişim ve boş zaman (Saat)

TOPSIS yöntemi 5 aşamadan meydana gelmektedir. Bu aşamalar şu şekilde gerçekleşmektedir (Demir vd., 2016).

Birinci aşamada karar matrisi oluşturulmaktadır. Çalışmamıza ait karar matrisi Çizelge 4.12’de yer almaktadır. Karar matrisini “A” ile gösterelim.

$$A_{m \times n} = [a_{ij}] = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & a_{m3} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

Çizelge 4.13: Karar Matrisi¹

	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç
D ₁	0,6	0,5	0	0
D ₂	24	23	17	20
D ₃	1,9	1,9	2,1	1,8
D ₄	28950	29374	35739	30553
D ₅	73543	27972	20347	90708
D ₆	2,3	2,7	2,7	5,7
D ₇	75	69	74	76
D ₈	1,35	2,33	0,59	1,17
D ₉	52580	42127	53643	42816
D ₁₀	81	88	82	83
D ₁₁	504	523	504	496
D ₁₂	19,7	19,8	18,1	19,2
D ₁₃	9	6	5	6
D ₁₄	94	94	96	95
D ₁₅	86	69	78	86
D ₁₆	80,8	81,6	82,4	82,3
D ₁₇	72	70	78	80
D ₁₈	7,5	7,5	7,5	7,3
D ₁₉	83	82,9	87,7	75,9
D ₂₀	0,7	1,4	0,6	1
D ₂₁	2,2	3,91	3,17	1,11
D ₂₂	15,87	15,17	15,56	15,18

İkinci aşamaya gelindiğinde ise; birinci aşamada oluşturulan karar matrisine normalizasyon işlemi yapılarak aşağıda yer alan standart karar matrisi oluşturulur. Standart karar matrisini “R” ile gösterelim

$$R_{m \times n} = [R_{ij}] = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & r_{13} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & r_{23} & \dots & r_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ r_{m1} & r_{m2} & r_{m3} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

$$i \in \{1, 2, \dots, m\} \text{ ve } j \in \{1, 2, \dots, n\} \text{ olmak üzere; } r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt[2]{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}}.$$

Standart karar matrisini Çizelge 4.14’te yer almaktadır.

¹ Bu ve diğer matrisler sayfa yapısına uygun hale getirilmek amacıyla devrik olarak verilmiştir.

Çizelge 4.14: Standart Karar Matrisi

	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç
D ₁	0,7682	0,6402	0,0000	0,0000
D ₂	0,5666	0,5430	0,4014	0,4722
D ₃	0,4927	0,4927	0,5446	0,4668
D ₄	0,4629	0,4697	0,5714	0,4885
D ₅	0,6038	0,2297	0,1671	0,7448
D ₆	0,3179	0,3731	0,3731	0,7877
D ₇	0,5099	0,4691	0,5031	0,5167
D ₈	0,4508	0,7780	0,1970	0,3907
D ₉	0,5467	0,4380	0,5577	0,4452
D ₁₀	0,4848	0,5267	0,4908	0,4967
D ₁₁	0,4972	0,5159	0,4972	0,4893
D ₁₂	0,5127	0,5153	0,4711	0,4997
D ₁₃	0,6746	0,4497	0,3748	0,4497
D ₁₄	0,4960	0,4960	0,5066	0,5013
D ₁₅	0,5371	0,4309	0,4871	0,5371
D ₁₆	0,4940	0,4989	0,5038	0,5032
D ₁₇	0,4793	0,4660	0,5192	0,5325
D ₁₈	0,5033	0,5033	0,5033	0,4899
D ₁₉	0,5031	0,5025	0,5316	0,4601
D ₂₀	0,3586	0,7172	0,3074	0,5123
D ₂₁	0,3925	0,6977	0,5656	0,1981
D ₂₂	0,5137	0,4910	0,5036	0,4913

Üçüncü aşamada ise ağırlıklandırılmış standart karar matrisi hesaplanmaktadır.

Uygulama sırasında kullanılan rassal değişkeni X_i ile gösterirsek ve ülkenin performans değerini gösteren değişkeni R_i ile ifade edersek aşağıdaki eşitlik ölçmek mümkün olabilir.

$$R_j = w_1X_{1j} + w_2X_{2j} + w_3X_{3j} \dots + w_{22}X_{22j}$$

Çalışmada kullandığımız değişkenlerin önem düzeyleri (w_i) belirsizlik nedeniyle birbirine eşit olarak kabul edilmiştir ($w_1=w_2=\dots=w_{22}=0,05$). 0,05 katsayısı 1'in değişken sayımıza yani 22'e bölünmesinden elde edilmektedir. Değişkenlere verilen ağırlıkların toplamı 1'e eşittir ($w_1 + w_2 + \dots + w_n = 1$). Bu çalışmada katsayılar eşit olarak ele alınmış olup, her değişken için farklı bir değer alınmasında mümkündür. Bu durum yapılacak analiz çalışmalarında analizin sonucunu etkilemekte ve farklı sonuçların elde edilmesini sağlamaktadır.

$$W_{m \times n} = [w_{ij}] = \begin{bmatrix} w_1r_{11} & w_2r_{12} & w_3r_{13} & \dots & w_nr_{1n} \\ w_1r_{21} & w_2r_{22} & w_3r_{23} & \dots & w_nr_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_1r_{m1} & w_2r_{m2} & w_3r_{m3} & \dots & w_nr_{mn} \end{bmatrix}$$

Çizelge 4.15’de ağırlıklandırılmış standart karar matrisi yer almaktadır.

Çizelge 4.15: Ağırlıklandırılmış Standart Karar Matrisi

	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç	Mak	Min
D ₁	0,0349	0,0291	0,0000	0,0000	0,0349	0,0000
D ₂	0,0258	0,0247	0,0182	0,0215	0,0258	0,0182
D ₃	0,0224	0,0224	0,0248	0,0212	0,0248	0,0212
D ₄	0,0210	0,0213	0,0260	0,0222	0,0260	0,0210
D ₅	0,0274	0,0104	0,0076	0,0339	0,0339	0,0076
D ₆	0,0144	0,0170	0,0170	0,0358	0,0358	0,0144
D ₇	0,0232	0,0213	0,0229	0,0235	0,0235	0,0213
D ₈	0,0205	0,0354	0,0090	0,0178	0,0354	0,0090
D ₉	0,0248	0,0199	0,0254	0,0202	0,0254	0,0199
D ₁₀	0,0220	0,0239	0,0223	0,0226	0,0239	0,0220
D ₁₁	0,0226	0,0235	0,0226	0,0222	0,0235	0,0222
D ₁₂	0,0233	0,0234	0,0214	0,0227	0,0234	0,0214
D ₁₃	0,0307	0,0204	0,0170	0,0204	0,0307	0,0170
D ₁₄	0,0225	0,0225	0,0230	0,0228	0,0230	0,0225
D ₁₅	0,0244	0,0196	0,0221	0,0244	0,0244	0,0196
D ₁₆	0,0225	0,0227	0,0229	0,0229	0,0229	0,0225
D ₁₇	0,0218	0,0212	0,0236	0,0242	0,0242	0,0212
D ₁₈	0,0229	0,0229	0,0229	0,0223	0,0229	0,0223
D ₁₉	0,0229	0,0228	0,0242	0,0209	0,0242	0,0209
D ₂₀	0,0163	0,0326	0,0140	0,0233	0,0326	0,0140
D ₂₁	0,0178	0,0317	0,0257	0,0090	0,0317	0,0090
D ₂₂	0,0233	0,0223	0,0229	0,0223	0,0233	0,0223

Dördüncü aşamada ise negatif ve pozitif çözüm kümeleri hesaplanmaktadır.

Ağırlıklandırılmış standart karar matrisi yardımıyla, pozitif (P^+) ve negatif (P^-) çözüm kümeleri hesaplanmaktadır. Pozitif ve negatif çözüm kümelerinin elemanları ağırlıklandırılmış standart karar matrisinin her bir sütununun maksimum ve minimum değerleri hesaplanarak oluşturulmaktadır. Pozitif ideal çözüm kümesi (P^+), ağırlıklı standart karar matrisi aracılığı ile hesaplanmaktadır.

$$P^+ = \left\{ w_1^+ = \max_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{i1}, w_2^+ = \max_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{i2}, \dots, w_n^+ = \max_{i=\{1,2,\dots,m\}} w_{in} \right\}$$

Negatif ideal çözüm kümesi (P^-) Ağırlıklı standart karar matrisi aracılığı ile hesaplanmaktadır.

$$P^- = \left\{ w_1^- = \min_{j=\{1,2,\dots,m\}} w_{j1}, w_2^- = \min_{j=\{1,2,\dots,m\}} w_{j2}, \dots, w_n^- = \min_{j=\{1,2,\dots,m\}} w_{jn} \right\}$$

Çizelge 4.16: Pozitif ve Negatif Çözüm Kümeleri

P^+	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç	P^-	Danimarka	Finlandiya	Norveç	İsveç
D_1	0,0000	0,0000	0,0012	0,0012	D_1	0,0012	0,0008	0,0000	0,0000
D_2	0,0000	0,0000	0,0001	0,0000	D_2	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000
D_3	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_3	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_4	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_4	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_5	0,0000	0,0005	0,0007	0,0000	D_5	0,0004	0,0000	0,0000	0,0007
D_6	0,0005	0,0004	0,0004	0,0000	D_6	0,0000	0,0000	0,0000	0,0005
D_7	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_7	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_8	0,0002	0,0000	0,0007	0,0003	D_8	0,0001	0,0007	0,0000	0,0001
D_9	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_9	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{10}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{10}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{11}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{11}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{12}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{12}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{13}	0,0000	0,0001	0,0002	0,0001	D_{13}	0,0002	0,0000	0,0000	0,0000
D_{14}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{14}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{15}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{15}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{16}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{16}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{17}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{17}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{18}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{18}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{19}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{19}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
D_{20}	0,0003	0,0000	0,0003	0,0001	D_{20}	0,0000	0,0003	0,0000	0,0001
D_{21}	0,0002	0,0000	0,0000	0,0005	D_{21}	0,0001	0,0005	0,0003	0,0000
D_{22}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	D_{22}	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000

Pozitif ideal çözüme olan uzaklıklardan oluşan küme (S^+) ve negatif ideal çözüme olan uzaklıklardan oluşan küme (S^-) olarak adlandırılır. Bu iki kümeden elde edilen değerlerle ideal çözüme göreceli yakınlık değerlerinden oluşan (C) kümesine ulaşılmaktadır. Yapılan sıralama sırasında önceliği en büyük C değeri almaktadır.

$$S^+ = \{S_1^+, S_2^+, \dots, S_m^+\}$$

$$i=\{1, 2, \dots, m\} \text{ olmak üzere, } S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (w_{1j} - w_j^+)^2}.$$

$$S^- = \{S_1^-, S_2^-, \dots, S_m^-\}$$

$$i=\{1, 2, \dots, m\} \text{ olmak üzere, } S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (w_{1j} - w_j^-)^2}.$$

$$C = \{C_1, C_2, \dots, C_m\}$$

$$k=\{1, 2, \dots, m\} \text{ olmak üzere, } C_k = \frac{S_k^-}{S_k^- + S_k^+}.$$

Her k değeri için, $0 \leq C_k \leq 1$ eşitliği geçerlidir. Söz konusu bu k değerinin, 1 olması ilgili karar noktasının pozitif ideal çözüme, 0 olması ilgili karar noktasının negatif ideal çözüme mutlak yakınlık derecesini göstermektedir.

Çizelge 4.17’te analize ait Çözüm kümeleri yer almaktadır.

Çizelge 4.17: Çözüm Kümesi

	S***	S--	C
Danimarka	0,0349	0,0462	0,5695
Finlandiya	0,0338	0,0499	0,5964
Norveç	0,0600	0,0195	0,2449
İsveç	0,0482	0,0371	0,4346

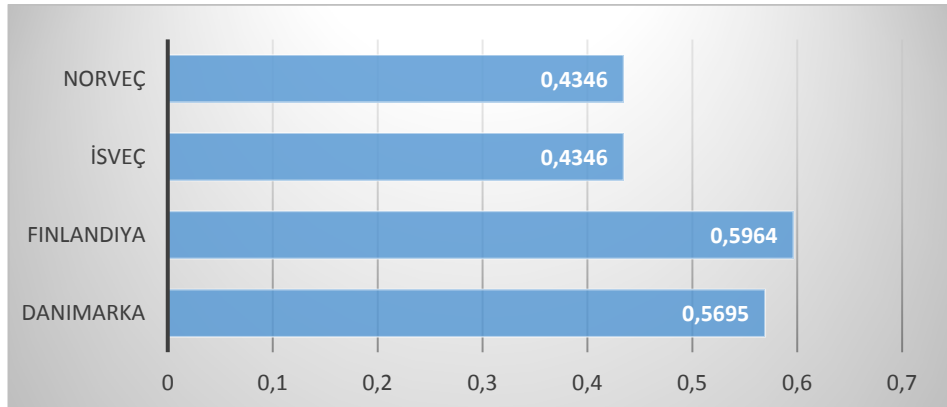
Beşinci ve son aşamada ise performans sonuçları sıralanmaktadır. Çözüm kümesinde (Çizelge 4.17) yer alan “C” değeri bizim performans değerimizdir. En iyi performansın sergilendiği yılı bulmak amacıyla bu değeri büyükten küçüğe doğru sıraladık.

Çizelge 4.18’de belirlemiş olduğumuz değişkenler ve dönem ile elde edilen performans sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.18: Performans Sonuçları

Sıralama	Yıl	C
1	Finlandiya	0,5964
2	Danimarka	0,5695
3	İsveç	0,4346
4	Norveç	0,2449

Yapmış olduğumuz analize ait Performans sonuçları Şekil 22’de grafik halinde verilmiştir.

Şekil 4.2: Performans Sonuçları

Ülkelerin indeksleri TOPSIS yöntemi ile analiz edilerek sıralanmıştır. Yapılan analiz sonucunda en iyi performansa sahip olan ülkenin Finlandiya olduğu tespit edilmiştir. İkinci en iyi ülke Danimarka iken üçüncü sırada İsveç gelmektedir. Bu dört ülke içerisinde yapılan sıralamada en son sırada Norveç yer almaktadır.

5. SONUÇ

Standartlaştırma yaparak incelediğimiz GINI katsayı değerlerinde; GINI katsayısı en yüksek İskandinav ülkesi Finlandiya olurken bunu Danimarka ve Norveç takip etmektedir. İsveç İskandinav ülkeleri arasında en düşük GINI katsayısına sahip ülke konumundadır.

1990-2015 dönemine ait insani gelişmişlik indeksine ait veriler yer almaktadır. Ayrıca indeksin dönemde artış yüzdeleri verilmiştir. İncelemeye aldığımız dört ülkeni insani gelişmişlik oranlarını incelediğimizde ilk sırada Norveç yer almaktadır. İkinci sırada İsveç, üçüncü sırada Danimarka, dördüncü sırada ise Finlandiya yer almaktadır. Toplamda 188 ülkenin baz alındığı raporda 51 ülke çok yüksek insani gelişmişlik indeksine sahiptir. İncelemeye aldığımız dört ülkenin hepsi çok yüksek bölümünde yer almaktadır. Bu listede Norveç birinci sırada, İsveç üçüncü, Danimarka beşinci ve Finlandiya yirmi üçüncü sırada yer almaktadır.

OECD tarafından iyi yaşam endeksi olarak kabul edilen refah göstergelerini standartlaştırma yaparak incelediğimizde; refah seviyesi en yüksek İskandinav ülkesi Norveç olurken bunu Danimarka ve İsveç takip etmektedir. Finlandiya İskandinav ülkeleri arasında en düşük refah seviyesine sahip ülke konumundadır.

Ayrıca tek tek incelediğimiz ekonomik göstergelerin birbirleriyle ilişkisini incelemek amacıyla yapmış olduğumuz korelasyon analizi sonucunda; Danimarka için ekonomik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde; yıllık büyüme oranı ihracat ile %78,1, ithalat ile %81,2 düzeyinde anlamlı seviyede yüksek derecede ilişkisi bulunmaktadır. Nüfus ile istihdam arasında ise %40,6 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İhracat ile ithalat arasında ise %82,2 düzeyinde anlamlı seviyede güçlü biri ilişki bulunmaktadır. Finlandiya’da büyüme ile ihracat arasında %50,2 düzeyinde anlamlı bir ilişki, büyüme ile nüfus arasında ise %64,7 düzeyinde negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır. İstihdam ile ihracat arasında %78,6 düzeyinde negatif yönlü, istihdam ile ithalat arasında %61,6 düzeyinde negatif yönlü, istihdam ile nüfus arasında ise %52,4 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı seviyede ilişki bulunmaktadır. İşsizlik ile ithalat arasında %62 düzeyinde negatif

yönlü bir ilişki bulunurken, ihracat ile ithalat arasında %78,4 düzeyinde pozitif yönlü, ihracat ile nüfus arasında ise %43,9 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. İsveç'te büyüme ile değerlendirilen parametrelerin hiç birisi arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmamaktadır. Enflasyon, istihdam ile %48,2 düzeyinde pozitif, işsizlik ile %43,6 düzeyinde negatif, ihracat ile %52,5 düzeyinde negatif, ithalat ile %43,7 düzeyinde negatif yönlü bir ilişkisi bulunmaktadır. Ek olarak istihdamın, ihracat ile %84,6 düzeyinde negatif yönlü, ithalat ile %78 düzeyinde negatif yönü anlamlı seviyede bir ilişkisi bulunmaktadır. İhracat ile ithalat arasında ise %97,4 düzeyinde biri ilişki bulunmaktadır. Norveç'te, yıllık büyüme ile İşsizlik arasında %64,2 düzeyinde pozitif yönlü, ithalat ile %41,1 düzeyinde pozitif yönlü ilişki varken nüfus ile %52,4 düzeyinde negatif yönlü anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır. İşsizlik ile nüfus arasında %64,6 düzeyinde negatif yönlü anlamlı düzeyde biri ilişki bulunmaktadır. İhracat ile ithalat arasında %53,2 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki varken, İthalat ile nüfus arasında %39,3 düzeyinde negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Her bir ülkede ekonomik parametrelerin yıllık büyüme oranlarını etkileme düzeyinin belirlenmesi amacıyla ekonomik büyümenin bağımlı, diğer değişkenlerin bağımsız olarak alındığı regresyon modelleri oluşturulmuştur. Her ülke için oluşturulan regresyon modelleri anlamlı bulunmuş olup, Danimarka'da ithalatın Norveç'te ithalat ve işsizlik düzeyinin ekonomik büyümeyi pozitif yönlü etkilediği görülmüştür. Diğer değişkenlerin ise ekonomik büyümeye etkisi olmadığı görülmüştür.

Ayrıca çalışmamızda İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka'nın hangisinin daha iyi yaşam standartlarına sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda OECD'nin İyi Yaşam Endeksinin göstergeleri kullanılmıştır. Ülkelerin indeksleri TOPSIS yöntemi ile analiz edilerek sıralanmıştır. Yapılan analiz sonucunda en iyi performansa sahip olan ülkenin Finlandiya olduğu tespit edilmiştir. İkinci en iyi ülke Danimarka iken üçüncü sırada İsveç gelmektedir. Bu dört ülke içerisinde yapılan sıralamada en son sırada Norveç yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Akalın G.** (1981), “Kamu Ekonomisi”, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Armağan, R., Dikmen, S. ve Dağlıoğlu Şanlı, İ.** (2015), 2000 Yılı Sonrası Norveç Vergi Sistemi ve Vergi Gelirlerinin Analizi, Prof. Dr. Metin TAŞ’a Armağan, Gazi Kitabevi, Ankara, ISBN 978- 605- 344- 229- 5.
- Atkinson, A. B.** (1970), “On The Measurement Of İnequality. Journal Of Economic Theory”, Vol.2, No:3, pp. 244-263.
- Aydın, A.** (2002), İsveç Bankacılık Sistemi Kriz, Krizde Yapılanlar ve Kriz Sonrası, Bankacılar Dergisi, Sayı 40, 2002.
- Aydın, D.,** (2005), Avrupa’da Yaşlı Bakımı, www.saglikturizmi.org.tr/media/Pdf/6.pdf
- Baldock J., Manning N., Vickerstaff S.** (2003), “Social Policy, Social Welfare and the Welfare State”, Social Policy, (Der) Baldock J., Manning N., Vickerstaff S., Oxford University Press, New York, s.1-26.
- Berkay, F.** (2013), 1980-2010 Döneminde Sosyal Refah Devleti Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelişimi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Y.2013, C.4, S.9. ss.1-20
- Beveridge W.** (1942), “Social Insurance and Allied Service: A Report by Sir William Beveridge”, Cmd.6404, London.
- Bogedan, C. and Leiber, S.** (2009). Fit für die Zukunft: Vorschläge für eine moderne Sozialversicherung, WSI Mitteilungen 7/2009, s. 400-402.
- Boroah, V. K.** (2002), “The Proportionality of Electoral Systems: Electoral Welfare and Electoral İnequality”, Economics & Politics, Vol.14, No:1, pp. 83-98.
- Bozkurt, H.** (2010), Petrol Üreticisi Ülkelerde Enflasyon Hedeflemesi Uygulaması: Norveç Örneği, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı, Ankara.
- Bryson L.** (1992), “Welfare and the State”, Macmillan Press Ltd., London.
- Çelebi K.** (2000), “Kamu Ekonomisi Analizi: Kamu Ekonomisinin Büyüklüğü Sorunu”, Emek Matbaası, Manisa.
- Çiçek, H. G., ve Çiçek, S.** (2012). Norveç yerel vergi sistemi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 8(16), 201-221.
- Danimarka Kraliyet Anayasası [DKA],** 1953, madde. 2.
- Demir E., Turan K. K. ve Özarı, Ç.** (2016). “Ekonomik Liberalizm ve Finansal Reformların Ekonomik Performansa Etkisi; Türkiye Örneği”, Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi Ayrıntı, Cilt:4, Sayı:37, Sayfa:48: 58, Nisan 2016, ISSN: 2147-771X.
- Doğan, C. ve Tek, M.** (2007), Türkiye’de Gelir Dağılımının Toplanma Oranı Yöntemiyle Analizi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Güz 2007, Cilt:3, Yıl:3, Sayı:2, 3: 93-119.
- Durdu Z.** (2009). “Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:22.
- Eker, S.** (2009). Avrupa Birliği’nin yeni mottosu ‘farklılıkta birlik’ ve Türkçenin ‘farklılıkta birlik’teki yeri. Bilig.(49), 35-59.

- Erçelebi, H.** (1995), Danimarka Eğitim Sistemi, Eğitim Yönetimi, Yıl: 1. Sayı: 1, Kış.
- Erdal, S.** (2012), Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsveç Modelinin Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Maliye Programı, Doktora Tezi, İzmir.
- Esip** (2005), The Structure Of Social Insurance in Europe. (European Social Insurance Platform, Ed.). Brussels (aktaran Armağan, R., Dikmen, S. ve Dağlıoğlu
- Şanlı, İ.** (2015), 2000 Yılı Sonrası Norveç Vergi Sistemi ve Vergi Gelirlerinin Analizi, Prof. Dr. Metin TAŞ'a Armağan, Gazi Kitabevi, Ankara, ISBN 978- 605- 344- 229- 5).
- Denmark, F.** (1983). Copenhagen, The Authors are Employed In the Ministry of Education. Fact Sheet Denmark. Copenhagen, 1984. The Encyclopedia of Education. Cilt 2, The McGraw-Hill Company The Free Press. The International of Higher Education. Cilt 3, Jossey Bass Publishers, San Francisco, Washington, London, 1978.
- Ersöz, F. ve Kabak, M.** (2010)."Savunma Sanayi Uygulamalarında Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Literatür Araştırması", ss.97-125.
- Follestad, B. G.** (2008), Taxation of Capital and Wage Income; Towards Separated or More Integrated Personal Tax System? R. Pålsson (Ed.), Yearbook for Nordic Tax Research, ss. 127–164, København: DJØF Publishing Copenhagen.
- Gelashvili, T.** (2019). Çok kriterli karar verme yöntemleri ile performans değerlendirmesi: AHP, Topsis ve promethee yöntemlerinin karşılaştırılması. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Finans Bilim Dalı, Maliye/ Finance, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Gini, C.** (1912) "Variabilità e mutabilità", ed. Pizetti E, Salvemini, T., Memorie di Metodologica Statistica, Rome, Libreria Eredi Virgilio Veschi, No:1, pp. 1-12.
- Glenngård, A. H., Hjalte, Svensson, M., Anell, A. and Bankauskait, V.** (2005), Swedish Health System In Transition, WHO Regional Office For Europe On Behalf of the European Observatory On Health Systems And Policies, ss.1-3.
- Gökbunar, A. R., Uğur, A. ve Duramaz, S.** (2016). Yaşlı Nüfusa Yönelik Sağlık Harcamalarının Azaltılmasında Kamusal Politikaların Önemi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 12, Yıl 12, Sayı 1, 2016
- Gökbunar, A. R., Özdemir H., Uğur A.** (2008). "Küreselleşme Kıskaçındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları", Doğu Üniversitesi Dergisi, 9 (2).
- Gökbunar, A. R., Kovancılar B.** (2007). "Sosyal Refah Devleti ve Değişim", Türkiye Bilim Sitesi, www.genbilim.com/index2.php?option=comcontent&task=view&id=1717&Itemid=1
- Gürboğa, Ç.** (2015). Yaşlılara Yönelik Uzun Süreli Bakım Hizmetleri Yurtdışı Uygulamaları, eydb.aile.gov.tr/data/.../yurtdisi%20uygulamalar_GURBOGA.pptx
- Hicks J.R.** (1939), "The Foundations of Welfare Economics", The Economic Journal, Vol. 49, No. 196., (Dec., 1939), 696-712.
- Hwang, C.-L. ve Yoon, K.** (1981). "Multiple Attribute Decision Making: Methods and Applications A State-of-the-Art Survey", Springer-Verlag, Berlin Heidelberg New York, ss. 2-16.

https://books.google.com.tr/books?id=7yr6CAAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Hwang+and+Yoon&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjqcmO59_aAhWPbZoKHSrOAxoQ6AEIKTAA#v=onepage&q=Hwang%20and%20Yoon&f=false (29.04.2018).

- İmamoviç, A.** (2007), Avrupa Birliği Genişleme Politikaları Çerçevesinde Norveç'in Konumu, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Just R.E., Hueth D.L., Schmitz A.** (2004), "The Welfare Economics of Public Policy: A Practical Approach to Project and Policy Evaluation", Edward Elgar Publishing Ltd., UK.
- Kırer, H.** (2016), İşgücü Piyasasında İstatistiksel Denge Analizi, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, Mayıs 2016, Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/JMER866>
- Koçak, O.** (2009), "Refah Devleti Işığında Sağlık Hizmetleri ve Türkiye'de Sağlık Sektöründe Gelişmeler", Econ Anadolu 2009: Anadolu International Conference in Economics June 17-19, 2009, Eskişehir.
- Koçak, O. ve Tiryaki, D.** (2011), Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi: Yalova Örneği, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:10 Sayı:19 Bahar 2011 s.55-88.
- Konya Ticaret Odası** (2011), Danimarka Krallığı Ülke Raporu, Etüd-Araştırma Servisi(3), www.kto.org.tr/d/file/danimarka-ulke-raporu-2011.doc, (Erişim: 05.04.2016)
- Koray, M. ve Topçuoğlu, A.** (1995), Sosyal Politika, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Korpi, W.** (1990), The Development Of The Swedish Welfare State In A Comparative Perspective. The Swedish Institute Publications, Stockholm, s. 1. 10641 <http://www.nber.org/papers/w10641>, (10.08.2010), s. 10.
- Kurşun, A. ve Rakıcı, C.** (2016), Sosyal Refah Devletinin Tarihi Süreci ve Günümüz Bazı Refah Devletlerinin Değerlendirilmesi, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 2 (2) 2016, 135-156, DOI: <http://dx.doi.org/10.20979/ueyd.47794>
- Lindgren B. and Lyttkens, C.H.** (2010), Financing Healthcare, The Sweden Council For Working Life And Social Research Publ. Stockholm, ss. 81-83
- Nath S.K.** (1975), "A Reappraisal of Welfare Economics", Routledge & Kegan Paul, London.
- OECD: Pension Markets in Focus**, OECD Publishing, Paris, 2007, pp:15–16;
- Özarslan, B. B.** (2012). Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Özdamar, Ö.** (2007), Sosyal Politikaların Refah Etkilerinin Ampirik Ölçümü: Türkiye'de Temel Eğitimle İlgili Politikaların ve Sosyal Yardımların Refah Etkilerinin Değerlendirilmesi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Özdamar, İ. H.** (2006). Bulanık istatistiksel kalite kontrolü ve bir orman endüstrisi işletmesinde uygulama (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler).
- Özdemir, D.** (2001). Applied Statistics for Economics and Business, İstanbul Bilgi University Press, İstanbul, 2001, ss.118-120
- Özdemir, O., Ocaktan, E. ve Akdur, R.** (2003). Sağlık Reformu Sürecinde Türkiye ve Avrupa'da Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası Cilt 56, Sayı 4, 2003

- Özdemir, S.** (2007). Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, Yayın No: 2007-57, İstanbul, İTO Yayını.
- Özdemir, S.** (2005). Sosyal gelişim düzeyleri farklı refah devletlerinin sınıflandırılması üzerine bir inceleme. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (49).
- Özkazanç, A.** (2000), Yeni Sağdan Sonra: Yeni Sol, Siyasi İktidar ve Meşruiyet, Ankara University Working Paper Series, No.24 April/Nisan 2000.
- Öztürk, L. ve Meral, İ. G.** (2016), Türkiye’de Hastane Yatak Sayılarının 1977-2014 Yılları Arasında İllere Dağılımındaki Eşitsizliğin Ölçülmesi, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 18/3 (2016) 621-643
- Robbins, L.** (1935), “An Essay on the Nature and Significance of Economic Science”, MacMillan, London.
- Pareto, V.** (1971), “Manual of Political Economy”, M. Kelley Publishers, NewYork.
- Pickvance, C.** (2003), “The Impact of Social Policy”, Social Policy, (Der) Baldock J., Manning N., Vickerstaff S., Oxford University Press, NewYork.
- Sabaei, D., Erkoyuncu, J. ve Roy, R.** (2015). "A review of multi-criteria decision making methods for enhanced maintenance delivery", Procedia CIRP, No: 37, ss. 30-35.
- Scitovsky, T.**(1951), “The State of Welfare Economics”, The American Economic Review, Vol.41, No.3., (Jun., 1951), 303-315.
- Sönmez, S.**(1987), “Kamu Ekonomisi Teorisi”, Teori Yayınları, Ankara.
- Stiglitz, J.**(2000), “Economics of the Public Sector”, W.W.Norton& Company, NewYork.
- Stiglitz, J.**(1994), “Kamu Kesimi Ekonomisi”, Çev. Ömer Faruk Batirel, M.Ü. Yay. No.549, İstanbul.
- Sundin, J., & Willner, S.** (2007). Social change and health in Sweden: 250 years of politics and practice. Swedish National Institute of Public Health.
- Swedish Healthcare Act**(1982), Stockholm, 1982, s. 763.
- Şaylan, G.** (2003), Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi. 2.Baskı, Ankara: İmge Yayınevi, 2003.
- Thoresen, T. O. & Vattø, T. E.** (2012), Income Responses to Tax Changes, Reconciling Results of Quasi Experimental Evaluation and Structural Labor Supply Model Simulation, In IZA Labor Supply Workshop, Uppsala, Sweden.
- Toprak, D.** (2015). Uygulamada Ortaya Çıkan Farklı Refah Devleti Modelleri Üzerine Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (21), 151-175.
- Turan, İ.** (2012). Temel İstatistik. Ders notları.
- Ulutürk, S. ve Dane, K.** (2009), Sosyal Güvenlik: Teori, Dönüşüm Ve Türkiye Uygulaması, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, YAZ-2009 C.8 29 (114-142), ISSN:1304-0278
- Urfaloğlu, F. ve Genç, T.** (2013). Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri İle Türkiye’nin Ekonomik Performansının Avrupa Birliği Üye Ülkeleri İle Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, Cilt: 35, No: 2, ss. 329-360.
- Uygurtürk, H. ve Korkmaz, T.** (2012), Finansal Performansın TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi İle Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(2), s.95-115.

- Van Den Noord, P.** (2000), The Tax System in Norway: Past Reforms and Future Challenges, OECD Economics Department Working Papers, (No. 244).
- Wright, G. ve Czelusta, J.** (2002), Exorcising The Resource Curse: Minerals As A Knowledge Industry, Past And Present (Stanford University)
- Xu, L. ve Yang, J.-B.**, "Introduction to Multi-Criteria Decision Making and the Evidential Reasoning Approach", Working Paper, No: 0106, ss. 1-21, 2001.
- Yalçıntaş, N. ve Tuna, O.** (1999), Sosyal Siyaset, Filiz Kitabevi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- Worldbank Database**, <http://www.worldbank.com>, çevrimiçi, 2017
- OECD**, <http://www.oecd.org/>, çevrimiçi, 2017
- C.Can Aktan**, www.canaktan.org/politika/refah-devleti/doğuşu-gelişimi, Erişim, 05.07.2010
- OECD** (2012), Country Statistical Profile: Switzerland, <http://www.oecd.org/switzerland/>, (Erişim: 15.02.2016)
- OECD** (2012), Country Statistical Profile: Norway 2011-2012, <http://www.oecd.org/norway/>, (Erişim: 03.01.2016)
- OECD** (2015), Employment Rate, <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm>, (Erişim: 12.03.2016)
- OECD** (2015), Employment by Education Level, <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart> (Erişim: 12.03.2016)
- OECD** (2015), Elderly Population, (Erişim: 12.03.2016) <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm#indicator-chart>,
- OECD** (2015), Infant Mortality Rates: (Erişim: 12.03.2016). <https://data.oecd.org/healthstat/infant-mortality-rates.htm>,
- OECD** (2015), Inflation Rate Total, Annual growth rate (%), <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>, (Erişim: 12.03.2016)
- OECD** (2015), Life Expectancy at Birth, (Erişim: 12.03.2016). <https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm>,
- OECD** (2015), Temporary Employment Rate, <https://data.oecd.org/emp/temporary-employment.htm>, (Erişim: 12.03.2016)
- Türk Dil Kurumu**, Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü, <http://www.tdkterim.gov.tr/?kategori=terimarat&kelime=gönenç>, (Erişim: 03.03.2017).
- Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı-** Danimarka Ekonomisi, <http://www.mfa.gov.tr/danimarka-ekonomisi.tr.mfa>, (Erişim: 14.03.2016)
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı** İhracat Bilgi Platformu, <http://www.ibp.gov.tr/pg/sectionpgulke.cfm?id=Norve%C3%A7#raporlar>, (Erişim: 03.01.2016)
- Worldbank Database** (2015), GDP Per Capita Current US\$, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>, (Erişim: 14.01.2016)
- Worldbank Database** (2015), GDP Growth, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, (Erişim: 14.01.2016)
- Worldbank Database** (2015), Out-of-pocket Health Expenditure, (Son Erişim Tarihi: 14.01.2016) (%of total expenditureon health), <http://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.OOPC.TO.ZS>,
- Worldbank Database** (2015), Population, (Son Erişim Tarihi: 14.01.2016) <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>.

Worldbank Database (2015), Switzerland,(Son Erişim Tarihi: 14.01.2016),
<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=CHE&series=&period=>.

Worldbank Database (2015), GDP, (Son Erişim Tarihi: 14.01.2016)
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.

EKLER

Ek 1 : Çizelge

Ek 1 : Çizelge

Çizelge A.1: İnsani Gelişmişlik İndeksi (1990-2015) Tüm Ülkeler

		Human Development Index (HDI)								Change in HDI rank	Average annual HDI growth			
HDI rank	Country	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010-2015	1990- 2000	2000-2010	2010-2015	1990- 2015
	VERY HIGH HUMAN DEVELOPMENT													
1	Norway	0,849	0,917	0,939	0,941	0,942	0,945	0,948	0,949	0	0,77	0,24	0,21	0,45
2	Australia	0,866	0,899	0,927	0,930	0,933	0,936	0,937	0,939	1	0,38	0,31	0,24	0,32
2	Switzerland	0,831	0,888	0,932	0,932	0,934	0,936	0,938	0,939	0	0,67	0,49	0,16	0,49
4	Germany	0,801	0,860	0,912	0,916	0,919	0,920	0,924	0,926	0	0,71	0,59	0,30	0,58
5	Denmark	0,799	0,862	0,910	0,922	0,924	0,926	0,923	0,925	2	0,76	0,55	0,32	0,59
5	Singapore	0,718	0,820	0,911	0,917	0,920	0,922	0,924	0,925	0	1,34	1,05	0,30	1,02
7	Netherlands	0,830	0,878	0,911	0,921	0,922	0,923	0,923	0,924	-2	0,56	0,37	0,29	0,43
8	Ireland	0,762	0,857	0,909	0,895	0,902	0,910	0,920	0,923	1	1,17	0,60	0,29	0,77
9	Iceland	0,797	0,854	0,894	0,901	0,907	0,915	0,919	0,921	7	0,70	0,46	0,60	0,58
10	Canada	0,849	0,867	0,903	0,907	0,909	0,912	0,919	0,920	1	0,21	0,41	0,38	0,32
10	United States	0,860	0,884	0,910	0,913	0,915	0,916	0,918	0,920	-3	0,28	0,29	0,20	0,27
12	Hong Kong, China (SAR)	0,781	0,825	0,898	0,905	0,907	0,913	0,916	0,917	3	0,55	0,85	0,42	0,64
13	New Zealand	0,818	0,868	0,901	0,904	0,908	0,910	0,913	0,915	0	0,61	0,36	0,32	0,45
14	Sweden	0,815	0,877	0,901	0,903	0,904	0,906	0,909	0,913	-1	0,73	0,28	0,25	0,45
15	Liechtenstein	..	0,862	0,904	0,909	0,908	0,912	0,911	0,912	-5	..	0,48	0,16	..
16	United Kingdom	0,775	0,866	0,902	0,898	0,899	0,904	0,908	0,909	-4	1,13	0,41	0,16	0,64
17	Japan	0,814	0,856	0,884	0,889	0,894	0,899	0,902	0,903	1	0,51	0,32	0,44	0,42
18	Korea (Republic of)	0,731	0,820	0,884	0,889	0,891	0,896	0,899	0,901	0	1,15	0,76	0,37	0,84
19	Israel	0,785	0,850	0,883	0,889	0,891	0,895	0,898	0,899	2	0,81	0,38	0,35	0,54
20	Luxembourg	0,782	0,854	0,894	0,892	0,892	0,892	0,896	0,898	-4	0,88	0,46	0,11	0,56
21	France	0,779	0,849	0,882	0,885	0,887	0,890	0,894	0,897	1	0,86	0,39	0,34	0,57

22	Belgium	0,805	0,873	0,884	0,886	0,889	0,890	0,895	0,896	-4	0,81	0,12	0,27	0,42
23	Finland	0,783	0,856	0,878	0,884	0,887	0,890	0,893	0,895	1	0,90	0,25	0,37	0,53
24	Austria	0,794	0,837	0,880	0,884	0,887	0,892	0,892	0,893	-1	0,53	0,50	0,31	0,47
25	Slovenia	0,767	0,824	0,876	0,877	0,878	0,888	0,888	0,890	0	0,73	0,61	0,33	0,60
26	Italy	0,768	0,828	0,872	0,877	0,876	0,877	0,881	0,887	0	0,76	0,51	0,34	0,58
27	Spain	0,755	0,825	0,867	0,871	0,874	0,877	0,882	0,884	0	0,90	0,49	0,40	0,64
28	CzechRepublic	0,761	0,821	0,861	0,864	0,865	0,871	0,875	0,878	0	0,76	0,47	0,39	0,57
29	Greece	0,760	0,801	0,860	0,858	0,860	0,862	0,865	0,866	0	0,52	0,71	0,14	0,52
30	BruneiDarussalam	0,782	0,819	0,846	0,852	0,860	0,863	0,864	0,865	1	0,46	0,33	0,43	0,40
30	Estonia	0,728	0,781	0,838	0,850	0,856	0,860	0,863	0,865	2	0,71	0,70	0,65	0,69
32	Andorra	..	..	0,819	0,819	0,843	0,850	0,857	0,858	9	..	..	0,95	..
33	Cyprus	0,733	0,800	0,847	0,850	0,849	0,850	0,854	0,856	-3	0,88	0,58	0,20	0,62
33	Malta	0,736	0,783	0,826	0,821	0,828	0,847	0,853	0,856	3	0,63	0,53	0,71	0,61
33	Qatar	0,754	0,809	0,827	0,837	0,843	0,854	0,855	0,856	2	0,71	0,22	0,68	0,51
36	Poland	0,712	0,784	0,829	0,834	0,838	0,850	0,852	0,855	-3	0,97	0,56	0,62	0,74
37	Lithuania	0,731	0,757	0,826	0,830	0,834	0,841	0,846	0,848	-1	0,36	0,87	0,53	0,60
38	Chile	0,700	0,761	0,820	0,826	0,831	0,841	0,845	0,847	2	0,84	0,75	0,65	0,76
38	SaudiArabia	0,698	0,742	0,803	0,818	0,830	0,841	0,845	0,847	9	0,61	0,80	1,05	0,77
40	Slovakia	0,738	0,763	0,829	0,835	0,838	0,841	0,842	0,845	-7	0,34	0,83	0,39	0,54
41	Portugal	0,711	0,782	0,818	0,824	0,827	0,837	0,841	0,843	1	0,97	0,45	0,59	0,68
42	United ArabEmirates	0,726	0,798	0,824	0,826	0,829	0,832	0,836	0,840	-4	0,94	0,32	0,38	0,58
43	Hungary	0,703	0,769	0,821	0,823	0,824	0,834	0,834	0,836	-4	0,89	0,67	0,36	0,70
44	Latvia	0,703	0,728	0,810	0,812	0,814	0,822	0,828	0,830	1	0,35	1,07	0,49	0,67
45	Argentina	0,705	0,771	0,816	0,822	0,823	0,825	0,826	0,827	-2	0,90	0,57	0,28	0,64
45	Croatia	0,669	0,749	0,808	0,815	0,817	0,820	0,823	0,827	1	1,13	0,77	0,47	0,85
47	Bahrain	0,745	0,794	0,812	0,812	0,815	0,820	0,823	0,824	-3	0,63	0,23	0,29	0,40
48	Montenegro	..	..	0,792	0,797	0,799	0,803	0,804	0,807	2	..	..	0,38	..
49	Russian Federation	0,733	0,720	0,785	0,792	0,799	0,803	0,805	0,804	5	-0,18	0,87	0,48	0,37
50	Romania	0,700	0,708	0,798	0,797	0,794	0,797	0,798	0,802	-2	0,11	1,20	0,12	0,55
51	Kuwait	0,713	0,786	0,792	0,794	0,796	0,787	0,799	0,800	-1	0,98	0,07	0,21	0,46

	HIGH HUMAN DEVELOPMENT													
52	Belarus	..	0,681	0,787	0,793	0,796	0,796	0,798	0,796	1	..	1,45	0,23	..
52	Oman	..	0,705	0,797	0,797	0,796	0,796	0,795	0,796	-3	..	1,25	-0,04	..
54	Barbados	0,714	0,750	0,780	0,785	0,792	0,793	0,794	0,795	2	0,49	0,39	0,37	0,43
54	Uruguay	0,692	0,742	0,780	0,784	0,788	0,791	0,794	0,795	2	0,70	0,50	0,37	0,55
56	Bulgaria	0,700	0,713	0,775	0,778	0,781	0,787	0,792	0,794	3	0,19	0,83	0,49	0,50
56	Kazakhstan	0,690	0,685	0,766	0,774	0,782	0,789	0,793	0,794	7	-0,07	1,13	0,72	0,56
58	Bahamas	..	0,778	0,788	0,789	0,790	0,789	0,790	0,792	-6	..	0,13	0,08	..
59	Malaysia	0,643	0,725	0,774	0,776	0,779	0,783	0,787	0,789	1	1,20	0,67	0,39	0,83
60	Palau	..	0,741	0,770	0,775	0,779	0,782	0,783	0,788	2	..	0,38	0,47	..
60	Panama	0,662	0,721	0,758	0,765	0,773	0,780	0,785	0,788	4	0,86	0,50	0,76	0,70
62	Antigua and Barbuda	..	..	0,782	0,778	0,781	0,782	0,784	0,786	-7	..	..	0,08	..
63	Seychelles	..	0,714	0,744	0,755	0,762	0,766	0,781	0,782	11	..	0,41	1,02	..
64	Mauritius	0,620	0,673	0,748	0,756	0,765	0,769	0,779	0,781	6	0,83	1,05	0,89	0,93
65	Trinidad and Tobago	0,670	0,715	0,774	0,772	0,773	0,778	0,779	0,780	-5	0,65	0,79	0,16	0,61
66	Costa Rica	0,653	0,708	0,752	0,758	0,762	0,768	0,775	0,776	3	0,82	0,61	0,64	0,70
66	Serbia	0,714	0,709	0,757	0,767	0,766	0,771	0,775	0,776	0	-0,07	0,65	0,50	0,33
68	Cuba	0,676	0,686	0,780	0,778	0,773	0,772	0,772	0,775	-12	0,15	1,28	-0,13	0,55
69	Iran (Islamic Republic of)	0,572	0,666	0,745	0,755	0,769	0,770	0,774	0,774	3	1,53	1,12	0,78	1,22
70	Georgia	..	0,673	0,742	0,749	0,755	0,759	0,768	0,769	5	..	0,99	0,72	..
71	Turkey	0,576	0,653	0,737	0,750	0,754	0,759	0,764	0,767	9	1,26	1,22	0,81	1,15
71	Venezuela (Bolivarian Republic of)	0,634	0,672	0,756	0,767	0,770	0,771	0,769	0,767	-4	0,58	1,18	0,29	0,76
73	Sri Lanka	0,626	0,686	0,746	0,752	0,757	0,760	0,764	0,766	-2	0,92	0,84	0,56	0,82
74	Saint Kitts and Nevis	..	..	0,741	0,746	0,749	0,756	0,762	0,765	2	..	..	0,64	..
75	Albania	0,635	0,662	0,738	0,752	0,759	0,761	0,762	0,764	4	0,41	1,10	0,70	0,74
76	Lebanon	..	..	0,758	0,763	0,766	0,763	0,763	0,763	-12	..	..	0,14	..
77	Mexico	0,648	0,700	0,745	0,748	0,753	0,754	0,758	0,762	-5	0,77	0,63	0,44	0,65
78	Azerbaijan	..	0,642	0,741	0,742	0,745	0,752	0,758	0,759	-2	..	1,43	0,48	..
79	Brazil	0,611	0,685	0,724	0,730	0,734	0,747	0,754	0,754	7	1,15	0,55	0,83	0,85
79	Grenada	..	..	0,741	0,744	0,745	0,749	0,751	0,754	-3	..	..	0,33	..

81	BosniaandHerzegovina	..	..	0,711	0,728	0,735	0,742	0,747	0,750	14	..	..	1,07	..
82	Theformer Yugoslav Republic of Macedonia	..	..	0,735	0,739	0,741	0,743	0,746	0,748	0	..	..	0,35	..
83	Algeria	0,577	0,644	0,724	0,732	0,737	0,741	0,743	0,745	3	1,11	1,18	0,56	1,03
84	Armenia	0,634	0,644	0,729	0,732	0,736	0,739	0,741	0,743	1	0,16	1,24	0,39	0,64
84	Ukraine	0,706	0,673	0,734	0,739	0,744	0,746	0,748	0,743	-1	-0,48	0,87	0,25	0,21
86	Jordan	0,620	0,706	0,737	0,735	0,737	0,737	0,741	0,741	-6	1,31	0,43	0,13	0,72
87	Peru	0,613	0,677	0,721	0,725	0,731	0,735	0,737	0,740	3	1,01	0,63	0,53	0,76
87	Thailand	0,574	0,649	0,720	0,729	0,733	0,737	0,738	0,740	4	1,25	1,03	0,56	1,02
89	Ecuador	0,643	0,670	0,710	0,717	0,725	0,737	0,739	0,739	7	0,41	0,58	0,83	0,56
90	China	0,499	0,592	0,700	0,703	0,713	0,723	0,734	0,738	11	1,72	1,70	1,05	1,57
91	Fiji	0,641	0,683	0,709	0,714	0,719	0,727	0,734	0,736	6	0,64	0,37	0,75	0,56
92	Mongolia	0,579	0,588	0,701	0,712	0,720	0,729	0,733	0,735	8	0,17	1,77	0,94	0,96
92	Saint Lucia	..	0,684	0,733	0,735	0,734	0,723	0,735	0,735	-8	..	0,69	0,06	..
94	Jamaica	0,651	0,680	0,722	0,725	0,727	0,727	0,729	0,730	-6	0,44	0,60	0,22	0,46
95	Colombia	0,592	0,653	0,700	0,707	0,712	0,720	0,724	0,727	6	0,99	0,70	0,76	0,83
96	Dominica	..	0,695	0,722	0,722	0,721	0,724	0,724	0,726	-8	..	0,38	0,13	..
97	Suriname	..	..	0,704	0,708	0,719	0,722	0,723	0,725	1	..	..	0,58	..
97	Tunisia	0,569	0,654	0,714	0,717	0,720	0,722	0,723	0,725	-5	1,40	0,88	0,29	0,97
99	DominicanRepublic	0,596	0,656	0,703	0,706	0,709	0,712	0,718	0,722	0	0,96	0,69	0,54	0,77
99	Saint Vincent andtheGrenadines	..	0,673	0,712	0,713	0,717	0,720	0,720	0,722	-6	..	0,55	0,28	..
101	Tonga	0,648	0,674	0,712	0,717	0,718	0,716	0,718	0,721	-8	0,38	0,56	0,24	0,42
102	Libya	0,681	0,732	0,756	0,706	0,735	0,730	0,719	0,716	-35	0,72	0,32	-1,06	0,20
103	Belize	0,648	0,677	0,700	0,702	0,706	0,705	0,706	0,706	-2	0,43	0,33	0,19	0,34
104	Samoa	0,598	0,645	0,693	0,698	0,700	0,701	0,702	0,704	0	0,75	0,72	0,32	0,65
105	Maldives	..	0,587	0,663	0,675	0,683	0,693	0,701	0,701	10	..	1,24	1,11	..
105	Uzbekistan	..	0,594	0,664	0,673	0,681	0,690	0,697	0,701	6	..	1,12	1,07	..
	MEDIUM HUMAN DEVELOPMENT													
107	Moldova (Republic of)	0,652	0,597	0,672	0,679	0,686	0,696	0,701	0,699	0	-0,87	1,18	0,81	0,28
108	Botswana	0,585	0,560	0,678	0,687	0,693	0,697	0,698	0,698	-3	-0,43	1,93	0,56	0,71
109	Gabon	0,620	0,633	0,664	0,669	0,678	0,687	0,694	0,697	5	0,20	0,48	0,97	0,47

110	Paraguay	0,580	0,624	0,675	0,679	0,679	0,688	0,692	0,693	-4	0,73	0,79	0,54	0,71
111	Egypt	0,547	0,612	0,671	0,673	0,681	0,686	0,688	0,691	-3	1,12	0,93	0,60	0,94
111	Turkmenistan	..	..	0,665	0,672	0,678	0,683	0,688	0,691	2	..	..	0,78	..
113	Indonesia	0,528	0,604	0,662	0,669	0,677	0,682	0,686	0,689	3	1,36	0,92	0,78	1,07
114	Palestine, State of	..	..	0,669	0,674	0,684	0,678	0,678	0,684	-5	..	..	0,45	..
115	Viet Nam	0,477	0,576	0,655	0,662	0,668	0,675	0,678	0,683	2	1,92	1,29	0,85	1,45
116	Philippines	0,586	0,622	0,669	0,666	0,671	0,676	0,679	0,682	-7	0,60	0,72	0,39	0,61
117	El Salvador	0,529	0,615	0,666	0,670	0,675	0,676	0,678	0,680	-6	1,52	0,80	0,41	1,01
118	Bolivia (PlurinationalState of)	0,535	0,607	0,649	0,655	0,661	0,666	0,671	0,674	0	1,26	0,66	0,77	0,92
119	South Africa	0,621	0,629	0,638	0,644	0,652	0,660	0,665	0,666	2	0,13	0,14	0,89	0,28
120	Kyrgyzstan	0,615	0,593	0,632	0,638	0,647	0,656	0,662	0,664	3	-0,37	0,65	0,98	0,30
121	Iraq	0,572	0,607	0,649	0,656	0,659	0,658	0,649	0,649	-3	0,59	0,67	0,01	0,51
122	Cabo Verde	..	0,562	0,632	0,636	0,643	0,643	0,646	0,648	1	..	1,19	0,50	..
123	Morocco	0,458	0,530	0,612	0,623	0,634	0,640	0,645	0,647	4	1,46	1,47	1,12	1,39
124	Nicaragua	0,495	0,570	0,620	0,625	0,630	0,636	0,642	0,645	2	1,42	0,83	0,82	1,06
125	Guatemala	0,478	0,546	0,609	0,616	0,611	0,614	0,637	0,640	5	1,34	1,09	1,00	1,17
125	Namibia	0,578	0,556	0,612	0,619	0,625	0,632	0,637	0,640	2	-0,39	0,96	0,91	0,41
127	Guyana	0,541	0,606	0,624	0,630	0,633	0,636	0,638	0,638	-2	1,14	0,29	0,45	0,66
127	Micronesia (FederatedStates of)	..	0,604	0,638	0,640	0,641	0,639	0,637	0,638	-6	..	0,56	-0,01	..
129	Tajikistan	0,616	0,535	0,608	0,613	0,617	0,622	0,625	0,627	2	-1,39	1,28	0,64	0,08
130	Honduras	0,507	0,557	0,611	0,614	0,614	0,618	0,623	0,625	-1	0,94	0,94	0,45	0,84
131	India	0,428	0,494	0,580	0,590	0,599	0,607	0,615	0,624	4	1,45	1,62	1,46	1,52
132	Bhutan	..	..	0,572	0,581	0,589	0,596	0,604	0,607	5	..	..	1,19	..
133	Timor-Leste	..	0,470	0,607	0,618	0,620	0,612	0,603	0,605	-1	..	2,57	-0,03	..
134	Vanuatu	..	..	0,591	0,592	0,591	0,596	0,598	0,597	-1	..	..	0,20	..
135	Congo	0,521	0,487	0,558	0,557	0,576	0,581	0,589	0,592	3	-0,67	1,38	1,20	0,52
135	EquatorialGuinea	..	0,527	0,580	0,582	0,586	0,582	0,582	0,592	0	..	0,96	0,44	..
137	Kiribati	..	..	0,585	0,581	0,589	0,597	0,586	0,588	-3	..	..	0,10	..
138	Lao People'sDemocraticRepublic	0,397	0,463	0,542	0,554	0,563	0,573	0,582	0,586	5	1,54	1,59	1,59	1,57
139	Bangladesh	0,386	0,468	0,545	0,557	0,565	0,570	0,575	0,579	2	1,95	1,54	1,21	1,64

139	Ghana	0,455	0,485	0,554	0,563	0,570	0,576	0,575	0,579	0	0,63	1,34	0,88	0,97
139	Zambia	0,398	0,424	0,543	0,554	0,565	0,570	0,576	0,579	3	0,64	2,50	1,30	1,51
142	Sao Tome and Principe	0,454	0,497	0,546	0,553	0,559	0,562	0,565	0,574	-2	0,91	0,94	1,00	0,94
143	Cambodia	0,357	0,412	0,533	0,540	0,546	0,553	0,558	0,563	1	1,46	2,61	1,09	1,84
144	Nepal	0,378	0,446	0,529	0,538	0,545	0,551	0,555	0,558	2	1,66	1,73	1,07	1,57
145	Myanmar	0,353	0,427	0,526	0,533	0,540	0,547	0,552	0,556	2	1,90	2,12	1,10	1,83
146	Kenya	0,473	0,447	0,530	0,536	0,541	0,546	0,550	0,555	-1	-0,57	1,72	0,90	0,64
147	Pakistan	0,404	0,450	0,525	0,529	0,538	0,542	0,548	0,550	2	1,09	1,55	0,95	1,24
	LOW HUMAN DEVELOPMENT													
148	Swaziland	0,548	0,506	0,526	0,534	0,539	0,541	0,541	0,541	-1	-0,78	0,38	0,57	-0,05
149	SyrianArabRepublic	0,556	0,589	0,646	0,645	0,635	0,575	0,553	0,536	-29	0,58	0,94	-3,68	-0,15
150	Angola	..	0,391	0,495	0,508	0,523	0,527	0,531	0,533	4	..	2,38	1,49	..
151	Tanzania (United Republic of)	0,370	0,391	0,498	0,504	0,513	0,512	0,519	0,531	1	0,57	2,45	1,27	1,46
152	Nigeria	..	..	0,500	0,507	0,514	0,521	0,525	0,527	-1	..	..	1,08	..
153	Cameroon	0,444	0,437	0,486	0,496	0,501	0,507	0,514	0,518	5	-0,15	1,06	1,27	0,61
154	Papua New Guinea	0,360	0,422	0,494	0,501	0,506	0,511	0,515	0,516	1	1,60	1,57	0,90	1,45
154	Zimbabwe	0,499	0,427	0,452	0,464	0,488	0,498	0,507	0,516	15	-1,55	0,57	2,67	0,13
156	Solomon Islands	..	0,442	0,497	0,505	0,509	0,512	0,513	0,515	-3	..	1,19	0,71	..
157	Mauritania	0,378	0,444	0,487	0,491	0,501	0,509	0,513	0,513	0	1,62	0,94	1,04	1,23
158	Madagascar	..	0,456	0,504	0,506	0,508	0,509	0,511	0,512	-8	..	1,01	0,33	..
159	Rwanda	0,244	0,332	0,464	0,475	0,485	0,488	0,493	0,498	4	3,14	3,39	1,40	2,89
160	Comoros	..	..	0,479	0,484	0,490	0,497	0,498	0,497	-1	..	..	0,78	..
160	Lesotho	0,493	0,443	0,469	0,479	0,484	0,491	0,495	0,497	2	-1,06	0,56	1,20	0,04
162	Senegal	0,367	0,381	0,455	0,463	0,474	0,483	0,491	0,494	4	0,37	1,80	1,65	1,20
163	Haiti	0,408	0,443	0,470	0,477	0,483	0,487	0,490	0,493	-2	0,82	0,60	0,96	0,76
163	Uganda	0,309	0,396	0,477	0,477	0,478	0,483	0,488	0,493	-3	2,51	1,88	0,66	1,88
165	Sudan	0,331	0,399	0,463	0,468	0,478	0,485	0,488	0,490	-1	1,89	1,49	1,15	1,58
166	Togo	0,404	0,426	0,457	0,464	0,470	0,475	0,484	0,487	-1	0,53	0,69	1,32	0,75
167	Benin	0,345	0,395	0,454	0,458	0,466	0,475	0,481	0,485	0	1,38	1,40	1,32	1,37
168	Yemen	0,405	0,444	0,493	0,494	0,498	0,500	0,499	0,482	-12	0,91	1,06	-0,44	0,70

169	Afghanistan	0,295	0,340	0,454	0,463	0,470	0,476	0,479	0,479	-2	1,43	2,95	1,08	1,97
170	Malawi	0,325	0,387	0,444	0,454	0,459	0,466	0,473	0,476	1	1,74	1,40	1,38	1,53
171	Côte d'Ivoire	0,389	0,395	0,441	0,444	0,452	0,459	0,466	0,474	1	0,16	1,11	1,43	0,79
172	Djibouti	..	0,363	0,451	0,460	0,464	0,467	0,470	0,473	-2	..	2,19	0,98	..
173	Gambia	0,330	0,384	0,441	0,440	0,445	0,449	0,450	0,452	-1	1,54	1,40	0,46	1,27
174	Ethiopia	..	0,283	0,411	0,422	0,427	0,435	0,441	0,448	1	..	3,79	1,71	..
175	Mali	0,222	0,297	0,404	0,411	0,421	0,430	0,438	0,442	4	2,94	3,14	1,82	2,80
176	Congo (Democratic Republic of the)	0,356	0,331	0,398	0,407	0,412	0,419	0,425	0,435	4	-0,73	1,89	1,79	0,81
177	Liberia	..	0,386	0,406	0,416	0,419	0,425	0,427	0,427	0	..	0,51	1,00	..
178	Guinea-Bissau	..	..	0,410	0,416	0,415	0,419	0,421	0,424	-2	..	..	0,67	..
179	Eritrea	..	..	0,405	0,410	0,414	0,416	0,418	0,420	-1	..	..	0,74	..
179	Sierra Leone	0,272	0,302	0,392	0,401	0,413	0,426	0,431	0,420	3	1,04	2,65	1,39	1,75
181	Mozambique	0,209	0,298	0,397	0,400	0,405	0,409	0,414	0,418	0	3,63	2,90	1,03	2,82
181	South Sudan	..	..	0,429	0,419	0,417	0,421	0,421	0,418	-7	..	..	-0,49	..
183	Guinea	0,271	0,322	0,385	0,396	0,406	0,412	0,414	0,414	0	1,74	1,80	1,45	1,71
184	Burundi	0,270	0,268	0,385	0,393	0,398	0,404	0,406	0,404	-1	-0,06	3,67	0,97	1,62
185	Burkina Faso	..	..	0,377	0,384	0,391	0,398	0,399	0,402	0	..	..	1,27	..
186	Chad	..	0,300	0,370	0,381	0,387	0,390	0,394	0,396	0	..	2,13	1,37	..
187	Niger	0,212	0,255	0,323	0,331	0,341	0,345	0,351	0,353	1	1,85	2,41	1,76	2,06
188	Central African Republic	0,320	0,314	0,361	0,366	0,370	0,345	0,347	0,352	-1	-0,19	1,41	-0,47	0,39
	OTHER COUNTRIES OR TERRITORIES													
	Korea (Democratic People's Rep. of)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Marshall Islands	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Monaco	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Nauru	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	San Marino	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Somalia	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Tuvalu	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	Human development groups													
	Very high human development	0,791	0,836	0,876	0,881	0,884	0,887	0,890	0,892	—	0,55	0,48	0,35	0,48

	High humandevelopment	0,574	0,637	0,716	0,721	0,728	0,736	0,744	0,746	—	1,04	1,19	0,83	1,06
	Mediumhumandevelopment	0,465	0,525	0,598	0,606	0,613	0,620	0,626	0,631	—	1,23	1,31	1,09	1,23
	Lowhumandevelopment	0,356	0,388	0,475	0,481	0,486	0,490	0,494	0,497	—	0,89	2,02	0,92	1,35
	Developingcountries	0,514	0,569	0,640	0,646	0,653	0,659	0,665	0,668	—	1,02	1,18	0,85	1,05
	Regions													
	ArabStates	0,556	0,611	0,672	0,677	0,684	0,685	0,686	0,687	—	0,96	0,95	0,45	0,85
	East Asiaandthe Pacific	0,516	0,595	0,688	0,692	0,700	0,709	0,717	0,720	—	1,45	1,45	0,92	1,35
	Europe and Central Asia	0,652	0,667	0,732	0,741	0,745	0,750	0,754	0,756	—	0,23	0,95	0,63	0,59
	Latin Americaandthe Caribbean	0,626	0,685	0,730	0,735	0,739	0,745	0,750	0,751	—	0,92	0,63	0,58	0,74
	South Asia	0,438	0,502	0,583	0,592	0,601	0,607	0,614	0,621	—	1,38	1,51	1,25	1,40
	Sub-SaharanAfrica	0,399	0,421	0,497	0,504	0,510	0,515	0,520	0,523	—	0,54	1,67	1,04	1,09
	Leastdevelopedcountries	0,347	0,399	0,481	0,489	0,495	0,500	0,504	0,508	—	1,40	1,90	1,08	1,54
	Small islanddevelopingstates	0,570	0,604	0,656	0,658	0,661	0,663	0,665	0,667	—	0,59	0,83	0,33	0,63
	OrganisationforEconomicCo-operationand Development	0,785	0,835	0,872	0,876	0,879	0,882	0,885	0,887	—	0,62	0,44	0,33	0,49
	World	0,597	0,641	0,696	0,701	0,706	0,710	0,715	0,717	—	0,71	0,82	0,61	0,74

Kaynak:<http://hdr.undp.org/en/composite/trends>, Son Erişim Tarihi:22.10.2017

ÖZGEÇMİŞ

Serkan KOÇHİSARLI

Doğum Tarihi: 13 Kasım 1987

Doğum Yeri: Fatih/İstanbul

E-Mail: Serkankochisarli87@Hotmail.Com

Eğitim

Yüksek Lisans – (2017) - İstanbul Aydın Üniversitesi - İktisat Anabilim Dalı – Uluslararası İktisat Bölümü (Türkçe)

Lisans – (2009) - İktisat Fakültesi – İktisat Bölümü

İş Tecrübesi

Kobi Portföy Yöneticisi, Uzman - T.Vakıflar Bankası T.A.O. 2013-Faal

Yetkinlikler

Yabancı Dil

Türkçe – Anadil

İngilizce – İyi Derece

Bilgisayar Bilgisi

Microsoft Office

Sınav Bilgileri

Ales 2014 Ea – 74,86

Say– 77,62

Söz – 63,53

Sertifikalar

Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Lisansı

Türev Araçlar Lisansı

Kredi Derecelendirme Lisansı

Kurumsal Yönetim Derecelendirme Lisansı

Segem

Referanslar